EPITOME
HISTORIÆ SACRÆ

AD USUM

TIRONUM LINGUÆ LATINÆ

AUCTORE

C. F. LHOMOND

IN UNIVERSITATE PARISIENSI PROFESSORE EMERITO

CUI ACCESSIT

DICTIONARIUM LATINO-ITALICUM.

Recentissima atque accuratius recensita editio, cui adnectitur perfecta institutio Latini et Italici sermonis juxta methodum ejusdem Auctoris exarata.

NEAPOLI,
EX TYPOGRAPHIA SIMONIANA.
Via dicta Quercia nº 17.
1840.

AVVISO

DELL' AUTORE.

Questo compendio di Storia Santa è stato intrapreso per facilitare lo studio della lingua latina ai fanciulli, che incominciano ad applicarvisi. Si è cercato di metterlo alla loro portata senza però nuocere alla purità dell' espressione, che deve sempre essere latina, poichè si tratta d' insegnar loro il latino. Per tal motivo

1. Si è diviso il lavoro in capitoli, da principio brevissimi, poscia più lunghi, a misura che il fanciullo si avanza. Si son pure separati i sentimenti di ciascun capitolo andando da capo.

2. Si è evitata nel principio la trasposizione, collocando le parole latine secondo l' ordine della lingua volgare. In seguito si è ripresa gradatamente la costruzione latina, affinchè il fanciullo vi si avvezzi a poco a poco.

3. Sonosi sfuggiti da principio i giri difficili proprj della lingua latina, e non vi si son messi se non quelli comuni alla lingua volgare. Gl' idiotismi latini non vengono se non dopo che il fanciullo s' ha resa famigliare questa lingua.

Finalmente per mettere il fanciullo sulla strada di tradurre, gli si dà in fronte d' ogni capitolo un' idea in lingua volgare del fatto, della cosa, che il capitolo stesso contiene.

Tal' è l' andamento di questa operetta, nella quale si è cercato d' equilibrare le difficoltà colle forze del

fanciullo, aumentando sempre le difficoltà in ragione del profitto che ha dovuto fare. Tocca all'esperienza il mostrare, se il piano è stato ben' eseguito. Ad assicurare per quanto era possibile il successo, si son consultati molti maestri, e comunicato il manoscritto a varii collegi, ne quali si è avuta compiacenza di farne la prova. Nulladimeno, queste precauzioni non assicurano interamente, e si profitterà con riconoscenza delle osservazioni, che altri avrà la bontà d' indirizzarne.

Riguardo alla scelta della materia, si doveva per ogni titolo la preferenza alla Storia Santa. Non si può incominciare troppo presto a darne una tintura ai fanciulli. Essa racchiude una gran quantità di fatti interessanti, e proprii a fissare la loro attenzione pel piacere, che loro arrecano; ad illuminare la loro mente, per l' istruzione che contengono; a formare il loro cuore, per gli esempi che loro propongono.

Si è collocato al fine di questo compendio un Dizionarietto per risparmiare ai fanciulli il disagio di svolgere un grosso volume, e l'imbarazzo di scegliere il vero significato della parola che traducono, tra i molti che possono alla medesima competere.

EPITOME

HISTORIAE SACRÆ.

Iddio creò il mondo in sei giorni.

Deus creavit coelum et terram intra sex dies.
Primo die fecit lucem. Secundo die fecit firmamentum, quod vocavit coelum.
Tertio die coegit aquas in unum locum, et eduxit è terra plantas et arbores.
Quarto die fecit solem, lunam, et stellas.
Quinto die aves quae volitant in aere, et pisces qui natant in aquis.
Sexto die fecit omnia animantia, postremò hominem, et quievit die septimo.

Iddio forma il corpo di Adamo dal fango della Terra.

Deus finxit corpus hominis è limo terrae, dedit illi animam viventem, fecit illum ad similitudinem suam, et nominavit illum Adamum.
Deindè immisit soporem in Adamum, et detraxit unam è costis ejus dormientis.
Ex ea formavit mulierem quam dedit sociam Adamo, sicque instituit matrimonium.
Nomen primae mulieris fuit Eva.

Iddio colloca l'uomo nel Paradiso terrestre.

Deus posuit Adamum et Evam in horto amoenissimo, qui solet appellari Paradisus terrestris.
Ingens fluvius irrigabat hortum: erant ibi omnes arbores jucundae aspectu, et fructus gustu suaves.
Inter eas arbor scientiae boni et mali.
Deus dixit homini: utere fructibus omnium arborum paradisi, praeter fructum arboris scientiae boni et mali, nam si comedas illum fructum, morieris.

Adamo ed Eva disubidiscono a Dio.

Serpens, qui erat callidissimus omnium animantium, dixit mulieri: cur non comedis fructum istius arboris?
Mulier respondit: Deus id prohibuit. Si tetigerimus illum, moriemur.
Minimè, inquit serpens, non moriemini, sed eritis similes Deo, scientes bonum et malum.
Mulier, decepta his verbis, decerpsit fructum et comedit: deinde obtulit viro, qui pariter comedit.

Adamo ed Eva si nascondono, e si scusano.

Adamus, fugiens conspectum Dei, se abscondit.
Deus vocavit illum: Adame, Adame.
Qui respondit: timui conspectum tuum, et abscondi me.
Cur times, inquit Deus, nisi quia comedisti fructum vetitum?
Adamus respondit: mulier, quam dedisti mihi

sociam, porrexit mihi fructum istum ut ederem.

Dominus dixit mulieri: cur fecisti hoc? Quae respondit: serpens me decepit.

Iddio maledice il serpente, e promette un Salvatore.

Dominus dixit serpenti, quia decepisti mulierem, eris odiosus et execratus inter omnia animantia, reptabis super pectus, et comedes terram.

Inimicitiae erunt inter te et mulierem; ipsa olim conteret caput tuum.

Dixit etiam mulieri: afficiam te multis malis: paries liberos in dolore, et eris in potestate viri.

Adamo è cacciato dal Paradiso terrestre.

Deinde Deus dixit Adamo: quia gessisti morem uxori tuae, habebis terram infestam; et fundet tibi spinas et carduos.

Quaeres ex ea victum cum multo labore, donec abeas in terram e qua ortus es.

Tum ejecit Adamum et Evam ex horto, ut ille coleret terram, et collocavit Angelum, qui preferebat manu gladium igneum, ut custodiret aditum paradisi.

Caino ed Abele, figli di Adamo.

Adamus habuit multos liberos, inter quos Cainus et Abel numerantur: hic fuit pastor; ille agricola.

Uterque obtulit dona Domino: Cainus quidem fructus terrae; Abel autem oves egregias (1).

---

(1) *Egregias*, scèlte dal gregge.

Dona Abelis placuerunt Deo, non autem dona Caini; quod Cainus aegre tulit.

Dominus dixit Caino, cur invides fratri? si recte facies, recipies mercedem; sin autem male, lues poenam peccati.

Abele ucciso da Caino.

Cainus non paruit Deo monenti: dissimulans iram, dixit fratri suo: age, eamus deambulatum.

Itaque una ambo abierunt foras, et quum essent in agro, Cainus irruit in Abelem, et interfecit illum.

Deus dixit Caino: ubi est tuus frater? Cainus respondit: nescio; num ego sum custos fratris mei?

Punizione di Caino.

Deus dixit Caino: Caine, quid fecisti? Sanguis fratris tui, quem ipse fudisti manu tua, clamat ad me.

Infesta tibi erit terra, quae bibit sanguinem Abelis: quum colueris eam longo et duro labore, nullos feret fructus: eris vagus in orbe terrarum.

Cainus desperans veniam fugit.

Fabbricazione dell' Arca.

Postquam numerus hominum crevit, omnia vitia invaluere. Quare offensus Deus statuit perdere hominum genus diluvio.

Attamen pepercit Noemo et liberis ejus, quia colebant virtutem.

Noemus admonitus a Deo extruxit ingentem arcam in modum navis; linivit eam bitumine; et in eam induxit par unum omnium avium et animantium.

Diluvio (annò del mondo 1656).

Postquam Noemus ipse ingressus est arcam cum conjuge tribus filiis et totidem nuribus, aquae maris et omnium fontium eruperunt.

Simul pluvia ingens cecidit per quadraginta dies et totidem noctes.

Aqua operuit universám terram, ita ut superaret quindecim cubitis altissimos montes.

Omnia absumpta sunt diluvio: arca autem sublevata aquis fluitabat in alto.

Fine del Diluvio.

Deus immisit ventum vehementem, et sensim aquae imminutae sunt.

Tandem mense undecimo, postquam diluvium coeperat, Noemus aperuit fenestram arcae, et emisit corvum, qui non est reversus.

Deinde emisit columbam: quum ea non invenisset locum ubi poneret pedem, reversa est ad Noemum, qui, extendit manum, et intulit eam in arcam.

Columba rursum emissa attulit in ore suo ramum olivae virentis, quo finis diluvii significabatur.

Noè esce dall' Arca.

Noemus égressus est ex arca, postquam ibi inclusus fuerat per annum totum ipse et familia ejus: eduxit secum aves caeteraque animantia.

Tum erexit altare, et obtulit sacrificium Domi-

no. Deus dixit illi: non delebo deinceps genus hominum; ponam arcum meum in nubibus, et erit signum foederis quod facio vobiscum.

Quum obduxero nubes coelo, arcus meus apparebit, et recordabor foederis mei, nec unquam diluvium erit ad perdendum orbem terrarum.

Corruzione del genere umano.

Omnes gentes propagatae sunt à filiis Noemi. Semus incoluit Asiam, Chamus Africam, Japhetus Europam.

Poena diluvii non deterruit homines à vitiis, sed brevi facti sunt pejores quamprius.

Obliti sunt Dèi creatoris: adorabant solem et lunam, non verebantur parentes; dicebant mendacium; faciebant fraudem, furtum, homicidium: uno verbo se contaminabant omnibus flagitiis.

Vocazione di Abramo, *(anno del mondo* 2083.*)*

Quidam tamen sancti viri coluerunt veram religionem et virtutem, inter quos fuit Abrahamus è genere Semi.

Deus fecit foedus cum illo his verbis: exi è domo paterna, desere patriam, et pete regionem quam daturus sum posteris tuis: augetote prole numerosa; eris pater multarum gentium ac per te omnes orbis nationes erunt bonis cumulatae. Aspice coelum: dinumera stellas, si potes; tua progenies eas aequabit numero.

Nascita di Isacco.

Abrahamus jam senuerat, et Sara ejus uxor erat sterilis.

Quibus tamen Deus promisit filium ex iis nasciturum. Habebis, inquit, filium ex Sara conjuge tua.

Quod audiens Sara risit, nec statim adhibuit fidem promissis Dei, et idcirco reprehensa est a Deo.

Abrahamus autem credidit Deo pollicenti.

Et vero uno post anno filius natus est Abrahamo, qui vocavit eum Isaacum.

Abramo si prepara a sacrificare suo figlio.

Postquam Isaacus adolevit, Deus, tentans fidem Abrahami, dixit illi: Abrahame, tolle filium tuum unicum quem amas, et immola eum mihi in monte quem ostendam tibi.

Abrahamus non dubitavit parere Deo jubenti: imposuit ligna Isaaco, ipse vero portabat ignem et gladium.

Quum inter facerent simul, Isaacus dixit patri: pater mi, ecce ligna et ignis; sed ubinam est hostia immolanda? Cui Abrahamus: Deus, inquit, sibi providebit hostiam, fili mi.

Iddio arresta la mano di Abramo.

Ubi pervenerunt ambo in locum designatum, Abrahamus extruxit aram, disposuit ligna, alligavit Isaacum super struem lignorum; deinde arripuit gladium.

Tum Angelus clamavit de coelo: Abrahame, contine manum tuam; ne noceas puero: jam fides tua mihi perspecta est, quum non peperceris filio tuo unico: et ego favebo tibi; remunerabo splendide fidem tuam.

Abrahamus respexit, et vidit arietem haerentem cornibus inter vepres, quem immolavit loco filii.

Eliezer, servitore di Abramo, va a cercare una sposa per Isacco.

Postea Abrahamus misit servum suum Eliezerem ad cognatos suos qui erant in Mesopotamia, ut inde adduceret uxorem filio suo Isaaco.

Eliezer sumpsit decem camelos domini sui, et profectus est, portans secum munera magnifica quibus donaret puellam destinatam Isaaco et ejus parentes.

Ubi pervenit in Mesopotamiam, constitit cum camelis prope puteum aquae ad vesperum, quo tempore mulieres solebant convenire ad hauriendam aquam.

Eliezer consulta Dio per conoscere la sposa.

Eliezer oravit Deum his verbis: Domine Deus Abrahami, fac ut puella quae dabit potum mihi petenti, ea sit quam Isaaco destinas.

Ecce statim Rebecca virgo eximia pulchritudine prodiit, gerens urnam humeris, quae descendit ad puteum, et implevit urnam.

Tunc Eliezer progressus obviam puellae da, inquit, potum mihi: cui Rebecca: bibe, ait, domine mi; et simul demisit urnam.

Quum ille bibisset, Rebecca obtulit etiam aquam

camelis. Hoc indicio cognovit Eliezer quod scire cupiebat.

Eliezer interroga Rebecca sulla sua famiglia.

Eliezer protulit innaures aureas et armillas, quas dedit Rebeccae: tum interrogavit illam cujus esset filia, num in domo patris esset locus ad commorandum.

Cui Rebecca respondit: ego sum filia Bathuelis: avus meus est frater Abrahami: est domi locus ad commorandum amplissimus; est etiam plurimum foeni et palearum ad usum camelorum.

Quod audiens Eliezer egit gratias Deo, qui tribuisset iter prosperum sibi.

Eliezer è ricevuto da Batuele nipote di Abramo.

Rebecca properavit domum et narravit matri suae ea quae sibi contingerant.

Labanus frater Rebeccae, quum audivisset sororem narrantem, adivit hominem, qui stabat ad fontem cum camelis, et compellans eum; ingredere, inquit, domine mi: cur stas foris? Paravi hospitium tibi et locum camelis.

Dein deduxit eum domum, eique cibum apposuit.

Si conceda Rebecca.

Continuo Eliezer exposuit parentibus Rebeccae causam itineris suscepti, rogavitque ut annuerent postulationi suae.

Qui responderunt: ita voluntas Dei fert; nec possumus Deo obsistere. En Rebecca; proficiscatur tecum, nuptura Isaaco.

Tum Eliezer deprompsit vasa aurea et argentea, vestesque pretiosas, quas dedit Rebeccae; obtulit etiam munera matri ejus et fratri, et inierunt convivium.

Partenza di Rebecca.

Postridiè Eliezer surgens manè, dixit parentibus Rebeccae: herus meus me expectat; dimittite me, ut redeam ad illum.

Qui responderunt: vocemus puellam, et percontemur ejus sententiam.

Quum Rebecca venisset, sciscitati sunt an vellet discedere cum homine? Volo; inquit illa.

Dimiserunt ergo Rebeccam et nutricem illius, precantes ei omnia prospera.

Matrimonio d' Isacco.

Isaacus forte tunc deambulabat rure; vidit camelos venientes. Simul Rebecca conspicata virum deambulantem, desiluit è camelo et interrogavit Eliezerem: quis est ille vir?

Eliezer respondit: ipse est herus meus. Illa statìm operuit se pallio.

Eliezer narravit Isaaco omnia quae fecerat.

Isaacus introduxit Rebeccam in tabernaculum matris suae, et lenitus est dolor quem capiebat ex morte matris.

Esaù vende il suo dritto di primogenitura a Giacobbe.

Rebecca edidit uno partu quos filios, Esaum et Jacobum. Qui prior editus est, pilosus erat, alter vero lenis: ille fuit venator strenuus, hic autem placidus et simplex moribus.

Quadam die quum Jacobus sibi paravisset pulmentum ex lentibus, venit Esaus fessus de via, et dixit fratri, da mihi hoc pulmentum; nam redeo rure exanimatus lassitudine.

Cui Jacobus: dabo, si concedas mihi jus primogeniti.

Faciam libenter, inquit Esaus. Jura ergo, ait Jacobus.

Esau juravit et vendidit jus suum (*).

Isacco manda Esaù a caccia.

Isaacus, qui delectabatur venatione, amabat Esaum, Jacobus vero erat carior Rebeccae.

Quum Isaacus jam senuisset, et factus esset caecus, vocavit Esaum: sumito, inquit, pharetram, arcum, et sagittas; affer mihi, et para de venatione pulmentum, ut comedam et apprecor tibi fausta omnia antequam moriar.

Esaus itaque profectus est venatum.

Rebecca consiglia Giacobbe a prevenire Esaù.

Rebecca audierat Isaacum loquentem: vocavit Jacobum, et afferto; inquit, mihi duos haedos opimos: conficiam pulmentum, quo pater tuus valde delectatur; appones ei cibum et bene precabitur tibi.

Jacobus respondit; ego non ausim id facere, mater: Esaus est pilosus, ego sum lenis: si pater me attrectaverit, succensebit mihi; ita indignatio patris et damnum mihi evenient pro ejus benevolentia.

(*) *Iddio forniva di grandi vantaggi la benedizione paterna; che era riservata al primogenito.*

Rebecca prepara da mangiare ad Isacco.

Rebecca institit: ne timeas, inquit: fili mi. Si quid adversi inde sequatur, id totum sumo mihi; tu vero ne dubites facere quod jussus es.

Itaque Jacobus abiit et attulit matri duos haedos; illa paravit seni cibum quem noverat suavem esse palato ejus.

Deinde induit Jacobum vestibus fratris: aptavit pellem haedi manibus ejus et collo.

Tum adi, inquit, patrem tuum; et offer illi escam quam appetit.

Isacco benedice Giacobbe per Esaù.

Jacobus attulit patri suo escam paratam a matre.

Cui Isaacus dixit: quisnam es tu? Jacobus respondit: ego sum Esaus primogenitus tuus: feci quod jussisti, pater; surge et comede de venatione mea.

Quomodo, ait Isaacus, potuisti invenire tam cito? Inveni, pater: Deus ita voluit.

Isaacus rursum: tune es Esaus primogenitus meus? accede propius ut attrectem te.

Ille accessit ad patrem, qui dixit: vox quidem est Jacobi; sed manus sunt Esau.

Esaù ritorna, e domanda la benedizione ad Isacco.

Isaacus amplexatus Jacobum anteposuit cum fratri; et tribuit illi omnia bona primogeniti.

Non multo post Esaus rediit a venatione; et ipse obtulit patri pulmentum quod paraverat.

Cui Isaacus mirans dixit: quis est ergo ille qui

modo attulit mihi cibum, et cui apprecatus sum omnia fausta, tanquam primogenito?

Quod audiens Esaus edidit magnum clamorem, et implevit domum lamentis.

Partenza di Giacobbe.

Esaus ardens ira minabatur mortem Jacobo.

Quare Rebecca mater timens dilecto filio suo, fuge, inquit, fili mi; abi ad Labanum avunculum tuum, et commorare apud eum, donec ira fratris tui defervescat.

Jacobus, dimissus a patre et matre, profectus est in Mesopotamiam.

Iter faciens pervenit ad quemdam locum; ubi fessus de via pernoctavit: supposuit lapidem capiti suo et obdormivit.

Visione di Giacobbe.

Jacobus vidit in somnis scalam, quae innixa terrae pertingebat ad coelum, atque Angelos Dei ascendentes et descendentes: audivit Dominum dicentem sibi: ego sum Deus patris tui, dabo tibi et posteris tuis terram cui incubas: noli timere: ego favebo tibi; ero custos tuus, quocumque perrexeris, et reducam te in patriam, ac per te omnes orbis nationes erunt bonis cumulatae.

Jacobus expergefactus adoravit Dominum.

Giacobbe arriva in Mesopotamia.

Jacobus iter persecutus pervenit in Mesopotamiam: vidit tres pecorum greges propter puteum cubantes.

Nam ex eo puteo greges solebant adaquari. Os putei claudebatur ingenti lapide.

Jacobus accessit illuc, et dixit pastoribus: Fratres; unde estis? qui responderunt; ex urbe Haran.

Quos interrogavit iterum, nostis-ne Labanum? Dixerunt, novimus. Valet-ne? valet, inquiunt: ecce Rachel filia ejus venit cum grege suo.

Giacobbe è ben ricevuto da Labano.

Dum Jacobus loqueretur cum pastoribus, Rachel filia Labani venit cum pecore paterno: nam ipsa pascebat gregem.

Confestim Jacobus, videns cognatam suam amovit lapidem ab ore putei. Ego sum, inquit, filius Rebeccae, et osculatus est eam.

Rachel festinans nunciavit patri suo, qui agnovit filium sororis suae; deditque ei Rachelem in matrimonium.

Ritorno di Giacobbe.

Jacobus diù commoratus est apud Labanum: intereà mirè auxit rem suam; et factus est dives.

Longo pòst tempore admonitus a Deo rediit in patriam suam.

Extimescebat iram fratris sui: ut placaret animum ejus praemisit ad eum nuncios, qui offerrent ei munera.

Esaus mitigatus occurrit obviam Jacobo advenienti: insiliit in collum ejus, flensque osculatus est eum, nec illi quidquam nocuit.

Infanzia di Giuseppe.

Jacobus habuit duodecim filios, inter quos erat Josephus: hunc pater amabat prae caeteris, quia senex genuerat eum. Dederat illi togam textam è filis varii coloris.

Quam ob causam Josephus erat invisus suis fratribus, praesertim postquam narravisset eis duplex somnium, quo futura ejus magnitudo portendebatur.

Oderant illum tantopere ut non possent cum eo amice loqui.

Sogni di Giuseppe.

Haec porro erant Josephi somnia. Ligabamus, inquit, simul manipulos in agro: ecce manipulus meus surgebat, et stabat rectus; vestri autem manipuli circumstantes venerabantur meum.

Postea vidi in somnis solem, lunam, et undecim stellas adorantes me.

Cui fratres responderunt: quorsum spectant ista somnia? Num tu eris rex noster? Num subjiciemus ditioni tuae? Fratres igitur invidebant ei; at pater rem tacitus considerabat.

I fratelli di Giuseppe risolvono di ucciderlo.

Quadam die quum fratres Josephi pascerent greges procul, ipse remanserat domi. Jacobus misit eum ad fratres, ut sciret quomodò se haberent.

Qui videntes Josephum venientem, consilium ceperunt illius occidendi: ecce, inquiebant, somniator venit: occidamus illum et projiciamus in

puteum: dicemus patri; fera devoravit Josephum. Tunc apparebit quid sua illi prosint somnia.

Ruben, il primogenito de' suoi fratelli, tenta di salvarlo.

Ruben, qui erat natu maximus, deterrebat fratres a tanto scelere.

Nolite, inquiebat, interficere puerum: est enim frater noster; demittite eum potius in hanc foveam.

Habebat in animo liberare Josephum ex eorum manibus, et illum extrahere e fovea, atque ad patrem reducere.

Reipsa his verbis deducti sunt ad mitius consilium.

Giuseppe è venduto dai suoi fratelli a certi mercanti.

Ubi Josephus pervenit ad fratres suos, detraxerunt ei togam, qua indutus erat, et detruserunt eum in foveam.

Deinde quum consedissent simul ad sumendum cibum, conspexerunt mercatores, qui petebant Aegyptum cum camelis portantibus varia aromata.

Venit illis in mentem Josephum vendere illis mercatoribus.

Qui emerunt Josephum viginti nummis argenteis, eumque duxerunt in Aegyptum.

Mandano al proprio Padre la veste di Giuseppe intrisa di sangue.

Tunc fratres Josephi tinxerunt togam ejus in sanguine haedi, quem occiderant, et miserunt eam

ad patrem cum his verbis; invenimus hanc togam vide an toga filii tui sit.

Quam quum agnovisset, pater exclamavit: toga filii mei est: fera pessima devoravit Josephum. Deinde scidit vestem, et induit cilicium.

Omnes liberi ejus convenerunt ut lenirent dolorem patris; sed Jacobus noluit accipere consolationem: dixitque: ego descendam moerens cum filio meo in sepulcrum.

Putifare compra Giuseppe.

Putiphar Aegyptius emit Josephum a mercatoribus. Deus autem favit Putiphari, causa Josephi omnia ei prosperè succedebant.

Quamobrem Josephus benignè habitus est ab hero, qui praefecit eum domui suae. Josephus ergò administrabat rem familiarem Putipharis: omnia fiebant ad nutum ejus nec Putiphar ullius negotii curam gerebat.

Giuseppe è accusato dalla moglie di Putifare, e messo in prigione.

Josephus erat insigni et pulchra facie: uxor Putipharis eum polliciebat ad flagitium.

Josephus autem nolebat assentiri improbae mulieri.

Quàdam die mulier apprehendit oram pallii ejus; at Josephus reliquit pallium in manibus ejus, et fugit.

Mulier irata inclamavit servos, et Josephum accusavit apud virum, qui nimium credulus conjecit Josephum in carcerem.

Sogni dei due uffiziali del re Faraone.

Erant in eodem carcere duo ministri regis Pharaonis, alter praeerat pincernis, alter pistoribus.
Utrique obvenit divinitus somnium eadem nocte.
Ad quos quum venisset Josephus manè, et advertisset eos tristiores solito, interrogavit quaenam esset maestitiae causa?
Qui responderunt: obvenit nobis somnium, nec quisquam est qui illud nobis interpretetur.
Nonne, inquit Josephus, Dei solius est praenoscere res futuras? Narrate mihi somnia vestra.

Giuseppe spiega il sogno del gran coppiere.

Tum prior sic exposuit Josepho somnium suum: vidi in quiete vitem in qua erant tres palmites: ea paulatim protulit gemmas; deindè flores eruperunt, ac denique uvae maturescebant.
Ego exprimebam uvas in scyphum Pharaonis, eique porrigebam.
Esto bono animo, inquit Josephus, post tres dies Pharao te restituet in gradum pristinum: te rogo ut memineris mei.

Spiega il sogno del gran panettiere.

Alter quoque narravit somnium suum Josepho: gestabam in capite tria canistra in quibus erant cibi, quos pistores solent conficere.
Ecce autem aves circumvolitabant, et cibos illos comedebant. Cui Josephus: haec est interpretatio istius somnii: tria canistra sunt tres dies, quibus elapsis Pharao te feriet securi, et affiget ad palum, ubi aves pascentur carne tua.

Verificazione de' due sogni.

Die tertio, qui dies natalis Pharaonis erat, splendidum convivium parandum fuit.

Tunc rex meminit ministrorum suorum, qui erant in carcere.

Restituit praefecto pincernarum munus suum; alterum vero securi percussum suspendit ad palum. Ita res somnium comprobavit.

Tamen praefectus pincernarum oblitus est Josephi, nec illius in se meriti recordatus est.

Sogni del re Faraone.

Post biennium rex ipse habuit somnium.

Videbatur sibi adstare Nilo flumini; et ecce emergebant de flumine septem vaccae pingues, quae pascebantur in palude.

Deinde septem aliae vaccae macilentae exierunt ex eodem flumine, quae devorarunt priores.

Pharao experrectus rursum dormivit, et alterum habuit somnium. Septem spicae plenae enascebantur in uno culmo, aliaeque totidem exiles succrescebant, et spicas plenas consumebant.

Il gran coppiere parla di Giuseppe al re.

Ubi illuxit, Pharao perturbatus convocavit omnes conjectores Aegypti, et narravit illis somnium; at nemo poterat illud interpretari.

Tunc praefectus pincernarum dixit regi: confiteor peccatum meum: quum ego et praefectus pistorum essemus in carcere, uterque somniavimus eadem nocte.

Erat ibi pater Hebraeus, qui nobis sapienter interpretatus est somnia: res enim interpretationem comprobavit.

Giuseppe spiega il sogno del re.

Rex arcessivit Josephum, eique narravit utrumque somnium. Tum Josephus Pharaoni: duplex, inquit, somnium unam atque eamdem rem significat.

Septem vaccae pingues et septem spicae plenae sunt septem anni ubertatis mox venturae: septem vero vaccae macilentae et septem spicae exiles sunt totidem anni famis, quae ubertatem secutura est.

Itaque, rex, praefice toti Aegypto virum sapientem et industrium, qui partem frugum recondat in horreis publicis, servetque diligenter in subsidium famis secuturae.

Giuseppe è stabilito intendente di tutto l' Egitto.

Regi placuit consilium; quare dixit Josepho: num quisquam est in Aegypto te sapientior? Nemo certe fungetur melius illo munere.

En tibi trado curam regni mei.

Tùm detraxit è manu sua annulum, et Josephi digito inseruit; induit illum veste byssinà, collo torquem aureum circumdedit, eumque in curru suo secundum collocavit.

Josephus erat triginta annos natus, quum summam potestaten à rege accepit.

Giuseppe mette in serbo una porzione delle granaglie, che vende in seguito.

Josephus perlustravit omnes Aegypti regiones, et per septem annos ubertatis congessit maximam frumenti copiam.

Secuta est inopia septem annorum, et in orbe universo fames ingravescebat.

Tunc Aegyptii, quos premebat egestas, adierunt regem, postulantes cibum.

Quos Pharao remittebat ad Josephum.

Hic autem aperuit horrea, Aegyptiis frumenta vendidit.

Giacobbe spedisce i figli in Egitto e ritiene presso di se il solo Beniamino.

Ex aliis quoque regionibus conveniebatur in Aegyptum ed emendam annonam.

Eadem necessitate compulsus Jacobus misit illùc filios suos.

Itaque profecti sunt fratres Josephi; sed pater retinuit domi natu minimum, qui vocabatur Benjaminus.

Timebat enim ne quid mali ei accideret in itinere.

Benjaminus ex eadem matre natus erat qua Josephus, ideoque ei longè carior erat quàm caeteri fratres.

Giuseppe fa sembiante di prenderli per ispioni.

Decem fratres, ubi in conspectum Josephi venerunt, eum proni venerati sunt.

Agnovit eos Josephus, nec ipse est cognitus ab eis.

Noluit indicare statim quis esset, sed eos interrogavit tanquam alienos: unde venistis, et quo consilio?

Qui responderunt: profecti sumus è regione Chanaan ut emamus frumentum.

Non est ita, inquit Josephus; sed venistis hùc animo hostili: vultis explorare nostras urbes et loca Aegypti parùm munita.

At illi, minimè, inquiunt: nihil mali meditamur: duodecim fratres sumus; minimus retentus est domi à patre; alius verò non superest.

Giuseppe ritiene Simeone fino a che gli si conduca Beniamino.

Illud Josephum angebat quòd Benjaminus cum caeteris non aderat.

Quarè dixit eis: experiar an verum dixeritis: maneat unus ex vobis obses apud me, dùm adducatur hùc frater vester minimus, caeteri abite cum frumento.

Tunc coeperunt inter se dicere: merito haec patimur: crudeles fuimus in fratrem nostrum, nunc poenam hujus sceleris luimus.

Putabant haec verba non intelligi à Josepho, quia per interpretem cum eis loquebatur.

Ipse autem avertit se parumper et flevit.

I fratelli di Giuseppe se ne ritornano.

Josephus jussit fratrum saccos impleri tritico, et pecuniam, quam attulerant, reponi in ore saccorum; addidit insuper cibaria in viam.

Deindè dimisit eos, praeter Simeonem, quem retinuit obsidem.

Itaque profecti sunt fratres Josephi, et quum venissent ad patrem, narraverunt ei omnia quae sibi acciderant.

Quum aperuissent saccos, et effunderent frumenta, mirantes reperientur pecuniam.

Giacobbe non vuol lasciar partire Beniamino.

Jacobus, ut audivit Benjaminum arcessi à praefecto Aegypti, cum gemitu questus est. Orbum me liberis fecistis, Josephus mortuus est; Simeon retendus est in Aegypto; Benjaminum vultis abducere.

Haec omnia mala in me recidunt; non dimittam Benjaminum; nam si quid ei adversi acciderit in via, non pòtero ei superstes vivere, sed dolore oppressus moriar.

I figli lo pressano ad acconsentire alla partenza di Beniamino.

Postquam consumpti sunt cibi quos attulerant, Jacobus dixit filiis suis: proficiscimini iterum in Aegyptum; ut ematis cibos. Qui responderunt: non possumus adire praefectum Aegypti sine Benjamino; ipse enim jussit illum ad se adduci.

Cur, inquit pater, mentionem fecistis de fratre vestro minimo?

Ipse, inquiunt, nos interrogavit an pater viveret, an alium fratrem haberemus. Respondimus ad ea quae sciscitabatur; non potuimus praescire eum dicturum esse, adducite huc fratrem vestrum.

Giacobbe finalmente acconsente al viaggio di Beniamino.

Tunc Judas, unus e filiis Jacobi, dixit patri: committe mihi puerum: ego illum recipio in fidem meam: ego servabo, ego reducam illum ad te; nisi fecero, hujus rei culpa in me residebit: si voluisses eum statim dimittere, jam secundo huc redissemus.

Tandem victus pater annuit: quoniam necesse est, inquit, proficiscatur Benjaminus vobiscum, deferte viro munera et duplum pretium, ne forte errore factum sit ut vobis redderetur prior pecunia.

Giuseppe fa preparare un gran pranzo a' fratelli.

Nuntiatum est Josepho eosdem viros advenisse, et cum eis parvulum fratrem.

Jussit Josephus eos introduci domum, et lautum parari convivium.

Illi porro metuebant ne arguerentur de pecunia quam in saccis reperant: quare purgaverunt se apud dispensatorem Josephi.

Jam semel, inquiunt, hoc venimus: reversi domum invenimus pretium frumenti in saccis: nescimus quoniam casu id factum fuerit; sed eamdem pecuniam reportavimus.

Quibus dispensator ait: bono animo estote. Deinde adduxit ad illos Simeonem, qui retentus fuerat.

Sono ammessi all'udienza di Giuseppe.

Deinde Josephus ingressus est in conclave, ubi sui eum fratres expectabant, qui eum venerati sunt offerentes munera.

Josephus eos clementer salutavit, interrogavitque: salvus-ne est senex ille, quem vos patrem habetis? Vivit ne adhuc?

Qui responderunt: salvus est pater noster, adhuc vivit.

Josephus autem, conjectis in Benjaminum oculis, dixit: iste est frater vester minimus, qui domi remanserat apud patrem? Et rursum: Deus sit tibi propitius, fili mi; et abiit festinans, quia commotus erat animo, et lacrymae erumpebant.

Giuseppe fa mettere la sua tazza d'argento nel sacco di Beniamino.

Josephus lota facie regressus continuit se, et jussit apponi cibos.

Tum distribuit escam unicuique fratrum suorum; sed pars Benjamini erat quintuplo major quam caeterorum.

Peracto convivio, Josephus dat negotium dispensatori ut saccos eorum impleat frumento, pecuniam simul reponat, et insuper scyphum suum argenteum in sacco Benjamini recondat.

Ille fecit diligenter quod jussus fuerat.

Giuseppe manda ad inseguire i fratelli.

Fratres Josephi sese in viam dederant, necdum procul ab urbe aberant.

Tunc Josephus vocavit dispensatorem domus suae, eique dixit: persequere viros, et quum eos assecutus fueris, illis dicito: quare injuriam pro beneficio rependistis?

Subripuistis scyphum argenteum quo dominus meus utitur: improbe fecistis.

Dispensator mandata Josephi perfecit; ad eos confestim advolavit; furtum exprobravit; rei indignitatem exposuit.

La tazza si trova nel sacco di Beniamino.

Fratres Josephi responderunt dispensatori: istud sceleris longe a nobis alienum est; nos, ut tute scis, retulimus bona fide pecuniam repertam in saccis; tantum abest ut furati simus scyphum domini tui: apud quem furtum deprehensum fuerit, is morte mulctetur.

Continuo deponunt saccos et aperiunt, quos ille scrutatur, invenit scyphum in sacco Benjamini.

Ritornano alla città oppressi di mestizia.

Tunc fratres Josephi moerore oppressi revertuntur in urbem.

Adducti ad Josephum, sese abjecerunt ad pedes illius. Quibus ille, quomodo, inquit, potuistis hoc scelus admittere?

Judas respondit: fateor; res est manifesta, nullam possumus excusationem afferre; nec audemus petere veniam aut sperare, nos omnes erimus servi tui.

Nequaquam, ait Josephus, sed ille apud quem inventus est scyphus erit mihi servus: vos autem abite liberi ad patrem vestrum.

Giuda si offerisce in ischiavitù per Beniamino.

Tunc Judas accedens propius ad Josephum: te oro inquit, Domine mi, ut bona cum venia me audias: pater unice diligit puerum, nolebat primo eum dimittere; non potui id ab eo impetrare, nisi postquam spopondi eum tutum ab omni periculo fore: si redierimus ad patrem sine puero, ille moerore confectus morietur.

Te oro atque obsecro ut sinas puerum abire, meque pro eo addicas in servitutem: ego poenam, qua dignus est, mihi sumo et exsolvam.

Giuseppe si manifesta a' fratelli.

Interea Josephus continere se vix poterat: quare jussit Aegyptios adstantes recedere.

Tum flens dixit magna voce: ego sum Josephus, vivit-ne adhuc pater meus?

Non poterant respondere fratres ejus nimio timore perturbati.

Quibus ille: amice, accedite, inquit, ad me, ego sum Josephus frater vester, quem vendidistis mercatoribus euntibus in Aegyptum, nolite timere; Dei providentia id factum est, ut ego saluti vestrae consulerem.

Giuseppe ingiunge loro di condurre il padre in Egitto.

Josephus haec locutus fratrem suum Benjaminum complexus est, cumque lacrymis conspersit.

Deindè caeteros quoque fratres collacrymans osculatus est. Tùm demùm illi cum eo fidenter locut' sunt.

Quibus Josephus : ite , inquit, properate ad patrem meum ; eique nunciate filium suum vivere, et apud Pharaonem plurimùm posse; persuadete illi ut in Aegyptum cum omni familia commigret.

Faraone manda regali e carri a Giacobbe.

Fama de adventu fratrum Josephi ad aures regis pervenit, qui dedit eis munera perferenda ad patrem cum his mandatis : adducite huc patrem vestrum et omnem ejus familiam, nec multum curate supellectilem vestram, quia omnia, quae opus erunt vobis, praebiturus sum, et omnes opes Aegypti vestrae erunt.

Misit quoque currus ad vehendum senem, et parvulos, et mulieres.

I fratelli annunziano al padre che Giuseppe vive.

Fratres Josephi festinantes reversi sunt ad patrem suum, eique nunciaverunt Josephum vivere, et principem esse totius Aegypti.

Ad quem nuncium Jacobus, quasi e gravi somno excitatus obstupuit, nec primum filiis rem narrantibus fidem adhibebat; sed postquam vidit plaustra et dona sibi a Josepho missa, recepit animum, et mihi satis est, inquit, si vivit adhuc Josephus meus: ibo et videbo eum antequam moriar.

Giacobbe parte con tutta la sua famiglia per l'Egitto.

Jacobus profectus cum filiis et nepotibus pervenit in Aegyptum, et praemisit Judam ad Josephum, ut eum faceret certiorem de adventu suo.

Confestim Josephus processit obviam patri, quem ut vidit, in collum ejus insiliit, et flens flentem complexus est.

Tum Jacobus: satis diu vixi, inquit, nunc aequo animo moriar, quoniam conspectu tuo frui mihi licuit, et te mihi superstitem relinquo.

Giuseppe annunzia al re l'arrivo del padre.

Josephus adiit Pharaonem, eique nunciavit patrem suum advenisse: constituit etiam quinque e fratribus suis coram rege.

Qui eos interrogavit quidnam operis haberent? Illi responderunt se esse pastores.

Tùm rex dixit Josepho: Aegyptus in potestate tua est: cura ut pater et fratres tui in optimo loco habitent; et si qui sint inter eos gnavi et industrii, trade eis curam pecorum meorum.

Giuseppe presenta suo padre a Faraone.

Josephus adduxit quoque patrem suum ad Pharaonem, qui, salutatus à Jacobo, percontatus est ab eo qua esset aetate?

Jacobus respondit regi: vixi centum et triginta annos; nec adeptus sum senectutem beatam avorum meorum: tùm bène precatus regi discessit ab eo.

Josephus autem patrem et fratres suos collocavit in optima parte Aegypti, eisque omnium rerum abundantia suppeditavit.

Giacobbe chiede esser sepolto nel sepolcro de' padri suoi.

Jacobus vixit septem et decem annos postquam commigrasset in Aegyptum.

Ubi sensit mortem sibi imminere, arcessito Josepho, dixit: si me amas, jura te id facturum esse quod a te petam scilicet ut ne me sepelias in Aegypto, sed corpus meum transferas ex hac regione, et condas in sepulcro majorum meorum.

Josephus autem: faciam, inquit, quod jubes, pater.

Jura ergo mihi, ait Jacobus, te certo id facturum esse.

Josephus juravit in verba patris.

Giuseppe presenta i suoi due figli a Giacobbe acciò li benedica.

Josephus adduxit ad patrem duos filios suos, Manassem et Ephraimum: posuit Manassem, qui natu major erat, ad dexteram senis, Ephraimum vero minorem ad sinistram ejus.

At Jacobus decussans manus dexteram imposuit Ephraimo, sinistram autem Manassi, et utrique simul bene precatus est.

Quod Josephus animadvertens aegre tulit, et conatus est manus patris commutare.

At pater restitit, dixitque Josepho: scio, fili mi, scio hunc esse majorem: id prudens feci.

Ita Jacobus Ephraimum Manassi anteposuit.

Giuseppe rende gli ultimi uffizj al padre.

Ut vidit Josephus extinctum patrem, ruit super eum flens, et osculatus est eum, luxitque illum diu.
Deinde praecepit medicis ut condirent corpus, et ipse cum fratribus multisque Aegyptiis patrem deportavit in regionem Chanaan.
Ibi funus fecerunt cum magno planctu, et sepelierunt corpus in spelunca, ubi jacebant Abrahamus et Isaacus, reversique sunt in Aegyptum.

Giuseppe consola i fratelli.

Post mortem patris timebant fratres Josephi ne ulcisceretur injuriam quam acceperat: miserunt igitur ad illum rogantes nomine patris, ut eam oblivisceretur, sibique condonaret.
Quibus Josephus respondit: non est quod timeatis; vos quidem malo in me animo fecistis: sed Deus convertit illud in bonum: ego vos alam et familias vestras. Consulatus est eos plurimis verbis, et leniter cum illis locutus est.

Morte di Giuseppe.

Josephus vixit annos centum et decem, quumque esset morti proximus, convocavit fratres suos et illos admonuit se brevi moriturum esse.
Ego, inquit, jam morior: Deus vos non deseret, sed erit vobis praesidio, et deducet vos aliquandò ex Aegypto in regionem quam patribus nostris promisit: oro vos atque obtestor ut illuc ossa mea deportetis.
Deinde placide obiit: corpus ejus conditum est, et in feretro positum.

Dopo la morte di Giuseppe gl' Israeliti sono perseguitati.

Interea posteri Jacobi, seu Hebraei, numero aucti sunt mirum in modum, et eorum multitudo crescens in dies incutiebat Aegyptiis.

Rex novus solio positus est, qui Josephum non viderat, nec merita ejus recordabatur.

Is igitur, ut Hebraeos opprimeret, primum duris illos laboribus conficiebat; deinde edixit etiam ut parvuli eorum recens nati in flumen projicerentur.

Nascita di Mosè, (anno del mondo 2453.)

Mulier Hebraea peperit filium, quem quum videret elegantem, voluit servare.

Quare abscondit eum tribus mensibus, sed quum non posset eum diutius occultare, sumpsit fiscellam scirpeam, quam linivit bitumine ac pice.

Deinde posuit intus infantulum, et exposuit eum inter arundines ripae fluminis.

Habebat secum unam comitem, sororem pueri, quam jussit stare procul ut eventum rei exploraret.

La figlia di Faraone salva il fanciullo.

Mox filia Pharaonis venit ad flumen, ut ablueret corpus. Prospexit fiscellam in arundinibus haerentem, misitque illuc unam e famulabus suis.

Aperta fiscella cernens parvulum vagientem, miserta est illius: iste est, inquit, unus ex infantibus Hebraeorum.

Tunc soror pueri accedens: vis-ne, ait, ut ar-

cessam mulierem Hebraeam, quae nutriat parvulum? et vocavit matrem.

Cui filia Pharaonis puerum alendum dedit, promissa mercede.

Itaque mater nutrivit puerum, et adultum reddidit filiae Pharaonis, quae illum adoptavit, et nominavit Mosem, id est, servatum ab aquis.

Mosè imprende a liberare il suo popolo.

Moses, jam senex, jubente Deo, adiit Pharaonem, eique praecepit, nomine Dei, ut dimitteret Hebraeos.

Rex impius renuit parere mandatis Dei.

Moses, ut Pharaonis pertinaciam vinceret, multa et stupenda edidit prodigia, quae vocantur plagae Aegypti.

Quum nihilominus Pharao in sententia perstaret, Deus interfecit primogenitum ejus filium et omnes primogenitos Aegyptiorum.

Tandem metu victus rex paruit, deditque Hebraeis discedendi facultatem.

Gli Ebrei escon dall' Egitto, guidati da una colonna di fuoco.

Profecti sunt Hebraei ex Aegypto ad sexcenta millia virorum, praeter parvulos, et promiscuum vulgus.

Illis egredientibus praeibat columna nubis interdiu, et columna ignis noctu, quae esset dux viae; nec unquam per quadraginta annos defuit illa columna.

Post paucos dies multitudo Hebraeorum pervenit ad littus maris Rubri, ibique castra posuit.

Mosè divide le acque del mar Rosso.

Brevi regem poenituit quod tot millia hominum dimisisset, et, collecto ingenti exercitu, eos persecutus est.

Hebraei quum vidissent ex una parte se mari interclusos esse, ex altera parte instare Pharaonem cum omnibus copiis, magno timore correpti sunt.

Tunc Deus Mosi: protende, inquit, dexteram tuam in mare, et divide aquas, ut illae Hebraeis gradientibus iter siccum praebeant.

Gli Ebrei passano il mare a piedi asciutti.

Fecit Moses quod jusserat Deus: quum teneret manum extensam super mare, aquae divisae sunt, et intumescentes, hinc et inde pendebant.

Flavit etiam ventus vehemens, quo exsiccatus est alveus.

Tunc Hebraei ingressi sunt in mare siccum: erat enim aqua tanquam murus a dextra eorum et leva.

Rex quoque Aegyptius, Hebraeos gradientes insecutus, non dubitavit mare, qua patebat, ingredi cum universo exercitu.

Gli Egizii sono inghiottiti dai flutti.

Quum Aegyptii progrederentur in medio mari, Dominus subvertit eorum currus et dejecit equites.

Metu, perculsi Aegyptii coeperunt fugere: at Deus dixit Mosi: extende rursus dexteram in mare, ut aquae revertantur in locum suum.

Paruit Moses, et statim aquae refluentes obruerunt Aegyptios, et eorum currus et equites.

Deletus est universus exercitus Pharaonis in mediis fluctibus: nec unus quidem nuncius tantae cladis superfuit.

Sic Deus liberavit Hebraeos ab injusta servitute Aegyptiorum.

Iddio ciba il suo popolo nel deserto.

Hebraei, trajecto mari Rubro, diu peragrarunt vastam solitudinem.

Deerat panis; at Deus ipse eos aluit: e coelo per annos quadraginta cecidit cibus, quem appellaverunt MANNA.

Inerat huic cibo gustus similae cum melle mixtae.

Interdum etiam defuit aqua: at, jubente Deo, Moses percutiebat rupem virga, et continuo erumpebant fontes aquae dulcis.

Iddio promulga la Legge in mezzo alle folgori e ai lampi.

Mense tertio, postquam Hebraei egressi sunt ex Aegypto, pervenerunt ad montem Sinae.

Ibi Deus dedit eis legem cum apparatu terrifico.

Coeperunt exaudiri tonitrua, micare fulgura: nubes densa operiebat montem, et clangor buccinae vehementius perstrepebat.

Stabat populus prae metu trepidus ad radices montis fumantis.

Deus autem in monte loquebatur e media nube inter fulgura et tonitrua.

Principali articoli della Legge.

Haec porro sunt verba quae protulit Deus: ego sum Dominus, qui eduxi vos e servitute Aegyptiorum.

Non erunt vobis Dii alieni: ego unus Deus et non est alius praeter me.

Non usurpabitis nomen Dei vestri temere et sine causa.

Sabbato nullum opus facietis: colite patrem vestrum et matrem vestram: non occidetis, non adulterabitis.

Non facietis furtum: non dicetis falsum testimonium adversus proximum vestrum: non concupiscetis rem alterius.

Costruzione del tabernacolo e dell' arca: Morte di Mosè.

Moses a Deo monitus confici jussit tabernaculum ex pellibus et cortinis pretiosissimis, insuper arcam foederis auro puro vestitam in qua reposuit tabulas legis divinae.

Quum jam in conspectu haberet terram a Deo promissam, mortuus est vir sapientia et caeteris virtutibus plane admirabilis.

Luxit eum populus diebus triginta.

Successit in locum Mosis Josue, quem ipsemet prius designaverat.

Gli Ebrei sotto la condotta di Giosuè passano il Giordano a piedi asciutti.

Ut Hebraei in terram promissam introducerentur, Jordanus erat trajiciendus; nec erat iis navium copia, nec vadum praebebat amnis tunc pleno alveo fluens.

Deus venit eis auxilio: Josue jussit praeferri arcam foederis, et populum sequi.

Appropinquante arca, aquae, quae superne defluebant, steterunt instar muri; quae autem infra, descenderunt et alveum siccum reliquerunt.

Giosuè erge un monumento.

Hebraei incedebant per arentem alveum, donec ripam oppositam attingerent.

Tum reversae sunt aquae in locum pristinum.

Josue vero duodecim lapides e medio amne sublatos erexit, ut essent perenne rei monumentum.

Dixit Hebraeis: si quando vos interrogaverint filii vestri quorsum spectet ista lapidum congeries? respondebitis: sicco pede trajecimus Jordanem istum; idcirco positi sunt lapides ad sempiternam facti memoriam, ut discant quanta sit Dei potentia.

Le mura di Gerico cadono da se stesse.

Erat in his locis urbs validissimis muris ac turribus munita, nomine Jericho, quae nec expugnari, nec obsideri facile poterat.

Josue divino auxilio fretus, non armis aut viribus, urbem aggressus est.

Arcam circumferri jussit circa muros, sacerdotesque antecedere, et tuba canere.

Quum arca septies circumlata fuisset, muri et turres illico corruerunt.

Urbs capta et direpta est.

Giosuè ferma il sole.

Reges Chanaan, conjunctis viribus, progressi sunt adversus Hebraeos.

At Deus dixit Josue: ne timeas eos; tua erit victoria.

Josue igitur magno impetu illos adortus est, qui subita formidine correpti fugerunt.

Tunc in eos cecidit grando lapidea, et multos interfecit.

Quum autem dies in vesperum inclinaret, re nondum confecta, Josue jussit solem consistere: et vero stetit sol, et diem produxit donec deletus fuisset hostium exercitus.

Giosuè situa gli Ebrei nella terra promessa, e muore. (Anno del Mondo 2570.)

Josue, devictis omnibus Palaestinae populis, Hebraeos in sede destinata collocavit: agros et oppida capta singulis tribubus divisit, et mortuus est.

Deinde summa potestas delata est ad judices, inter quos eminuere Gedeon, Samson, et Samuel.

Varia deinceps fuit Hebraeorum fortuna pro variis eorum moribus: ii sepe in Deum peccaverunt; tunc divino praesidio destituti ab hostibus superabantur: quoties ad Deum conversi, ejus auxilium imploraverunt, placatus Deus eos liberavit.

Un Angelo apparisce a Gedeone, e lo manda a liberare il suo popolo.

Hebraei a Madianitis vexati opem a Deo petierunt: Deus illorum preces audivit.

Angelus adstitit Gedeoni: Dominus tecum, inquit, vir fortissime.

Respondit Gedeon: si Deus nobiscum, cur dura premimur servitute?

Ait angelus: macte animo; liberabis populum tuum a servitute Madianitarum.

Nolebat primò Gedeon tantum onus suscipere; sed duplici miraculo confirmatus non abnuit.

Gedeone aduna l'esercito, e va contro i Madianiti.

Gedeon, contracto exercitu, profectus est cum duobus et triginta millibus hominum, et castra castris hostium contulit.

Erat porro infinita multitudo in exercitu Madianitarum: nam cum iis rex Amalecitarum se conjunxerat.

Tamen Deus dixit Gedeoni: non opus est tibi tot millibus hominum; dimissis caeteris, retine tantum trecentos viros, ne victoriam suae virtuti tribuant, non potentiae divinae.

Gedeone combatte e vince.

Gedeon trecentos viros in tres partes divisit, deditque illis tubas et lagenas testaceas, in quibus erant lampades accensae.

Hi, media nocte ingressi castra hostium, coeperunt tubis clangere, et collidere inter se lagenas.

Madianitae, audito tubarum sonitu et visis lampadibus, turbati sunt, et turbi fuga, quo quisque potuit, dilapsi sunt.

Denique gladios in se invicem converterunt, et mutua caede se trucidarunt.

Gedeon hostium reges persecutus est, et comprehensos neci dedit.

Nascita di Sansone: sua forza straordinaria.

Quum Hebraei in potestate essent Philistaeorum, et ab illis affligerentur, natus est Samson futurus ultor hostium.

Hujus mater diu sterilis fuerat, sed ei angelus Domini apparuit, praedixitque eam parituram filium qui cives suos in libertatem aliquando vindicaret.

Enixa puerum, nomen Samsonis ei indidit.

Puer crevit; intonsam habuit comam; nec vinum, nec siceram bibit; incredibili fuit corporis robore: obvium leonem manu interfecit.

Sansone, fatto grande, molesta i Filistei.

Samson adultus Philistaeos multis affecit cladibus: caepit trecentas vulpes, quarum caudis accensas lampades alligavit, et in hostium agros immisit.

Tunc forte messis matura erat: ita facile incendium fuit.

Omnes segetes, vinea et oleae exustae sunt, nec inimicam gentem variis incommodis vexare destitit.

Traditus Philistaeis, rupit vincula quibus constrictus fuerat, et arrepta maxilla asini, hoc telo, quod casus dederat, mille ostium prostravit.

Sansone, chiuso in una città, ne stacca le porte con tutte le chiusure.

Quadam die Samson urbe Philistaeorum ingressus est, ibique pernoctaturus videbatur.

Philistaei occasionem captantes, portas obserari jusserunt, ne quis exiret.

Per totam noctem expectabant silentes, ut Samsonem mane exeuntem interficerent.

At Samson media nocte surrexit, venitque ad portam urbis, quam quum invenisset clausam, humeris sustulit cum postibus et seris, atque in verticem montis vicini supportavit.

E' tradito da una donna.

Tandem Philistaei, qui Samsonem comprehendere nequiverant, illius uxorem pecunia corruperunt, ut ea virum proderet.

Mulier viro persuasit ut sibi indicaret causam tantae virtutis; et ubi rescivit vires ejus in capillis sitas esse, caput dormientis totondit, atque ita eum Philistaeis tradidit.

Illi, effossis oculis, vinctum in carcerem conjecerunt, diuque ludibrio habuerunt.

Sed spatio temporis crinis accisus crescere, et cum crine virtus redire coepit; jamque Samson conscius recepti roboris justae ultionis tempus opperiebatur.

Sansone muore facendo morire 3000 *Filistei.*

Erat Philistaei mos, quum dies festos agerent, producere Samsonem quasi in pompam publicam, captoque insultare.

Die quadam, quum publicum convivium celebraretur Samsonem adduci jubent.

Domus in qua omnis populus et principes Philistaeorum epulabantur subnixa erat duabus columnis mirae magnitudinis.

Adductus Samson inter columnas statuitur.

Tum ille occasione utens columnas concussit, et turba omnis obruta est ruina domus, simulque Samson ipse cum hostibus non inultus occubuit.

Nascita di Samuele.

Quum Heli esset summus sacerdos, natus est Samuel: hunc adduxit mater ad sacerdotem, et obtulit Domino ut ei in sacrificiis faciendis ministraret.

Puer crescebat egregia praeditus indole, eratque Deo et hominibus charus: cui mater sua certis temporibus afferebat parvam tunicam, quam ipsa confecerat.

Heli vero habebat filios perditis moribus, adeo ut populum a colendo Deo abducerent, nec satis graviter eos unquam reprehendit.

Quamobrem Deus erat et liberis et patri iratus.

Iddio rivela a Samuele il castigo serbato ad Eli.

Quadam nocte, quum jaceret Heli in lectulo, Dominus vocavit Samuelem, qui, ratus se a sacerdote arcessit, cucurrit, dixitque: en adsum; vocasti enim me.

At Heli: non te vocavi, inquit, fili mi: revertere in lectulum tuum. Idque iterum et tertio factum est.

Tandem praemonitus a sacerdote Samuel respon-

dit Deo vocanti : loquere, Domine; audit enim servus tuus.

Tum Deus Samueli: ego, ait, afficiam domum Heli iis malis, quae nemo audire possit, quin ei ambae aures tinniant, propterea quod in liberos suos plus aequo indulgens fuerit, illorumque vitia nimium patienter tulerit.

Samuele palesa ad Eli ciò che Iddio gli aveva detto.

Arctior deindè somnus Samuelem complexus est, qui dormivit usque manè.

Ubi dies illuxit, surgens è lectulo aperuit ostium tabernaculi, uti facere consueverat: timebat autem sacerdoti indicare sermonem Dei.

Heli compellans eum: oro te, inquit et obtestor, indica mihi ea quae dixit tibi Deus: cave ne me quidquam celes eorum quae audivisti.

Jubenti paruit Samuel, illique enarravit omnia verba Domini: cui Heli: Dominus est, ait; faciat quod sibi libuerit.

Sciagure sopra Eli ed i figli.

Paulò pòst bellum exortum est inter Philistaeos et Hebraeos.

Hebraei arcam foederis in pugnam deferunt, et cum ea filii sacerdotis procedunt; sed quia Deus illi erat offensus, arca detrimento magis quàm adjumento fuit.

Victi sunt Hebraei, occisi filii sacerdotis, arca ipsa capta est.

Heli, audito tantae cladis nuncio, è sella decidit, et fracta cervice mortuus est.

Samuele ultimo giudice degli Ebrei. Saule fatto Re. (Anni del Mondo 2900.)

Samuel fuit postremus Hebraeorum judex, eorumque res in summa pace et perpetua tranquillitate administravit. At quum senuisset, et filii ejus à moribus paternis desciscerent, populus, novitatis amans, ab illo regem petiit.

Samuel primò rem dissuasit, Hebraeosque ab isto consilio dimovere conatus est; sed illi in sententia perstiterunt.

Quarè admonitus à Deo Samuel annuit eorum postulationi, et Saulem regem consecravit. Erat Saulis ingens statura et forma excellens, adeò ut dignitas corporis dignitati regiae pulchrè conveniret.

Prima disubbidienza di Saule.

Philistaei in agrum Hebraeorum irruptionem fecerunt. Quapropter Saul adversùs illos processit, at apud Galgala, urbem insignem istius regionis, castra posuit.

Porrò Samuel edixerat ut se per septem dies expectarent, neve manum cum hoste prius consererent, quàm ipse veniens Deo sacrificium faceret.

Die septimo, quum Samuel moraretur, et populus morae pertaesus dilaberetur, Saul ipse sacrificium fecit loco sacerdotis.

Vix peracto sacrificio, venit Samuel, regemque graviter reprehendit, quòd munus proprium sacerdotum sibi temerè arrogavisset.

Gionata, figlio di Saule, sbaraglia l' esercito de' Filistei.

Quum Hebraei à Philistaeis premerentur, Jonathas, Saulis filius, audax consilium coepit et perfecit.

Solo armigero comite, castra hostium ingressus est, et viginti ferè Philistaeis interemptis, universum exercitum terrore perculit.

Itaque Philistaei perturbati coeperunt non jam ordines servare, non imperia exequi, sed fugae se committere.

Quod ubi Saul animadvertit, copias castris eduxit, et fugientes persecutus insignem victoriam retulit.

Saulle vuol far morire il figlio Gionata.

Saul, dùm persequeretur Philistaeos, edixerat ne quis, nisi confectis hostibus, cibum sumeret, mortem cum juramento minatus illi qui contra edictum fecisset.

Jonathas tunc aberat, nec regis imperium audierat.

Accidit ut exercitus trajiceret sylvam in qua esset plurimum mellis agrestis.

Jonathas, edicti paterni nescius, extendit virgam quam manu tenebat, eamque in mel intinctam ori admovit.

Id ubi rex cognovit, filium morte plecti voluit; sed recens meritum periculo juvenem exemit; nec populus tulit insontem ad supplicium trahi.

Saulle disubbidisce la seconda volta; è rigettato da Dio, e Davide è unto Re.

Saul postea, jubente Deo, bellum Amalecitis intulit. Primò rem benè gessit. Caesi sunt hostes, et eorum rex captus est.

Sed deindè Saul Deum graviter offendit: vetuerat Deus ne quid ex spoliis hostium reservaretur; Saul verò, Amalecitis caesis, partem praedae servavit. Quam ob causam rejectus est à Deo, et in ejus locum David adhuc juvenis, e tribu Judae, electus est, et a Samuele unctus.

Saulle è invaso dal Demonio; Davide è chiamato alla corte per sollevarlo.

Saulem postquàm Dei mandata sprevisset, invasit spiritus malus, ita ut ille in furorem saepè incideret.

Tunc aulici ei suaserunt ut aliquem arcesseret qui citharam sciret pulsare, ad deliniendum aegrum ejus animum.

Arcessitus est David hujusce artis peritus, qui ob illud munus inter ministros regios habebatur. Itaque statim ac Saulem spiritus malus corripiebat, David citharam pulsabat, et regis furor considebat.

Il gigante Golia sfida gli Ebrei.

Secutum est bellum cum Philistaeis. Quum duae acies in conspectu essent Philistaeus quidam, nomine Goliathus, vir mirae magnitudinis, progressus est ante ordines, et unum ex Hebraeis saepè provocabat ad singulare certamen.

Lorica squamata induebatur; ocreas in cruribus aereas habebat; cassis aerea caput ejus operiebat, et clypeus aereus tegebat humeros.

Tum Saul magna praemia, imo et filiae nuptias ei promisit qui provocantis spolia retulisset.

At nemo contra illum exire audebat, et Goliathus suam Hebraeis ignaviam cum risu ac ludibrio exprobrabat.

Davide si presenta per combattere con Golia.

David commotus ignominia populi sui, se spontè ad pugnandum obtulit.

Itaque adductus est ad Saulem, qui considerata ejus aetate, diffidebat pugnae.

Non poteris, inquit, adolescentulus tu cum viro robustissimo pugnare.

Respondit David: ne timeas, o rex, quum pascerem oves patris mei, leo invasit gregem, ovemque corripuit; ego illum persecutus occidi, et ovem è faucibus illius eripui. Ursum pariter interfeci. Deus, qui me defendit à leone et urso, me quoque à Philistaeo isto defendet. Tùm Saul: abi, inquit, cum ista fiducia; Deus te adjuvet.

David non prende altr' arme che una fionda, ed inoltra contro Golia.

Saul ipse sua juveni arma voluit accommodare: galeam capiti ejus imposuit, lorica pectus circumtexit, latus gladio accinxit.

David vero iis impeditus armis, quibus non erat assuetus vix poterat incedere.

Quarè onus incommodum deposuit; sumpsit autem pedum pastorale, quo uti consueverat, et fun-

*

dam cum quinque lapidibus in sacculo. Sic armatus adversus Philistaeum processit.

Davide uccide Golia.

Accedebat ex adverso Goliathus, qui, viso adolescente: num, inquit, me canem esse putas, qui me cum baculo aggrediaris?

Cui David respondit: tu venis ad me cum gladio et hasta et clypeo; ego autem venio in nomine Domini exercituum, quem probris ausus es lacessere. Tunc misso funda lapide Philistaeum in fronte percussit, et humi prostravit, currensque suum jacendi gladium detraxit, quo caput illi praecidit.

Ea re perculsi Philistaei in fugam versi sunt, et victoriam Hebraeis concesserunt.

Saulle s' ingelosisce di Davide.

Redeunti Davidi obviam itum est. Hebraei gratulantes victorem deducunt ad urbem: ipsae mulieres domibus egressae cum tympanis laudes ejus canebant.

Tantus populi favor invidiam Saulis accendit, qui deinceps malevolo fuit in Davidem animo, nec jam eum benignis oculis aspiciebat. Longè alia fuit mens filii ejus Jonathae; virtutem Davidis admirans, illum singulari amore complexus est, suoque baltheo, arcu, et gladio donavit.

Saulle ricusa di mantener la promessa a Davide.

Saul victori filiam suam spoponderat uxorem : at promissis non stetit, novamque conditionem proposuit, si nempe David centum Philistaeos interfecisset.

Malo animo id faciebat rex invidus ; sperabat scilicet juvenem audacem facile periturum, at sua eum spes delusit.

Nam David, occisis ducentis Philisthaeis, rediit illaesus, atque ita regis filiam in matrimonium accepit.

Saulle tenta più volte di uccidere Davide.

Crescebat in dies Saulis odium stimulante invidia ; quare non jam occulte, sed palam Davidi necem parabat.

Bis eum lancea confodere conatus est ; sed David ictum lethalem declinatione corporis effugit.

Saul mandatum dedit Jonathae, ut Davidem occideret, sed Jonathas noluit crudeli patris imperio obsequi : imo cum lacrymis illum obtestatus est, ut tam iniquum consilium deponeret.

Denique Saul misit satellites, qui Davidem domi, in oculis uxoris, trucidarent : haec vero maritum demisit per fenestram : atque ita eripuit periculo.

Davide nella sua fuga risparmia Saulle che lo perseguitava.

David, ut vidit implacabilem esse Saulis in se animum, excessit aula, et solitudinem petiit.

Saul illum persecutus est; at, Deo favente, David inimici manus effugit, et ipse Saulis vitam non semel servavit.

Erat in deserto spelunca vasto recessu patens: ibi David cum suis comitibus in interiore parte latebat.

Forte Saul solus in illam speluncam ingressus est, nec latentes vidit, oppressusque somno quievit.

Sui Davidem comites hortabantur ut opportunam Saulis interficiendi occasionem arriperet, sed David noluit, quum impune posset, inimicum occidere.

Saulle muore.

Motum est rursus bellum cum Philistaeis, adversus quos Saul cum exercitu processit.

Commissa pugna, Hebraei fusi sunt: tres filii regis in acie ceciderunt: Saul ipse ex equo delapsus, ne vivus in potestatem hostium veniret, uni comitum latus transfodiendum praebuit. Regis mortem omnium Hebraeorum fuga consecuta est, et eo die victoriam insigni potiti sunt Philisthaei.

Davide piange la morte di Saulle suo nemico.

David audita Saulis morte, lacrymas profudit: montes Gelboe, ubi caedes illa facta fuerat, exsecratus est. Illum qui a se Saulem occisum esse jactitabat, et regia insignia attulerat, perimi jussit, in poenam violatae majestatis regiae.

Civibus urbis Jabes, quod Saulis ejusque filiorum corpora sepelivissent, gratiam retulit.

Admirandum sane veri ac sinceri erga inimicum amoris exemplum.

Davide commette due gran delitti.

David, postquam solium conscendit, duplex scelus; et quidem gravissimum, commisit.

Adamavit mulierem, nomine Betsaben, eamque ad flagitium compulit.

Mulieris maritus, nomine Urias, vir fortissimus tum in castris erat, et egregiam patriae operam navabat.

Hunc David iniquo pugnae loco hostibus objici jussit, atque ita necandum curavit.

At Deus ad Davidem misit prophetam, qui illum admoneret, eique poenam sceleris denunciaret subeundam.

Il profeta propone al Re colpevole una parabola.

Sic Davidem allocutus est propheta: erant in eadem urbe duo homines: alter dives multos boum, caprarum atque ovium greges alebat; alter vero nihil habebat praeter ovem unam quam ipse emerat, et apud se diligenter nutriebat.

Venit ad hominem divitem hospes quidam: quumque ei parandum esset convivium, dives ille pepercit suis ovibus, et oviculam, pauperis vi ereptam, hospiti edendam apposuit.

Tuum est, o rex, de hoc facto judicare.

Il profeta applica la parabola a Davide.

Rex indignans respondit; inique fecit, quisquis ille est, pro ove ablata quatuor oves reddet.

Tum propheta aperte: tu ait, tu es iste vir: te Deus bonis omnibus cumulavit, te regem fecit,

te ab ira Saulis liberavit, tibi regiam domum regias opes tradidit.

Cur ergo uxorem Uriae rapuisti ? cur virum innoxium tibi militantem gladio hostium interfecisti?

His prophetae verbis motus David culpam agnovit et confessus est.

Davide digiuna e prega per la vita del figliuolo.

Paulo post infans in gravem morbum incidit; per septem dies David in magno luctu fuit, cibo abstinens, et orans.

Die septimo infans mortuus est, nec ausi sunt famuli id regi nunciare.

Quos ut vidit David mussitantes, intellexit id quod erat, mortuum esse infantem.

Tunc, luctu deposito, jussit sibi apponi cibos, mirantibusque aulicis dixit: aegrotante puerulo jejunus orabam, sperans scilicet Deus placari posse; nunc autem quum mortuus sit, cur frustra lugeam? num potero illum ad vitam revocare?

Assalonne si ribella a suo padre.

Ad hunc dolorem alius accessit dolor: Absalon, filius Davidis, paternum regnum affectavit, concitata multitudine imperita adversus patrem rebellavit.

Id ubi cognovit David, excessit Hierosolyma, veritus ne, si ibi remaneret, Absalon cum exercitu veniens urbem regiam obsideret, eamque ferro et igne vastaret.

Quare egressus cum suis qui in officio manebant, conscendit montem olivarum flens nudis pedibus et operto capite.

Pazienza ammirabile di Davide.

Fugienti occurrit vir quidam è genere Saulis, nomine Semei, qui coepit Davidem ejusque comites maledictis et lapidibus appetere.

Quod illi indigne ferentes volebant ulcisci injuriam, et maledici conviciatoris caput amputare.

Ad David eos cohibuit: sinite, inquit, istum mihi maledicere; forsitan Deus his quae patior malis placatus, mei miserebitur, et rem afflictam restituet.

Incredibilem regis patientiam admirati comites dicto aegre paruerunt.

Davide aduna un esercito contro Assalonne.

Absalon, profecto patre, ingressus est Hierosolymam, ibique aliquandiu moratus est, quae res saluti fuit Davidi, nam interim David collegit copias, seque ad bellum comparavit.

Jam aderat Absalon cum exercitu, et praelium mox erat committendum; suaserunt regi comites ut ne interesset certamini.

Quapropter David Joabum suis copiis praefecit, seque in urbem vicinam contulit.

Abiens autem praecepit Joabo caeterisque ducibus ut Absaloni parcerent, sibique filium incolumem servarent.

Assalonne è vinto, e resta sospeso pe' capelli ad un albero.

Acriter pugnatum est utrinque; sed, Deo favente, victoria penes Davidem fuit. Terga verterunt

Absalonis milites, e quibus viginti duo millia ceciderunt.

Absalon fugiens mulo insidebat; erat autem promisso et denso capillo: dum praecipiti cursu fertur subter densam quercum, coma ejus implicata est ramis, et ipse suspensus adhaesit, mulo interim praetereunte, et cursum pergente.

Morte di Assalonne.

Vidit quidam pendentem Absalonem, nec ausus est illi manus violentas inferre, sed nunciavit Joabo, qui eum increpans: debueras, inquit, juvenem impium confodere.

Atqui, respondit ille, me praesente, rex praecepit tibi ut filio suo parceres.

Ego vero non parcam, ait Joabus, et statim sumpsit tres lanceas, quas in pectus Absalonis defixit.

Quum Absalon adhuc palpitaret haerens in quercu, armigeri Joabi repetitis ictibus confossum interemerunt.

Davide piange la morte del figlio ribelle.

Stabat interea David ad portam urbis, expectans eventum pugnae, et maxime de filii salute sollicitus.

Quum illi nunciatum esset profligatos hostes et interfectum esse Absalonem, non modo non laetatus est de victoria quam reportaverat, sed maximum quoque dolorem coepit ex morte filii.

Inambulabat in coenaculo moerens; et in has voces identidem erumpens; fili mi Absalon, Absalon fili mi! utinam pro te moriar: Absalon, fili mi! fili mi Absalon!

Davide muore.

Multa deinceps bella David prospere gessit contra Philistaeos, rebusque foris et domi compositis, reliquum vitae tempus in florenti pace exegit.

Quum esset extrema senectute et infirma valetudine, Salomonem haeredem regni constituit.

Is a summo sacerdote unctus, vivo adhuc patre, rex appellatus est.

David, postquam filio dedisset praecepta regno administrando utilissima, diem supremum obiit.

Salomone domanda a Dio la sapienza.

Diligebat Deus Salomonem: ei per quietem adstare visus est, deditque optionem eligendi quidquid vellet.

Salomon non aliud sibi dari poposcit, quam sapientiam, reliqua omnia parvi aestimans.

Quae res ita Deo placuit, ut illi plus tribuerit quam rogatus fuerat; nam Salomoni eximiam sapientiam impertivit, et insuper divitias et gloriam, quas non petierat, addidit.

Affare scabroso portato al tribunale di Salomone.

Non multo post Salomon concessae sibi a Deo sapientiae specimen edidit.

Duae mulieres in eadem domo habitabant: utraque eodem tempore peperit puerum. Unus ex his puerulis post diem tertium nocte mortuus est: mater subripuit puerum alterius mulieris dormientis, et hujus loco filium suum mortuum supposuit.

Orta inter duas mulieres gravi altercatione, res ad Salomonem delata est.

Giudizio di Salomone.

Difficilis erat atque perobscura quaestio, quum nullus esset testis.

Rex autem ut exploraret latentem veritatem: dividetur, inquit, puer de quo controversia est, et pars una uni mulieri, altera alteri detur.

Judicio assensit falsa mater; altera vero exclamavit: ne, quaeso, ne occidatur puer, o rex: malo ista totum habebat.

Tum rex ait, res est manifesta; haec vere est mater pueri, et huic illum adjudicavit.

Admirati sunt omnes singularum regis prudentiam.

Salomone fa edificare il tempio di Gerusalemme.
(Anni del Mondo 3000.*)*

Salomon templum immensi operis Hierosolymae aedificavit: omnia auro, argento, gemmisque in eo fulgebant. In hoc templo arca foederis collocata est.

Vicini reges ob tantam sapientiae famam cum Salomone amicitiam junxerunt, foedusque fecerunt.

Regina Saba ejus visendi cupida finibus regni sui excessit, venitque Hierosolymam.

Regnabat Salomon in summa pace, opibus et deliciis affluens.

Salomone, nella sua vecchiaja, si dà in braccio alla dissolutezza, e all' idolatria.

Posteà Salomon voluptati se dedit: nihil porrò tàm inimicum est virtuti quàm voluptas; itaque amisit sapientiam.

Mulieres exterae, quas adamavit, eum jam senem ad ritus gentiles pertraxerunt.

Quibus rebus offensus Deus, poenam illi denunciavit, scilicet fore ut regnum majorem ex parte filio ejus adimeretur et servo traderetur, atque ita factum est.

Roboamo, figlio di Salomone, esacerba il popolo.

Salomoni Roboamus filius successit: imperium culpa paterna jam nutans stultitia sua evertit.

Salomon populo vectigal gravissimum imposuerat, quod onus quum populus tolerare non posset, illud poposcit imminui.

Regem monebant senes ut populo satisfaceret, juvenes vero dissuadebant.

Roboamus, aequalium consilio usus, populo acerbe respondit, ejusque postulationem rejecit.

Dieci tribù abbandonano Roboamo e si scelgono un re.

Exorta est seditio: decem tribus à Roboamo defecerunt, regemque sibi creaverunt Jeroboamum è tribu Ephraimi. Duae tantum tribus in fide mansuerunt, scilicet tribus Judae et tribus Benjamini.

Sic duo ex uno regna facta sunt, alterum Judae, et alterum Israelis.

Jeroboamus, ut populum suum a consuetudine eundi Hierosolymam abduceret, propriam religionem eis instituit, et falsos deos proposuit colendos.

Breve durata del regno d'Israele; sua fine.

Non diù stetit regnum Israeliticum, quia omnes ad unum reges fuerunt impii.

Ad eos Deus saepè misit prophetas, qui eos admonerent, et ad verum cultum revocarent; sed illi prophetarum monitis non paruerunt, imo eos contumeliis poenis, morte affecerunt.

Quare iratus Deus illos in potestatem hostium tradidit: devicti sunt a rege Assyriorum, qui decem tribus captivas fecit, et Assyriam deportavit.

Istoria di Tobia.

Inter captivos, qui deducti sunt in Assyriam, fuit Tobias.

Is ab ineunte aetate legem divinam sedulo observabat.

Quum esset puer, nihil tam puerile gessit.

Denique dum irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboamus, rex Israel, fecerat, et populo adorandos proposuerat, hic solus fugiebat societatem omnium; pergebat autem ad templum Domini, ibi adorabat Dominum.

Tobia serba la sua pietà in mezzo ai Gentili.

Tobias adultus uxorem duxit, habuitque filium: quem ab infantia docuit timere Deum, et ab omni peccato abstinere.

Quum in captivitatem abductus esset eamdem in

Deum pietatem semper retinuit: omnia bona, quae habere poterat, quotidie exilii sui comitibus impertiebat, eosque monitis salutaribus ad colendum Deum hortabatur.

Gabelo cuidam egenti, decem talenta, quibus a rege donatus fuerat, perhumaniter commodavit.

Tobia seppellisce i morti con pericolo della sua vita.

Postea exortus est novus Assyriorum rex Israelitis infensus, qui eos vexabat, necabat et sepelire vetabat.

In hac calamitate Tobias fratres invisebat, miseros consolans, egenos opibus suis juvans et mortuos sepeliens.

Ea res nunciata est regi, qui jussit Tobiam interfici, et bonis omnibus spoliari.

At Tobias cum uxore et filio delituit, sicque regis iram effugit.

Tobia persevera nella pratica di questo dovere ad onta delle rimostranze de' suoi amici.

Die quodam festo, quum domi lautum convivium paravisset, misit filium ut aliquot è sociis ad prandium invitaret.

Reversus filius nunciavit patri hominem Israelitam jacere in foro mortuum.

Exsiliens statim Tobias cadaver occulte portavit domum, ut illud noctu sepeliret.

Sui illum amici ab hoc officio dehortabantur; at Tobias, magis Deum quam regem timens, id facere non destitit.

Tobia divien cieco, e soffre con pazienza questa sventura.

Tobias, in praestando solito officio defatigatus, incubuit parieti et obdormivit: forte ex nido hirundinum stercora calida inciderunt in oculos dormientis, unde caecus factus est.

Quam calamitatem ideo permisit Deus illi evenire, ut esset illustrae patientiae exemplum posteris propositum ad imitandum.

Nam Tobias adeo patienter tulit caecitatem, ut neque illum querentem quisquam audierit; neque ille eo minus constanter Deum coluerit.

Tobia abborre il ladroneccio.

Uxor Tobiae in texenda tela comparabat ea quae ad victum erant necessaria. Quadam die domum attulit haedum, quem pretio laboris quotidiani emerat.

Haedum balantem audivit Tobias, et veritus ne furto ablatus esset, dixit uxori: vide ne iste clam alicui ereptus sit: redde illum domino suo; nefas enim est nobis ex rapto vivere. Adeo vir justus ab omni improbitate abhorrebat.

Avvisi di Tobia a suo figlio.

Tobias, mortem sibi imminere putans, vocavit filium suum: audi, inquit, fili mi, verba patris amantissimi, eaque penitus memoriae tuae infixa haereant, ut vitam sapienter instituas.

Quotidie Deum, cogita, et cave ne unquam in eum pecces, ejusque praecepta negligas.

Miserere pauperum, ut Deus tui misereatur: quantum poteris esto beneficus et liberalis: si tibi magnae opes suppetant, multum tribue; si parvae, parum, sed libenter; quoniam beneficentia hominem ab aeterna morte liberat.

Superbiam fuge, neque eam in animum aut in sermonem sinas obrepere.

Continuazione degli avvisi di Tobia a suo figlio.

Quod tibi nolis fieri, aliis ne facito: fili mi; si quis tibi opus fecerit, statim ei mercedem persolve: consilium semper a viro sapiente exquire: ne societatem cum improbis jungito.

Quum ex hac vita decessero, sepeli corpus meum: matrem tuam colito, memor malorum quae passa est, dum te in utero gestaret, et quum ipsa supremum diem obierit, eam ponito mecum in eodem sepulcro.

Tobia palesa a suo figlio di aver imprestato dieci talenti a Gabelo.

Hoc etiam te moneo, fili mi, me commodavisse decem argenti talenta Gabelo, qui nunc commoratur Ruge in urbe Medorum.

Tum adolescens patri: omnia, inquit, ut praecipis mihi, faciam, pater: quomodo autem illam pecuniam a Gabelo excipiam ignoro; nam neque ille me, neque ego illum novi, nec qua via eatur in Mediam scio.

Cui Tobias pater: chirographum Gabeli habeo, quod quum illi exhibueris, statim reddet pecuniam, sed quaere tibi hominem fidelem qui tibi sit dux viae.

L' Angelo Raffaele si offre ad accompagnare Tobia.

Egressus Tobias invenit juvenem stantem et accinctum ad iter faciendum: quem ignorans Angelum Dei esse, salutavit:

Unde es, o bone juvenis, sum inquit ille, unus ex Israelitis.

Nosti-ne ait Tobias, viam quae ducit in Mediam? novi, inquit, et saepe usus sum hospitio Gabeli, qui ibi habitat.

Tobia ea laetus renunciat patri, qui arcessitum juvenem interrogavit an vellet esse filii commes et itineris socius, promissa mercede? id se velle respondit juvenis.

Itaque Tobias valedixit parentibus, simulque ambo dederunt se in viam, et canis secutus est eos.

Lagrime della madre di Tobia.

Profecto Tobia, coepit mater ejus flere et acerbe queri quod vir suus dimisisset filium.

Cur nos orbasti solatio senectutis nostrae? Melius fuit carere ista pecunia ad quam recuperandam filius missus est: satis erat nobis quod filii conspectu frui liceret.

Cui maritus: noli flere, inquit, incolumis filius perveniet in Mediam, incolumis ad nos redibit: Deus mittet Angelum qui ei prosperum iter praestet.

Quibus verbis sedata mulier tacuit.

Tobia liberato da un pesce vorace.

Interea Tobias et Angelus pervenere ad flumen Tigrim, et quum adolescens accessisset ad abluendos pedes, ecce piscis ingens exsiliit, quasi illum devoraturus.

Ad cujus aspectum Tobias perterritus exclamavit, Domine, invadit me: cui Angelus apprehende illum, et trahe ad te.

Piscis attractus in ripam aliquandiu palpitavit et expiravit.

Tunc jussit Angelus fel piscis seponi, utpote medicamentum salutare: deinde partem carnis coxerunt comedendam in via.

Tobia giunge alla città di Ecbatana.

Ut appropinquaverunt urbi quae vocabatur Ecbatana, dixit Tobias Angelo: apud quem vis ut diversemur in hac urbe.

Cui Angelus: et hic, inquit, vir quidam cognatus tuus, nomine Raguel; is nos hospitio excipiet: habet filiam unicam quam te oportet uxorem ducere: pete eam a patre, nec dubito quin postulationi tuae libenter annuat: Deus enim has tibi destinat nuptias, et omnes Raguelis facultates jure haereditario ad te pervenient.

Tobia è ricevuto in casa di Raguele suo parente.

Eos laetus excepit Raguel, qui conspicatus Tobiam dixit uxori suae: quam similis est hic adolescens cognato meo!

Tum ad hospites conversus: unde estis, boni

juvenes? qui responderunt: sumus ex Israelitis urbis Ninives. Nostis-ne Tobiam? novimus.

Tunc Raguel coepit Tobiam laudibus efferre: quem interpellans Angelus: Tobias, inquit, de quo loqueris, pater istius est.

Raguel complexus adolescentem, ait: tibi gratulor, fili mi, quia boni et optimi viri filius es: uxor Raguelis et filia collacrymaverunt.

Matrimonio di Tobia.

Deinde Raguel jussit apparari convivium: quumque hospites hortaretur ut discumberent: neque ego comedam, inquit Tobias, neque bibam, nisi prius filiam tuam mihi desponderis.

Cui Raguel: Deus profecto meas preces audivit, vosque huc adduxit ut ista cognato suo nuberet: quapropter noli dubitare quin eam tibi hodie daturus sim uxorem.

Accepta charta, fecerunt conscriptionem conjungi, et laudantes Deum, mensae accuberunt.

Gabelo interviene alle nozze di Tobia.

Raguel Tobiam obtestatus est ut apud se quindecim dies moraretur: cujus voluntati obtemperans Tobias rogavit Angelum ut solus adiret Gabelum, paternamque pecuniam ab illo reciperet.

Itaque Angelus sumptis camelis properavit Ragem, suum Gabelo chirographum reddidit, pecuniam illi creditam recepit, eumque ad nuptias Tobiae adduxit.

Inquietezza di Tobia e della moglie.

Interea Tobias pater erat animo anxio et sollicito, quod suus filius in redeundo tardior esset: quare tandiu moratur filius? inquiebat moerens: forsitan Gabelus mortuus est, et nemo est qui illi reddat istam pecuniam: illum abesse a nobis vehementer doleo: coeperuntque ipse et uxor ejus flere.

Praesertim luctus matris nullo solatio levari poterat: haec quotidie domo egressa circuibat vias omnes qua filium suum rediturum esse sperabat; ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

Tobia ritorna da suo padre.

Consumptis quindecim diebus, Raguel voluit Tobiam retinere: sed Tobias, oro te, ait, dimitte me quamprimum; scis enim parentes meos nunc animo angi mea causa.

Tandem a socero dimissus cum uxore ad patrem redibat.

In itinere dixit illi Angelus: statim ut domum ingressus fueris, Deum adora, et complexus patrem, lini oculos ejus felle piscis quod servasti, tunc sanabuntur oculi ejus, teque et coelum pater laetus conspiciet.

Arrivo del giovane Tobia.

Dum Tobias urbi appropinquaret, mater ejus, ut solebat, in vertice montis sedebat, unde prospicere in longinquum posset: vidit illum procul venientem, currensque nunciavit viro suo.

Tunc canis, qui simul fuerat in via, praecucurrit, et quasi nuncius adveniens cauda sua hero adulabatur.

Confestim pater consurgens coepit offendens pedibus currere, et data manu servo processit obviam filio. Osculatus est eum, coeperuntque ambo prae gaudio lacrymas fundere.

Il padre ricupera la vista.

Quum ambo Deum adoravissent, eique gratias egissent, consederunt. Deinde Tobias oculos patris linivit felle piscis, et post dimidiam ferme horam coepit albugo quasi membrana ovi ex oculis ejus egredi, quam apprehensam filius extraxit, atque ille statim visum recepit.

Tunc laeti omnes collaudabant Deum: propinqui quoque Tobiae convenerunt, gratulantes ei omnia bona quae Deus illi impertierat.

L'Angelo Raffaele si palesa a Tobia.

Deinde Tobias narravit parentibus beneficia quae acceperat ab eo itineris duce, quem hominem esse putabat: quare obtulerunt illi dimidiam partem pecuniae quam attulerant.

Tunc ille dixit eis; ego sum Raphael Angelus, unus ex septem qui adstamus ante Deum: misit me Dominus ut sanarem te; nunc tempus est ut ad eum revertar a quo missus sum. Vos autem debitas Deo grates rependite.

Haec locutus, ab illorum conspectu ablatus est, nec ultra comparuit.

Felice morte di Tobia. Sua posterità.

Tobias, postquam visum recepisset, vixit annis duobus et quadraginta. Instante autem morte, vocatum filium monuit ut semper in timore Domini perseveraret. Tum placida morte quievit.

Mortuo patre Tobias filius perrexit ad socerum suum Raguelem, illumque omni officio coluit.

Denique quum attigisset novem et nonaginta annos, ipse vita excessit. Omnes autem ejus liberi, et nepotes domesticam virtutem sunt imitati, Deoque pariter et hominibus grati et accepti fuerunt.

Abia Re di Giuda ed Asa suo figlio.

Hactenus ea quae ad regnum Israeliticum spectabant breviter attigi, nunc revertor ad reges Judae a quibus digressus sum.

Roboamo patri successit Abias, qui tres tantum annos regnavit, soliumque reliquit Asae filio.

Asa Deo gratus ob pietatem fuit: quippe aras falsorum numinum evertit, et impios regno suo expulit.

Quam ob causam Deus illi pacem satis diuturnam concessit. Postea tamen Asa bellum gessit cum Israelitis, de quibus victis amplam praedam retulit.

Giosafat Re di Giuda.

Mortuo patre, Josaphatus regnare coepit, fuitque religiosus Dei cultor: quapropter Deus illum gloria et divitiis auxit.

Josaphatus tamen cum Achabo Israelitarum re-

ge impio amicitiam junxit; quae res illi magno damno fuit, nam conjunctis copiis pugnarunt adversus regem Syriae; in praelio Achabus interfectus est, parumque abfuit quin periret et ipse Josaphatus, nec sine auxilio divino incolumis evasit.

Inde documentum capere debemus quam periculosa sit improborum societas.

Joram Re di Giuda. Ocozia suo figlio.

Josaphato patri successit Joramus, qui a paterna pietate degeneravit, namque Athaliam impii Achabi filiam duxit uxorem, fuitque socero quam patri similior. Gravi morbo, quem Deus immiserat, consumptus est.

Post hunc Ochozias filius regnum adeptus est, nec diu tenuit; nam pessimae matris exemplo ad vitia impulsus, misere interiit.

Morte di Atalia. Regno di Gioas.

Mortuo Ochozia, mater ejus stirpem regiam interemit, et regnum occupavit. Unus tantum Ochoziae filius nomine Joas, promiscuae caedi ereptus fuit, et in templo cum nutrice occultatus.

Hunc Joiadas pontifex in templo clanculum aluit, atque educavit. Post annos fere octo puerum regium centurionibus et plebi coram produxit, occisaque Athalia in regnum restituit.

Mutazione di Gioas: suoi delitti, sua morte.

Joas, quandiu consiliis Joiadae usus est, observantissimus fuit divini cultus: magnis sumptibus templum exornavit.

Sed, Joiada mortuo, aulicorum adulatione corruptus ad vitia deflexit, veramque religionem deseruit.

Immemor beneficii a Joiada accepti, filium illius sapienter admonentem lapidibus obrui jussit.

Ipse paulo post a suis in lectulo necatus, sepultura regia caruit.

Amazia re di Giuda.

Joae morte regnum ad Amaziam filium devenit: is Idumeam adortus est cum ingentibus copiis, quas magno sumptu collegerat; sed a propheta admonitus est ut magis divino auxilio quam militum multitudini confideret.

Itaque dimissa militum parte, parva manu cum hoste conflixit, et insignem victoriam reportavit.

Deinde elatus victoria Deum deseruit, et a rege Samariae, quem temere lacessiverat, amisso exercitu, captus est.

Osia Re di Giuda. Gioatan suo figlio.

Osias Amasiae filius et successor fuit. Philisthaeos, Deo favente, domuit; Arabes devicit.

Postea animum ejus invasit superbia: munus sacerdotum sibi arrogavit; thus Deo ausus est offerre, quod solis sacerdotibus fas erat: quumque a pontifice admonitus non paruisset, turpi morbo, quem *lepram* vocant, correptus est.

Quare procurationem regni coactus est relinquere Joathae filio, qui recte imperium administravit.

4

Acas Re di Giuda.

Achas, Joathae filius, in Deum impius fuit; numina gentium coluit. Regis exemplum brevi secuta est civitas ipsa.

Quam ob causam Deo invisus magnam cladem ab Samariae et Syriae regibus accepit; nec illum calamitas ad meliorem mentem revocavit.

Nam eum puduit Assyriis auxilium petere, aurumque et argentum a templo ablatum illorum regi dono mittere. Venit rex Assyriorum et primum quidem hostes ejus qui se advocaverant profligavit, sed deinde ipsius etiam regnum vastavit.

Regno di Ezecchia: sua pietà.

Ezechias singulari pietate floruit: statim ut regno potitus est, populum et sacerdotes cohortatus, urbem a paternis superstitionibus expiavit, templum ornavit, caerenionias, quae jampridem omissae fuerant, restituit.

Nec minor ei fuit in bello gerendo virtus, quam in religione tuenda pietas: Philisthaeos multis praeliis contudit, Judaeosque a tributis, quae pendebant Assyriis, liberavit.

Malattia e guarigione miracolosa d' Ezecchia.

Iisdem temporibus Ezechias in gravem morbum incidit: quumque Isaias propheta illi denunciasset vitae finem adesse, Deum rex cum lacrymis oravit ne sibi vitam adimeret.

Precibus ejus et lacrymis motus Deus, quindecim

annorum usuram illi concessit, atque ad faciendam fidem, solis umbra, rege ita postulante, per decem lineas regressa est ejus horologio.

Tertio post die, Ezechias sanatus templum adiit.

Assedio e liberazione miracolosa di Gerusalemme.

Rex Assyriorum bellum Ezechiae intulit: Hierosolymam obsidione cinxit, minitans urbis excidium, nisi cives matura deditione sibi consulerent.

In hoc statu rerum Ezechiam confirmavit saias, pollicitus divinum auxilium non defuturum, brevique obsidionem solutum iri.

Et vero nocte sequenti Angelus Dei centum octoginta quinque hostium millia letho dedit. Rex Assyriorum trepidus in patriam fugit, ibique paulo post à filiis occisus est.

Morte del Re Ezecchia.

Ezechias tanto periculo liberatus, in summa pace reliquum vitae tempus egit: omnia illi feliciter cedebant, quia Deus illi favebat: ipse tot beneficiis divinis obligatus in eadem constanter pietate mansit: omnem suam spem in Dei auxilio posuit; iis rebus quae Deo placebant animum semper intendit.

Regnavit annos novem et viginti; quibus exactis, placida morte decessit. Populus eum luxit, et corpus ejus inter sepulcra avorum regum loco editiore collocatum est.

Delitti di Manasse: sua prigionia: sua penitenza.

Ezechiae successit Manasses, patris religiosi filius impius. Is, relicto veri Dei cultu, falsa numina adoravit.

Ad impietatem accessit crudelitas; quum enim Isaias propheta iram divinam illi denunciasset, rex furore percitus prophetam serra lignea secari jussit.

Necem vatis sui brevi ultus est Deus: Manasses ab Assyriis victus captusque est, et in vincula conjectus.

Ibi calamitate edoctus scelerum veniam suppliciter a Deo petit et impetravit: in regnum restitutus, Deum pie coluit.

Amon Re: sua morte immatura: pietà di Giosia suo figlio.

Amon, Manassis filius, paternam impietatem imitatus est, non vero poenitentiam.

Non ultra biennium regnavit, et a suis domi interfectus est.

Cui successit Josias vir sanctus et religiosus: is, a puero virtuti deditus, populum ad legitimum cultum revocavit.

At illum deinde inconsiderata fiducia perdidit, nam contra Aegyptios exercitum duxit, admonitusque a Deo ut praelio abstineret; nihilominus acie dimicavit. Itaque, re male gesta, vulnus accepit et paucis post diebus mortuus est.

Successori di Giosia: Sedecia ultimo Re.

Josias moriens tres reliquit filios; ex his Joachas tres dumtaxat menses regnavit: bello captus est ab Assyriorum rege.

In Joachae locum suffectus est Jechonias, quo regnante Nabuchodonosor Babyloniorum rex Hierosolymam expugnavit, cives Babylonem transtulit, relicta vili plebecula, cui praefecit Sedeciam postremum regem.

Quum Sedecias rebellasset, Nabuchodonosor reversus urbem diruit, templum incendit; Sedeciam, effossis prius oculis, in carcerem misit.

Daniele e compagni allevati nella Reggia di Nabuccodonosor.

Inter captivos, qui Babylonem abducti fuerant, delecti sunt pueri eximia forma, Daniel, Ananias, Misael et Azarias: hi cum aliis multis in ipsa regia educabantur; ut postea ad mensam regis consisterent, eique accumbenti ministrarent.

Nabuchodonosor jusserat eos, quo meliore vultu essent, iisdem ali cibis quibus ipse vescebatur; at generosi illi pueri, cibis prophanis, quia id lex vetabat, uti noluerunt, sed solis leguminibus: attamen robustiores ac nitentiores facti sunt caeteris pueris quibuscum nutriebantur.

I tre giovanetti nella fornace.

Nabuchodonosor sibi posuit statuam auream, quam ab omnibus jussit adorari, proposita mortis poena iis qui parere nollent.

Ananias, Misael et Azarias mori maluerunt quam honorem, soli Deo debitum, statuae deferre.

Iratus rex eos vestitos et catenis cinctos conjecit in fornacem ardentem, sed flamma nihil illi nocuit: nec corpus adussit ignis, nec vestes quidem mutavit, at solvit tantummodo vincula quibus constringebantur, ita ut illaesi in media fornace ambularent.

Daniele nella fossa dei Leoni.

Daniel apud regem gratia plurimum valebat ob singularem prudentiam: quaprópter invisus erat aulicis, qui ei insidias parabant: suaserunt regi ut edicto vetaret quemquam coli, nisi se, per dies triginta.

Non paruit Daniel edicto impio; sed quotidie Deum precabatur, uti facere ante consueverat.

Explorantes eum aulici accusaverunt, rexque coactus est hominem sibi charum objicere leonibus; nam ita lex ferebat.

Sed ferae Danieli pepercerunt, rexque miraculo commotus ipsos accusatores leonibus devorandos tradidit.

Storia di Ester sposa del Re Assuero.

Mardochaeus, unus ex captivis, Judaeos e magno periculo liberavit. Filiam fratris sui utroque parente orbam, nomine Estherem, educaverat.

Hanc rex Assuerus duxerat uxorem, et valde diligebat.

Erat tunc aulicus quidam apud regem gratiosus, nomine Aman, qui favore regio superbiens adorari se volebat; quod facere renuens Mardochaeus, grave in se odium Amanis accenderat.

Aman, ulciscenti inimici causa, universam Judaeorum gentem perdere statuit, edictumque ea de re ab Assuero impetravit.

Mardocheo informa Ester de' disegni del superbo Aman.

Ubi ad aures Mardochaei crudele edictum pervenit: statim conscissis vestibus saccum induit, conspersusque cinere perrexit ad regiam, et illam implevit questibus.

Esther, lamentantis voce audita, quaesivit quid istud rei esset; ut cognovit neci destinatos esse Mardochaeum, Judaeosque omnes, invocato Deo, adiit regem, suae gentis ruinam deprecatura. Non tamen continuo rem aperuit regi, sed eum ad convivium invitavit.

Aman punito: sua morte ignominiosa.

Assuerus ad convivium cum Amane venit; et quum hilari esset animo, Esther ad illius pedes se abjecit supplex.

Cui rex promisit nihil ei se negaturum, etiamsi dimidiam regni sui partem peteret.

Tum Esther: meam, o rex, meaeque gentis salutem precor: nam crudelis iste Aman nos devovit neci.

Qua re permotus est Assuerus, audiensque crucem ab eo paratam esse Mardochaeo, Amanem ipsum eidem cruci jussit affigi.

Ciro Re di Persia prende Babilonia e concede libertà a' Giudei di ripatriare.
(Anni del Mondo 3470.)

Captivitas Babilonica per septuaginta annos duravit, idque praedixerat Deus. Postquam illud tempus effluxit, Cyrus, Persarum rex, devicto Babyloniorum rege, Judaeis fecit potestatem in patriam remigrandi, templumque restituendi: sacra etiam vasa, quae Nabuchodonosor abstulerat, reddi jussit.

Itaque Judaei, duce Zorobabele, Hierosolymam regressi sunt, et prima novi templi fundamenta jecerunt; sed aedificatio diu intermissa fuit, quia illam impediebant vicinae gentes.

I Giudei dopo la schiavitù.

Reversi in patriam Judaei, composito urbis statu, non jam reges habuere, sed imperium penes pontifices fuit: tributa tamen pensitarunt primum Persis, deinde Graecis post devictum ab Alexandro Darium.

Nec deinceps ab avita religione unquam desciverunt, quamvis ea de causa a pluribus regibus vexati fuerint, ac praesertim ab Antiocho rege Syriae. Quae pars historiae Judaicae nunc narrandam venit.

Empietà d' Antioco.

Antiochus, Syriae rex, sacram Judaeorum legem evertere aggressus est: edixit ut omnes, relictis majorum suorum institutis, gentilium ritu viverent: aras falsis diis per universam Judaeam extruxit: omnia templi Hierosolymitani ornamenta

detraxit libros sacros jussit comburi: reluctantes inauditis suppliciis affecit: urbem innumera caede vastavit: ac, ne Judaei tot malis oppressi rebellarent; praesidium in arce collocavit.

Fortezza d' Eleàzzaro.

Ex Judaeis multi patriam deseruerunt, declinandi periculi causa: multi mortem oppetierunt potius quam a lege divina discederent.

Insignis fuit Eleazari senis constantia: is aperto ore compellabatur carnem suillam comedere, quà Judaeis lex interdicebat.

At vir fortissimus cibum vetitum respuebat indignans: quamobrem quum ad supplicium duceretur, sui eum amici hortabantur ut aliam carnem, quam attulerant, comedendo, simularet se regi paruisse, sicque mortem vitaret.

Morte d' Eleàzzaro.

Eleazarus rem pravam suadentibus noluit assentiri: aetati nostrae, inquit, non convenit ista simulatio: non committam ut periculosum exemplum adolescentibus relinquam, multo satius est perire, quam propter brevem vitae usuram turpitudinis notam meo nomini inurere. Si vestro obsequor consilio, hominum quidem suppliciis eripiar sed iram divinam non effugiam.

His dictis, mortem fortiter subiit, aeternamque gloriam est consecutus.

Martirio della madre Maccabea e di sette figli.

Praeclarum Eleazari exemplum secuta est mulier quaedam cum septem filiis.

Hi omnes simul comprehensi sunt et virgis caesi, ut ad peccandum adigerentur; sed eos nulla vis potuit a lege divina abducere. Illorum natu maximus declaravit se suosque fratres paratos esse mori magis, quam culpam committere.

Iratus rex ollas ahenas succendi jussit: tum ei qui locutus fuerat linguam amputari, cutem capitis detrahi, summas manus ac pedes praecidi; et truncum corpus in olla torreri.

Aderant tristi spectaculo caeteri fratres cum matre, seque invicem hortabantur ad mortem fortiter tolerandam.

Tum comprehensus est secundus, et, post detractam capitis cutem cum capillis: interrogatus num vellet carnem oblatam edere, negavit, se id facturum; quapropter praecisis membris, in ollam ardentem missus est.

Quum extremum spiritum ageret, ad regem conversus: tu quidem, ait, hanc vitam nobis eripis; sed amissam nobis reddet Deus, pro cujus lege eam profundimus.

Post hunc tertius similiter cruciatus est: linguam postulanti protulit amputandam, manusque protendens dixit: haec membra a Deo accepta nunc propter Deum contemno, quia spero fore ut ea recuperem.

Rex et alii circumstantes admirabantur animum adolescentis, qui acerbissimum dolorem pro nihilo ducebat.

Hoc extincto, quartus eodem supplicio necatus est. Quum jam morti esset proximus, dixit: nobis optabile est letho dari, quoniam mortem pro divina lege oppetitam immortalitas consequetur.

Quum quintus a carnificibus torqueretur, sic locutus est: abuteris, o rex, potestate tua: sci-

licet putas nos omnino derelictos esse a Deo et omni ope destitutos, atque idcirco innumeris malis nos opprimis, sed mox ipsemet divinae potentiae vim experturus es.

Pari constantia sextus verbera et tormenta pertulit; quibus pene confectus regem sic compellavit: noli errare, et malis nostris gloriari: nos propter peccata nostra haec patimur, at brevi cum Deo in gratiam redibimus; tu vero superbiae et crudelitatis istius poenas dabis gravissimas.

Ex septem fratribus unus tantum supererat, natu minimus. Quem Antiochus, coepit illicere ut legem desereret, affirmans eum divitem fore et beatum; sed adolescens nec minis movebatur, nec promissis.

Quare matrem rex hortatus est ut filio suaderet imperata facere. Illa, irridens crudelem tyrannum, sic filium allocuta est: miserere? filii mi, miserere matris tuae, quae te utero gestavi, quae natum lacte alui: noli a fraterna virtute degenerare: noli timere carnificem istum. Deum unum time; Deum intuere, a quo mercedem recipies.

His verbis confirmatus adolescens exclamavit: non regi, sed legi obsequor. Tum conversus ad Antiochum: tu quidem, o sceleste, Dei omnipotentis iram non effugies, erit tempus quum ab eo percussus et dolore victus te hominem esse confiteberis. Nisi gens nostra in Deum peccavisset, nunquam in has miserias incidissemus; sed mox Deus, meo fratrumque meorum sanguine placatus, genti nostrae reconciliabitur, et nos post mortem patienter toleratam aeterna vita donabit.

Tum Antiochus, indigne ferens se derisum esse, in adolescentulum crudelius etiam quam in caeteros desaeviit, et illum exquisito supplicio necavit.

Denique septem filiorum caedem matris nece cumulavit. Haec mulier plane admirabilis, et sempiterna memoria digna, postquam filiios certantes et aspectu et verbis adjuverat, postquam morientes magno animo conspexerat, ipsa diram mortem subiit, suumque sanguinem cum filiorum sanguine commiscuit.

Zelo di Matatia e dei figli.

Erat tunc Hierosolyme sacerdos, nomine Mathathias cum quinque filiis, Juda, Jonata, Simone, Eleazaro et Joanne. Hi, relicta urbe, ne viderent mala quibus ea conflictabatur, secesserunt in solitudinem.

Eo confluxit multitudo hominum, quibus cordi erant leges divinae, brevique ad speciem justi exercitus crevit.

Tunc, duce Mathathia, statuerunt patriam armis liberare, et religionem tueri : itaque aras passim falsis numinibus erectas everterunt : neglectumque veri Dei cultum restituerunt.

Matatia muore : suo figlio Giuda il Maccabeo.

Interea Mathathias mortuus est, moriensque exercitui praefecit Judam filium : qui dictus est Machabaeus.

Is bellum a patre susceptum strenue persecutus est. Omnia optimi ducis munia egregie implevit : divino, quod invocaverat, auxilio fretus, castella expugnavit : urbes praesidiis munivit, Apollonium unum ex praefectis Antiochi vicit, et ipse sua manu in acie interfecit, ejusque gladio, quem illi detraxerat, in praeliis deinceps usus est.

Vittoria del Maccabeo sopra Nicanore.

Antiochus, ubi audivit victum fuisse Apollonium, ira exarsit: mandatum dedit Lysiae ut Judaeam vastaret, gentemque universam deleret.

Lysias adversus Judaeos misit Nicanorem, et Gorgiam, quibus dedit quadraginta peditum et septem equitum millia: hi castra posuerunt non longe ab urbe Hierosolyma.

Judas, cujus spes omnis in Deo posita erat, non dubitavit cum tribus hominum millibus praelium committere. Tam exigua manu copias prostravit, et ingenti praeda potitus est.

Lisia vinto e posto in fuga.

Haec clades nunciata est Lysiae, qui existimans id culpa imperatorum accidisse, statuit ipse exercitum ducere. Venit igitur in Judaeam cum sexaginta quinque hominum millibus.

Habebat Judas decem tantum millia hominum; tamen adversus Lysiam processit, et, invocato prius divino auxilio, cum hoste conflixit.

Quinque hominum millia de exercitu Lysiae cecidit, reliquos adeo perterruit, ut in fugam versi sunt.

Il Tempio ristaurato.

Pulsis hostibus, Judas restituendo cultui divino animum intendit: rediit victor in urbem Hierosolymam, quae foedam sui speciem praebebat.

Portae templi exustae erant, altare pollutum, virgulta in atris, quasi in saltu, enata.

Judas omnia purgavit, portas refecit, novum al-

tare erexit, cujus dedicatio, magna totius populi frequentia, clangentibus tubis, facta est; decretumque, ad memoriam rei sempiternam, quotannis diem solemnem celebratum iri.

Giuda Maccabeo ajutato da Dio manifestamente.

Concitatae ob restitutum templum gentes vicinae bellum Judaeis intulerunt: contra illas Judas Machabaeus dimicavit. Eo in praelio Deus manifestum se praebuit Judae adjutorem; nam inter pugnandum apparuerunt quinque viri equis et virtute insignes, quorum duo Judam medium abentes incolumen servabant, in hoste vero tela et fulmina jacebant: unde illi oculis et mente turbati ad viginti quinque millia interfecti sunt.

Antioco punito da Dio.

Antiochus ut cognovit suos duces a Juda Machabaeo fuisse devictos, amens furorem in Judaeam citato curru contendit, excidio gentis et urbis acceptam cladem ulturus.

At illum subitus viscerum dolor corripuit a Deo immissus: quumque nibilominus cursum acceleraret, e curru graviter decidit, casus gravis aegrum jam corpus valde afflixit: unde factum est ut membra corrupta scaterent vermibus, et fetorem late emitterent, exercitui et aegro ipsi intolerabilem.

Funesta morte di Antioco.

Antiochus doloris acerbitate victus tandem ad sanam mentem rediit: se mortalem esse agnovit, et recordatus malorum quibus Judaeos affecerat,

aperte confessus est se suorum scelerum poenas luere: promisit se Judaeos florentes beatosque facturum.

Sed quia ea omnia metus mortis ipsi extorquebat non vera poenitentia, divinam misericordiam non flexit rex impius et homicida, et morbo in horas ingravescente, misere interiit.

Lisia vinto la seconda volta dal Maccabeo.

Antiocho successit filius, cui nomen Eupator fuit. Hic paterni in Judaeos odii haeres, contra eos misit Lysiam, qui jam semel victus a Juda, hanc maculam cupiebat eluere.

Judas ad opem divinam confugit, uti facere solebat, oravitque Dominum ut Angelum mitteret sui populi adjutorem.

Deinde sumptis armis, obviam hosti cum suis progressus est. Tunc ante aciem Judaeorum visus est eques, veste candida, armis aureis indutus, hastam vibrans.

Quo prodigio confirmati Judaei, leonum more, in hostes irruerunt, et undecim millia peditum, equites mille et sexcentos prostraverunt.

Il Re Eupatore di persona in Giudea con formidabile esercito.

Rex ipse Eupator, ad opprimendum Judam Machabaeum, omnes regni sui vires collegit: itaque cum centum millibus peditum, et viginti millibus equitum in Judaeam ingressus est.

Praeibant elephanti vasta corporis mole et horrendo stridore terribiles, singulis belluis impositae erant ligneae turres, ex quibus pugnabant milites armati.

Sed Judas, qui potentiae divinae magis quam numero militum confidebat, isto terrifico belli apparatu non fuit commotus: in eam castrorum hostilium partem irruit ubi erat tabernaculum regis, et occisis quatuor hominum millibus, tantas opes dissipavit.

Coraggio d' Eleazzaro fratello di Giuda Maccabeo.

Memorabilis fuit haec pugna fortitudine et morte Eleazari: is viderat belluam unam caeteris majorem, hac phaleris regiis circumtectam: existimans illa regem vehi, se pro communi salute devovit: per medios hostes ad belluam properavit, sub illius ventrem subiit, repetitis ictibus confossam occidit, et belluae labentis pondere oppressus ipse subter occubuit.

Disfatta e morte del sacrilego Nicanore.

Demetrius, occupato Syriae regno, adversus Judaeos Nicanorem misit. Hic impius, extensa in templum dextera, ausus est minari se Dei aedem solo aequaturum.

Judas et milites ejus, quanquam pauci erant, cum illo conflixerunt, manu quidem pugnantes, sed Dominum animo orantes.

Regium exercitum ad internecionem ceciderunt. Nicanor ipse inter hostium cadavera repertus est, cujus caput avulsum Judas Hierosolymam ferri jussit, manumque nefariam templo affixam suspendi.

Morte di Giuda Maccabeo.

Mox secutum est alterum praelium cum Bacchide uno ex Demetrii praefectis. Quod quidem praelium fuit Judaeis funestum; nam illi, amissa quam in Deum habuerant fiducia, animo conciderunt, et alii alio dilapsi sunt.

Judas cum octigentis tantum hominibus impetum hostium sustinuit; imo oppositam sibi aciei partem fudit, sed multitudine hostium circumventus illorum telis confossus est. Quam charus populo fuerit, moerore funeris indicatum est; sui eum cives diu luxerunt.

Gionata succede a Giuda Maccabeo suo fratello.

In locum Judae suffectus est Jonathas. Is fraternae virtutis aemulus Bacchidem pluribus praeliis vicit, illumque ad petendam pacem adegit.

Interea Demetrium regem interfecit Alexander, qui se Antiochi filium dictitabat. Is foedus cum Jonatha fecit, eum veste purpurea donavit, semperque in data fide mansit. Ita quandiu Alexander regno potitus est, res Judaeorum tranquillae fuerunt: sed paulo post Jonathas a Triphone quodam per insidias necatus est.

Simone succede al fratello Gionata: Ircano a lui, indi Aristobolo.

Summa rerum ad Simonem Jonathae fratrem delata est. Is funus fratris magnifice curavit, nec diu regnavit, nam et ipse generi sui fraude periit.

Simoni patri successit Joannes, nomine Hircanus, qui, post annum mortuus, haeredem reliquit filium Aristobulum. Hic primus omnium post captivitatem regium nomen sumpsit, capitique diadema imposuit.

La Giudea tributaria dei Romani: Erode Re: Nasce il Messia. (Anni del mondo 4000.)

Mortuo Aristobulo, Alexander ejus filius regnavit: is nulla re memorabili gesta decessit: duos reliquit filios, qui acriter de regno inter se decertarunt.

Hujus dissidii occasione, Pompejus populi Romani dux in Judaeam venit, specie quidem restituendae inter fratres concordiae, revera ut istam provinciam Romano adjungeret imperio: Judaeam quippe stipendiariam populi Romani fecit.

Paulo post regnum Judaeae invasit Herodes alienigena: hunc primum Judaei habuerunt regem ex alia gente ortum, eoque regnante natus est Christus, uti praedixerant prophetae.

FINIS.

DIZIONARIO

DELLE VOCI USATE IN QUESTO LIBRO, E LORO PARTICOLARE SIGNIFICATO.

ABBREVIAZIONI.

m.	mascolino.	*sup.*	superlativo.
f.	femminino.	*og.*	oggi.
n.	neutro.	*r.*	radice.
m. f.	mascul. femm.	*def.*	defettivo.
plur.	plurale.	*ind.*	indeclinabile
prep.	preposizione.	*gen.*	genitivo.
avv.	avverbio.	*dat.*	dativo.
pret.	preterito.	*ad.*	adjettivo.
part. e *p.*	participio.	*d'og. gen.*	d'ogni genere.
dep.	deponente.	*com.*	commune.
cong.	congiunzione.	*imp.*	impersonale.
comp.	comparativo.	*inus.*	inusitato.

A

A, ab *prep. che regge l'ablativo*, *da.*

Abduco, cis, xi, ctum, cere: *condur via, distornare.* A lege divina: *dalla legge di Dio.*

Abelus, li, *m. Abele, nome d'uomo.*

Abeo, is, ivi, *o*, ii, itum, ire; *partire*, *andarsene.*

Abfui, *pret. di* absum. Parum absum. Parum abfuit quin: *poco mancò che.*

Abhorreo, es, rui, rere: *aver orrore*, *esser lontano.*

Abi, *imperativo* di abeo.

Abjeci *pret.* di abjicio.

Abiens, abeuntis, *part. di* abeo.

Abii, *pret. di* abeo, *va tu.*

Abjicio, is, jeci, jectum, jicere; *gettare.* Se abjecit ad pedes; *gettossi a' piedi.*

Ablatus, a, um, *part. di* aufero; *tolto via, portato via.*

Abluo, is, ui, utum, uere, *lavare.*

Abnuo, is, nui, nuere; *ricusare, dir di no.*

Abrahamus, i, *m. Abramo, nome d'uomo.*

Absalon, onis, *m. Assalonne, nome d'uomo.*

Abscondo, is, di, ditum, dere: *nascondere.*

Abstineo, es, nui, tentum, ere; *astenere, astenersi.*

Abstuli, *pret. di* aufero.

Absum, abes, abfui, abesse; *esser lontano.* Tantum abest ut; *tanto è lungi che.*

Absumo, is, sumpsi, sumptum, ere; *consumare.*

Absumptus, a, um, *parte di* absumo; *consumato.*

Abundantia, ae, *f. abbondanza.*

Abutor, eris, usus sum, uti, *dep. abusarsi.*

Ac, *cong. e, ed.*

Accedo, is, essi, essum, dere: *accostarsi, congiungersi.* Dolor alius accessit *un altro dolore sopraggiunse.*

Accelero, as, avi, atum; *affrettare.* Cursum accelerare *affrettare il passo.*

Accendo, is, di, sum, dere; *accendere.* Odium grave; *accendere un odio implacabile.*

Accensus, a, um, *part. di* accendo.

Accepi, *pret. di* accipio.

Acceptus, a, um. *part. di* accipio; *ricevuto, accetto, caro.*

Accido, dis, di, dere, *cadere, accadere.* Accidit ut; *succede che.*

Accinctus, a, um, *part. di* accingo; *apparecchiato, pronto.* Ad iter; *pronto a partire.*

Accingo, is, inxi, ctum, gere: *accingersi.* Latus gladio; *mettersi la spada al fianco.*

Accinxi *pret.* di accingo.

Accipio, is, cepi, ceptum, ere; *ricevere, prendere.*

Accisus, a, um, *tagliato.* Accisus crinis; *capello tagliato.*

Accommodo, as, avi, atum, are: *adattare, accommodare.*

Accumbo, is, cumbui, itum bere; *giacere appresso.* Accumbore mensae; *mettersi a sedere a tavola.*

Accusator, oris, *m. accusatore.*

Accuso, as, avi, atum, are; *accusare.*

Acer, acris, acre, *agg. agro, ardito, pronto, diligente.*

Acerbe, *avv. acerbamente, aspramente.*

Acerbitas, atis, *f. acerbità, asprezza.*

Acerbus, a, um, *aggett. acerbo, aspro.*

Achabus, bi, *m. Acabbo, nome d'uomo.*

Acies, ei, *f. esercito, schiera.* Acie dimicare; *battersi*

in esercito schierato.
Acriter, *avv. agramente, arditamente.*
Ad, *prep. che regge l'accusativo, a, sino, verso.*
Adamo, as, avi, atum, are; *amare molto.*
Adamus, i, *m. Adamo, nome di uomo.*
Adaquo, as, avi, atum, are: *adacquare, abbeverare.*
Addico, is, xi, ctum, cere: *dare, destinare.* Addicere in servitutem; *rendere schiavo.*
Addo, dis, didi, ditum, dere; *aggiungere.*
Adduco, cis, xi, ductum, cere; *costringere, menare.*
Adductus, a, um, *part. di* adduco.
Adegi, *pret. di* adigo.
Ademi, *pret. di* adimo.
Adeo, *avv. talmente, tanto.*
Adeo ut, *cong. di sorta che.*
Adeo, is, ivi, o ii, itum, ire; *far visita, visitare.*
Adeptus, a, um, *part. di* adipiscor; *acquistato, e che ha acquistato.*
Adhaereo, es, si, sum, ere; *star attaccato, tenersi saldo.*
Adhibeo, es, bui, bitum, bere; *usare.* Adhibere fidem; *prestar fede.*
Adhuc, *avv. ancora, sino a quest' ora.*
Adigo, is, egi, actum, igere; *stimolare.* Ad peccandum: *stimolare a commettere un peccato.* Ad petendam pacem: *costringere a chieder pace.*
Adimo, is, emi, emptum, dimere; *togliere, portar via.*
Adipiscor, ceris, emptus sum, sci; *dep. acquistare, pervenire a...*
Aditus, us, *m. adito, entrata.*
Adjudico, as, avi, atum, are: *aggiudicare.*
Adjumentum, i, *n. ajuto, soccorso.* Esse adjumento: *essere utile.*
Adjungo, is, unxi, unctum, gere: *accoppiare.* Romano imperio; *unire al Romano impero.*
Adjutor, oris, *m. protettore.* Se praebere adjutorem: *farsi protettore.*
Adjuvo, as, juvi, jutum, are: *ajutare, giovare.*
Administro, as, avi, atum, are: *ministrare, governare.*
Admirabilis, *m. f.* le, *n. ammirabile.*
Admirandus, a, um, *agg. maraviglioso.*
Admiror, aris, atus sum, ari: *dep. ammirare.*
Admitto, is, misi, missum, tere: *commettere.*
Admoneo, es, nui, nitum, nere: *ammonire, avvisare.*
Admonitus, a, um, *part. di* admoneo: *avvisato.*
Admoveo, es, movi, motum, vere: *appressare.* Ori admovere: *avvicinare alla*

propria bocca.
Adolescens, tis, *m. giovine.*
Adolescentulus, i, *m. giovinetto.*
Adolesco, scis, adolevi, dultum, lescere: *crescere, divenir grande.*
Adopto, as, avi, atum, are: *adottare, eleggere, prendere per suo figlio.*
Adorior, iris, adortus sum, riri, *dep. assalire, incominciare.*
Adoro, as, avi, atum, are: *adorare.*
Adortus, a, um, *part. di* adorior: *che ha assalito, che ha incominciato.*
Adsto, as, stiti, stare: *presentarsi, esser presente, stare in piedi.*
Adsum, ades, adfui, adesse: *esser presente.*
Adveniens, tis, *part. di* advenio: *colui che arriva.*
Advenio, is, veni, ventum, nire: *arrivare.*
Adventus, us, *m. arrivato.*
Adversus, a, um, *contrario.* Ex adverso: *dall'altra parte.*
Adversus, *prep. che regge l'accusativo: contra.*
Adulatio, nis, *f. adulazione.*
Adulor, aris, atus sum, ari: *dep. adulare, lusingare.*
Adultero, as, avi, atum, are: *adulterare, commettere un adulterio.*
Adultus, a, um, *part. di* adolesco; *cresciuto adulto.*
Advolo, as, avi, atum, are; *volare, andar volando, correr verso.*
Aduro, is, ussi, ustum, rere: *abbruciare.*
Aedes, is, *f. tempio.*
Aedificatio, onis, *f. fabbrica, edificamento.*
Aedifico, as, avi, atum, are; *edificare, fabbricare.*
Aeger, aegra, aegrum: *malato.*
Aegre, *avv. mal volentieri.* Aegre ferre: *soffrire mal volentieri.*
Aegroto, as, avi, atum, are: *esser malato.*
Aegyptius, a, um: *Egiziano, che è d'Egitto.*
Aegyptus, i, *f. l'Egitto regno d'Affrica.*
Aemulus, i, *m. rivale, imitatore.* Fraternae virtutis: *emulo del valore di suo fratello.*
Aeneus, a, um: *di bronzo o di rame.*
Aequalis, *m. f.* le, *n. eguale.*
Aequaevus, a, um: *della medesima età.*
Aeque, *avv. giustamente, egualmente.*
Aequo, as, avi, atum, are: *agguagliare.* Solo aequare: *spianare.*
Aequus, aequa, aequum: *uguale, giusto.* Aequo animo: *tranquillamente.*
Aër, eris, *m. l'aria.*
Aëreus, a, um: *aereo.*

Aerumna, ae, *f. miseria, calamità.*
Aestimo, as, avi, atum, are: *stimare, apprezzare.*
Aetas, atis, *f. età.* Ab ineunte aetate: *dalla fanciullezza.*
Aeternus, a, um: *eterno.*
Affecto, as, avi, atum, are; *affettare, aspirare.*
Affero, fers, attuli, allatum, ferre: *apportare, arrecare.*
Afficio, is, feci, ectum, icere: *apportare, far sentire.*
Affigo, is, xi, xum, gere: *ficcare, attaccare.*
Affirmo, as, avi, atum, are: *affermare.*
Affixi, *pret. di* affigo.
Affixus, a, um, *part. di* affigo; *fisso, conficcato.*
Afflictus, a, um, *part. di* affligo. Res afflictae: *affari che sono in mal essere.*
Affligo, is, xi, ctum, gere: *affliggere; abbattere, angustiare.*
Affluo, is, xi, xum, luere: *abbandonare.* Opibus, et deliciis: *essere colmato di ricchezze, e di delizie.*
Africa, ae, *f. l'Affrica, una parte del mondo.*
Age, *pl.* agite: *orsù, or via.*
Ager, agri, *m. campo.*
Aggredior, eris, essus sum, edi, *dep. assalire, intraprendere.*
Aggressus, a, um, *part. di* aggredior.
Agnosco, cis, novi, nitum, scere: *riconoscere.*
Ago, is, egi, actum, gere: *fare.* Gratias agere, *rendere grazie;* tempus agere, *passare il tempo.*
Agricola, ae, *m. agricoltore, contadino.*
Aio, ais, ait, aiunt: *dico io, dici tu, dice egli, dicono essi.*
Albugo, ginis, *f. albugine, macchia bianca negli occhi.*
Alexander, dri, *m. Alessandro, nome d'uomo.*
Alienigena, ae, *m. f. forestiere, straniero d'un altro paese.*
Alienus, a um; *alieno, che appartiene altrui, d'altra famiglia.*
Aliquandiù, *avv. alquanto tempo.*
Aliquando, *avv. una volta.*
Aliquot, *indecl. alquanti, alcuni.*
Alius, a, ud; *altro, differente.* Alii alio dilapsi: *dispersi, l'un da una parte, l'altro dall'altra.*
Alligo, as, avi, atum, are: *legare.*
Alloquor, eris, cutus sum, qui: *parlare a qualcheduno.*
Alo, is, alui, alitum, e altum, alere: *nodrire.*
Altare, is, *n. altare.*
Alter, a, um, *gen.* ius: *altro, secondo.*
Altercatio, onis, *f. alterca-*

zione, contesa di parole.

Altum, i, *n. l'alto.* Fluitare in alto: *galleggiare sopra la superficie.*

Altus, a, um: *alto, sublime.*

Alveus, i, *m. alveo, letto di un fiume.* Pleno alveo fluere: *scorrere a pieno letto.*

Alui, *pret. di* alo.

Amalecitae, arum, *masc. Amaleciti popolo.*

Aman, anis, *m. Amano, nome d' uomo.*

Amans, tis: *che ama:* **Novitatis amans:** *amante di novità.*

Amazias, ae, *m. Amazia, nome d' uomo.*

Ambo, ae, o, *agg. due, tutti e due.*

Ambulo, as, avi, atum, are: *camminare, passeggiare.*

Amens, entis: *insensato, pazzo.* **Amens furore:** *trasportato da furore.*

Amicè, *avv. amichevolmente.*

Amicitia, ae *f. amicizia.*

Amisi, *pret. di* **amitto.**

Amissus, a, um, *part. di* **amitto;** *perduto, smarrito.*

Amitto, is, isi, ssum, ttere: *perdere.*

Amnis, is, *m. fiume.*

Amo, as, avi, atum, are; *amare.*

Amoenus, a, um; *ameno, piacevole.*

Amon, *m. Amone, nome d' uomo.*

Amor, oris, *m. amore.* **Com**plecti amore; *amare.* L' *istesso significano* afficere aliquem amore, prosequi aliquem amore.

Amoveo, es, vi, motum, vere; *rimuovere, levar via.*

Amplexor, aris, atus sum, ari, *dep. abbracciare.*

Amplexus, us, *m. abbracciamento.*

Amplus, a, um; *spazioso, ricco.* Ampla praeda, *ricco bottino.*

Amputo, as, avi, atum, are; *tagliare.*

An? *forse? se.*

Angelus, i, *m. Angelo.*

Ango, is, anxi, angere: *affliggere, tormentare.*

Anima, ae *f. anima.*

Animadverto, is, ti, sum, tere: *osservare, notare.*

Animans, tis: *animante, che ama.*

Animus, i, *m. spirito, cuore, coraggio.*

Annona, ae, *f. vittovaglia, provvigione di viveri.*

Annulus, i, *m. anello.*

Annuo, is, nui, nuere: *approvare, acconsentire.*

Annus, i: *m. anno.*

Antecedo, is, cessi, cessum, dere: *precedere, andare innanzi.*

Antepono, is, sui, situm, nere: *anteporre.*

Antequam, *cong. primachè.*

Antiochus, i, *m. Antioco, nome d' uomo.*

Anxius, a, um : *inquieto, sollecito, ansioso.*
Aperio, is, rui, ertum, rire : *aprire.*
Aperte, *avv. apertamente, chiaramente.*
Apertus, a, um : *aperto.* Aperto ore : *a bocca aperta.*
Apparatus, us, *m. apparecchio.*
Appareo, es, rui, ritum, rere : *apparire, comparire, esser manifesto.*
Apparo, as, avi, atum, are : *apparecchiare.*
Apparui, *pret. di* appareo.
Appello, as, avi, atum, are : *appellare.*
Appeto, is, ivi, itum, ere : *appetire, desiderare, assaltare.* Lapidibus appetere : *assalire a colpi di pietre.*
Appono, is, sui, situm, nere : *metter appresso, apporre.* Cibum apponere: *apprestare il cibo.*
Apprecor, aris, atus sum, ari : *dep. pregare.* Fausta omnia : *augurare ogni sorta di felicità.*
Apprehendo, dis, di, sum, dere : *prendere, impadronirsi.*
Apprehensus, a, um, *part. di* apprehendo : *preso, afferrato.*
Appropinquo, as, avi, atum, are ; *avvicinarsi.*
Apto, as, avi, atum, are : *adattare.*
Apud, *prep. che regge l' accus. appresso, vicino.*
Aqua, ae, *f. acqua.*
Ara, ae, *f. altare.*
Arabes, bum ; *Arabo, nome di popolo.*
Arbor, oris, *f. albero.*
Arca, ae, *f. arca, specie di forziero.*
Arcessitus, a, um, *part. di* arcesso : *chiamato.*
Arcesso, is, ivi, itum, cessere : *chiamare, far venire.*
Arctus, a, um : *stretto, serrato.* Somnus : *profondo sonno.*
Arcus, us, *m. arco, volta.*
Ardens, tis : *ardente.* Ardens ira : *acceso di collera.*
Arens, entis : *arido, secco.* Alveus arens: *letto disseccato.*
Argenteus, a, um : *d' argento.*
Argentum, i ; *n. argento, metallo.*
Arguo, is, ui, utum, uere : *biasimare ; riprendere, accusare.*
Aries, etis, *masc. ariete, montone.*
Arma, orum, *n. armi.*
Armatus, a, um, *part. di* armo : *armato.*
Armiger, eri, *m. scudiere.*
Armilla, ae, *f. braccialetto, smaniglia.*
Armo, as, avi, atum, are : *armare.*

Aroma, atis, *n. aroma, profumo.*

Arreptus, a, um, *part.* di arripio: *tolto, preso.*

Arripio, is, pui, reptum, ripere: *torre, rapire.*

Arrogo, as, avi, atum, are: *arrogare, usurpare.*

Ars, *f. arte.* Peritus artis: *abile nell' arte.*

Arundo, dinis, *f. canna.*

Arx, arcis, *f. fortezza, rocca, cittadella.*

Asa, ae, *m. Asa, nome di uomo.*

Ascendo, is, di, sum, dere: *ascendere, salire.*

Asia, ae, *f. l' Asia, parte del mondo.*

Asinus, i, *m. asino.*

Aspectus, us, *m. aspetto, sembiante.*

Aspicio, is, pexi, pectum, picere: *vedere, guardare.*

Assentio, is, si, sum, tire: *acconsentire, contentarsi.*

Assentior, iris, sus sum, iri: *dep. acconsentire.*

Assequor, eris, cutus sum, qui: *conseguire, raggiungere.*

Assuerus, i, *m. Assuero, nome d' uomo.*

Assuesco, scis, suevi, suetum, scere: *avvezzarsi.*

Assuetus, a, um, *part. di* assuesco: *assuefatto, avvezzo.*

Assyria, ae, *f. Assiria, regno.*

Assyrius, a, um: *d' Assiria.*

Astiti, *pret. di* Asto.

Asto, as, astiti, stitum, stare: *star fermo in piedi, esser presente.*

At, *cong. ma, almeno.*

Atque, *cong. e, ed.*

Atqui, *cong. ad ogni modo, ma.*

Atrium, ii, *n. cortile, atrio.*

Attamen, *avv. con tutto ciò.*

Attigi, *pret. di* attingo.

Attingo, is, tigi, tactum, tingere: *toccare leggiermente, dar nel segno.*

Attractus, a, um, *part. di* attraho: *tirato, tratto.*

Attraho, is, xi, ctum, here: *trarre, allettare.*

Attrecto, as, avi, atum, are: *maneggiare, toccare.*

Attuli, *pret. di* afferro.

Audax, cis: *audace.* Consilium audax: *impresa ardita.*

Audeo, es, ausus sum, dere: *aver ardire, tentare.*

Audio, is, ivi, itum, ire: *udire, ascoltare.*

Auditus, a, um, *part. di* audio.

Avello, is, velli, vulsum, llere: *spiccare, sradicare.*

Averto, is, ti, sum, tere: *rimuovere, rivolger altrove.*

Aufero, aufers, abstuli, ablatum, auferre: *rapire, portar via.*

Augeo, es, xi, ctum, gere: *accrescere*. Prole numerosa: *crescere in copiosa famiglia*.
Avis, is, *f. uccello*.
Avitus, a, um: *degli avi*.
Aula, ae, *f. reggia, corte*.
Aulicus, i, *m. cortigiano*.
Aureus, a, um: *d'oro*.
Auris, is, *f. orecchio*.
Aurum, i, *n. oro, metallo*.
Ausim, sis, sit, *presente soggiuntivo di* audeo. Non ausim: *io non oserei*.
Ausus, a, um, *part. di* audeo.
Aut, *cong. o, oppure*.
Autem, *cong. ma, poi*.
Avulsus, a, um, *part. di* avello: *strappato, staccato*.
Avunculus, i, *m. zio, fratello della madre*.
Avus, i, *m. avo, avolo*.
Auxi, *pret. di* augeo.
Auxilium, ii, *n. soccorso, ajuto*.

B

Babylon, onis, *f. Babilonia, città*.
Babylonicus, a, um: *di Babilonia*.
Babylonii, orum, *m. Babilonesi*.
Baculus, i, *m. bastone*.
Balo, as, avi, atum, are: *belare, grido delle pecore*.
Balteus, i, *m. pendaglio, cingolo*.
Bathuel, elis, *m. Batuele, nome d'uomo*.
Beatus, a, um: *beato*.
Bellua, ae, *f. bestia, belva*.
Bellum, i, *n. guerra*. Inferre bellum: *dichiarar la guerra*.
Bene, *avverb. bene*. Bene precari: *benedire, desiderar del bene*.
Beneficentia, ae: *beneficenza*.
Beneficium, ii: *benefizio, pensione, favore*.
Beneficus, a, um: *benefico, liberale*.
Benevolentia, ae, *f. benevolenza, amore*.
Benjaminus, i, *m. Beniamino, nome d'uomo*.
Benigne, *avv. benignamente*. Benigne habitus est: *fu trattato con bontà*.
Benignus, a, um: *favorevole, benigno, cortese*.
Bethsabe, es, *f. Betsabea, nome di donna*.
Bibo, bis, bibi, bitum, bere: *bere*.
Biennium, ii, *n. lo spazio di due anni*.
Bis, *avv. due volte*.
Bitumen, inis, *n. bitume, terra viscosa*.
Bonum, i, *n. bene, plur.* bona: *beni, ricchezze*.
Bonus, a, um: *buono, atto*. Bono animo estote: *fate coraggio*.
Bos, bovis, *plur.* boves, boum, bobus, o bubus: *bove, bue*.

Brevi, *avv. in breve tempo.*
Brevis, *m. f.* ve, *n. breve, corto.*
Brèviter, *avv. in po 'e parole.*
Buccina, ae, *f. corno, tromba.*
Byssinus, a, um: *di bisso.* Vestis byssina: *veste di lino sottilissimo.*

C

Cadaver, veris, *n. cadavere, corpo morto.*
Cado, is, cecidi, casum, cadere: *cadere.*
Caecitas, atis, *f. cechezza, cecità.*
Caecus, a, um: *cieco, orbo.*
Caedes, is, *uccisione, strage.*
Caedo, is, cecidi, caesum, dere: *tagliare, uccidere.*
Caeremoniae, arum, *f. cerimonie di religione.*
Caesus, a, um, *part. di* caedo: *tagliato in pezzi.*
Caeteri, ae, ra: *gli altri.*
Cainus, i, *m. Caino, nome d' uomo.*
Calamitas, atis, *f. disgrazia, calamità.*
Calidus, a, um: *caldo, ardente.*
Callidus, a, um: *scaltro, astuto.*
Camelus, i, *m. Cammello.*
Candidus, a, um: *bianco, candido.*
Canis, is, *m. f. cane e cagna.*
Canistrum, i, *n. canestro, paniere.*
Cano, nis, cecini, cantum, canere: *cantare.*
Capillus, i, *m. capello, chioma.*
Capio, is, cepi, captum, pere: *pigliare, prendere.* Dolorem capere: *risentir dolore.*
Capitis, *gen. di* caput.
Capra, ae, *f. Capra.*
Captivitas, atis, *f. cattività, prigionia.*
Captivus, a, um: *prigione, schiavo.*
Capto, as, avi, atum, are: *prendere, pigliar con lusinghe.* Occasionem captare: *ricercar l' occasione, profittar dell' occasione.*
Captus, a, um, *part. di* capio: *preso, ingannato.*
Caput, is, *n. testa.*
Carcer, is, *m. prigione.*
Carduus, i, *m. cardo.*
Careo, es, ui, ere: *mancare, esser senza.*
Carnifex, icis, *m. carnefice, boja.*
Caro, carnis, *f. carne.*
Carus, a, um: *caro, prezioso.*
Cassis, idis, *f. elmo.*
Castellum, i, *n. castello.*
Castra, orum: *campo.* Castra ponere: *accamparsi.*
Casus, us, *m. caduta, azzardo.* Quo casu: *per qual accidente.*

Catena, ae, *f. catena.*
Cauda, ae, *f. coda.*
Caveo, es, cavi, cautum, cavere: *schivare, guardarsi.* Cave ne: *bada bene di non . . .*
Causa, ae, *f. cagione.* Causa Josephi: *a cagione di Giuseppe.* Mea causa: *per mia cagione.* Causa ulciscendi: *per vendicarsi.*
Cecidi, *pret. di* cado *e di* caedo.
Cecini, *pret. di* cano.
Cedo, is, cessi, cessum, dere: *cedere.* Omnia feliciter cedebant: *tutto succedeva bene.*
Celebratus, a, um: *celebrato, lodato.*
Celebro, as, avi, atum, are: *celebrare.* Convivium celebrare: *dare un lauto banchetto.*
Celo, as, avi, atum, are: *nascondere, celare.*
Centum, *indecl. cento, nome di numero.*
Centurio, onis, *m. centùrione, officiale che comanda a cento uomini.*
Cepi, *pret. di* capio.
Cerno, is, crevi, cretum, nere: *vedere, scorgere.*
Certamen, inis: *n. combattimento.*
Certe, certo, *avv. certamente.*
Certo, as, avi, atum, are: *combattere.*
Certus, a, um: *certo.* Facere certiorem: *far sapere.*
Cervix, icis *f. cervice.*
Chamus, i, *m. Cam, nome d' uomo.*
Chananaea, ae, *f. paese di Canaan.*
Charta, ae, *f. carta.*
Chirographum, i, *n. scritto, obbligazione.*
Christus, i, *m. Cristo, Nostro Signore.*
Cibaria, orum, *n. viveri.*
Cibus, i, *m. cibo.*
Cilicium, ii, *m. cilizio.*
Cingo, is, xi, ctum, gere; *cingere, circondare.* Urbem obsidione: *assediare la città.*
Cinis, neris, *m. cenere.*
Cinxi, *pret. di* cingo.
Circum, *prep. intorno.*
Circumdo, as, dedi, datum, are: *circondare.*
Circumeo, is, ivi, itum, ire: *andar intorno, ingannare.*
Circumfero, fers, tuli, latum, ferre: *portar intorno, portar in giro.*
Circumstans, antis: *astante, colui che è presente.*
Circumsto, as, steti, statum, stare: *star attorno, circondare.*
Circumtectus, a um, *part. di* circumtego: *coperto da ogni parte.*
Circumtego, is, texi, tectum, tegere: *coprire da tutte le parti.*

Circumvenio, iis, veni, ventum, venire: *attorniare, ingannare.*

Circumventus, a, um, *part. di* circumvenio: *circonvenuto, oppresso.*

Circumvolito, as, avi, atum, are: *andar volando all' intorno.*

Citatus, a, um: *rapido, veloce.* Curso citato: *a passo veloce.*

Cithara, ae, *f. cetra, strumento musicale.*

Citius, *avv. prontamente, in poco tempo.*

Civis, is, *m. f. cittadino.*

Civitas, atis, *f. la città, i cittadini.*

Clades, is, *f. calamità, uccisione.* Accipere cladem: *esser posto in rotta.*

Clam, *avv. di nascosto, secretamente.*

Clamo, as, avi, atum, are: *chiamare, gridare.*

Clamor, oris, *m. grido.* Edere clamorem: *gettar un grido.*

Clanculum, *avv. di nascosto.*

Clango, is, xi, gere: *sonare la tromba.*

Clangor, oris, *m. clangore, suono.*

Claudo, is, clausi, clausum, dere: *chiudere.*

Clausus, a, um, *part. di* claudo: *chiuso.*

Clementer, *avv. benignamente.*

Clypeus, i, *m. scudo.*

Coactus, a, um, *part. di* cogo.

Coelum, i, *n. cielo.*

Coenaculum, i, *n. cenacolo, stanza.*

Coepi, isti, isse: *cominciare.*

Cogito, as, avi, atum, are: *pensare.*

Cognatus, a, um: *cognato.*

Cognitus, a, um, *part. di* cognosco: *conosciuto, noto.*

Cognomen, inis, *n. cognome.* Cognomine Hircanus: *detto Ircano.*

Cognosco, is, ovi, itum, oscere: *conoscere.*

Cogo, is, coegi, coactum, cogere: *radunare, sforzare.* Coegit aquas: *radunò le acque.*

Cohibeo, es, bui, bitum, bere: *trattenere.*

Cohortatus, a, um, *part. di* cohortor: *esortato.*

Cohortor, aris, atus sum, tari: *esortare.*

Colendus, a, um, *part. di* colo: *venerabile.*

Collacrymo, as, avi, atum, are: *piangere insieme.*

Collaudo, as, avi, atum, are: *lodare insieme.*

Collectus, a, um, *part. di* colligo: *raccolto.*

Collegi, *pret. di* colligo.

Collido, is, lisi, lisum, lidere: *rompere, ammaccare.*

Colligo, is, legi, lectum, ligere: *cogliere, radunare.*
Collocatus, a, um, *part. di* colloco: *collocato.*
Colloco, as, avi, atum, are: *collocare, assettare.*
Colloquor, eris, cutus sum, qui: *abboccarsi.*
Collum, i, *n. collo.*
Colo, is, lui, cultum, lere: *coltivare, rispettare, onorare.*
Color, oris, *m. colore.*
Columba, ae, *f. colomba.*
Columna, ae, *f. colonna.*
Coma, ae, *f. chioma.*
Comburo, is, bussi, bustum, burere: *abbruciare.*
Comedo, is, medi, estum, o esum, dere: *mangiare.*
Comes, itis, *m. f. compagno, compagna.*
Commigro, as, avi, atum, are: *n. trasferirsi, partirsi, andar altrove.*
Commisceo, es, cui, xtum, scere: *mescolare.*
Committo, is, misi, missum, ttere: *affidare.* Se fugae: *darsi alla fuga.* Non committam ut: *Non permetterò che.*
Commodo, as, avi, atum, are: *far piacere, dare ad imprestito.*
Commoror, aris, atus sum, ari: *dep. dimorare, soggiornare.*
Commotus, a, um, *part. di* commoveo: *commosso.*
Commoveo, es, movi, motum, vere: *commuovere.*
Communis, *m. f.* ne, *n. comune.*
Commuto, as, avi, atum, are: *mutare.*
Compareo, es, rui, rere: *comparire.* Nec ultra comparuit: *disparve.*
Comparo, as, avi, atum, are: *acquistare, preparare.* Se ad bellum: *prepararsi alla guerra.*
Compello, as, avi, atum, are: *drizzare la parola a qualcheduno, favellare.*
Compello, is, puli, pulsum, pellere: *spignere, cacciare.*
Comperio, is, peri, pertum, rire: *ascoltare, essere informato, scoprire.*
Compertus, a, um, *part. di* comperio.
Complector, eris, plexus sum, plecti: *abbracciare.* Somnus me complexus est: *fui preso dal sonno.*
Complexus, a, um, *part. di* complector: *che ha abbracciato, o che è stato abbracciato.*
Compono, is, sui, situm, ponere: *comporre, ordinare.*
Compositus, a, um: *composto, accomodato.* Rebus compositis: *stabiliti gli affari.*
Comprehendo, is, prehendi, sum, dere: *prendere, comprendere.*
Comprehensus, a, um: *preso, compreso.*

Comprobo, as, avi, atum, are: *approvare, verificare.*

Compuli, *pret. di* compello.

Compulsus, a, um, *part. di* compello: *spinto, costretto.*

Concedo, is, cessi, cessum, dere: *concedere, lasciare.*

Concessus, a, um, *part. di* concedo: *concesso, permesso.*

Concido, is, di, dere: *cadere.* Animo concidere: *perdersi di coraggio.*

Concitatus, a, um, *part. di* concito: *incitato, provocato.*

Concito, as, avi, atum, are: *incitare, stimolare.*

Conclave, is, *n. gabinetto, camera.*

Concordia, ae, *f. concordia.* Specie restituendae concordiae; *sotto pretesto di ristabilire la concordia.*

Concupisco, is, pivi, pitum, scere; *desiderare, bramare.*

Concurro, is, curri, cursum, currere; *correre in folla.*

Concutio, is, cussi, cussum, cutere; *commuovere, scuotere.*

Condio, is, ivi, itum, ire; *condire.* Corpus condire; *imbalsamare.*

Conditio, onis, *f. condizione, patto.* Proponere conditionem; *proporre una condizione.*

Condo, is, didi, ditum, dere; *nascondere, riporre.*

Condono, as, avi, atum, are; *perdonare.*

Confectus, a, um; *terminato, distrutto.*

Confero, fers, tuli, collatum, ferre; *mettere insieme.* Conferre castra; *porre un campo in faccia all' altro.*

Confessus, a, um, *part. di* confiteor.

Confestim, *avv. subito, incontanente.*

Conficio, is, feci, factum, ficere; *fare.* Labore conficere; *opprimere di fatica.*

Confido, is, fidi, *o* confisus sum, fidere; *confidarsi.*

Confirmatus, ta, um; *confermato, approvato, rassicurato.*

Confirmo, as, avi, atum, are; *confermare, incoraggire.*

Confiteor, eris, fessus sum, fiteri, *dep. confessare.*

Conflictor, aris, atus sum, ari, *dep. contrastare, contendere.*

Confligo, is, xi, ictum, gere; *combattere.*

Confluo, is xi, xum, fluere; *concorrere, affollarsi.*

Confodio, is, fodi, fossum, dere; *ferire, scavare.*

Confossus, a, um, *part. di* confodio; *ferito.*

Confugio, is, fugi, fugitum, fugere; *ricorrere, ritirarsi.*

Congeries, ei, *f. cumulo, massa.*

Congero, is, gessi, gestum, gerere; *accumulare.*

Congredior, eris, gressus sum, gredi; *abboccarsi*, *azzuffarsi*.

Conjeci, *pret. di* conjicio.

Conjector, oris, *m. conghietturatore*, *indovino*.

Conjicio, is, jeci, jectum, jicere; *gettare*, *conghietturare*.

Conjugium, ii, *n. congiunzione*, *matrimonio*.

Conjunctus, a, um, *part. di* conjungo, *congiunto*: Conjunctis copiis; *radunate le truppe*.

Conjungo, is, junxi, ctum, gere; *congiungere*.

Conjuro, as, avi, atum, are; *congiurare*.

Conjux, gis, *m. f. sposo*, *sposa*.

Conor, aris, atus sum, nari, *dep. sforzarsi*.

Conscendo, is, di, sum, dere: *montare*, *salire*.

Conscindo, is, scidi, scissum, scindere; *lacerare*.

Conscissus, a, um, *part. di* conscindo; *squarciato*, *lacerato*.

Conscius, a, um; *consapevole*, *complice*.

Conscriptio, onis, *f. scrittura*. Conjugii . . *contratto matrimoniale*.

Consecro, as, avi, atum, are; *consecrare*.

Consecutus, a, um, *part. di* consequor, *che vien dopo*, *che ha ottenuto*.

Consequor, eris, secutus sum, sequi; *ottenere*, *seguitare*.

Consero, is, rui, sertum, serere; *venire alle mani*.

Consideo, es, sedi, sessum, sidere; *mettersi a sedere*.

Consideratus, a, um, *part. di* considero; *considerato*, *circospetto*.

Considero, as, avi, atum, are; *considerare*.

Consido, is, sedi, sessum, dere: *placarsi*, *calmarsi*.

Consilium, ii, *n. consiglio*, *sentimento*. Consilium capere: *prendere una risoluzione*. Quo consilio: *con qual idea*.

Consisto, is, stiti, stitum, sistere: *fermarsi*, *star in piedi*. Ad mensam: *Avanti alla mensa*.

Consolans, tis, *part. di* consolor: *che consola*.

Consolatio, onis, *f. consolazione*.

Consolor, aris, atus sum, ari: *d. consolare*.

Conspectus, us, *m. aspetto*, *cospetto*.

Conspergo, is, spersi, spersum, spergere: *versare*, *spruzzare*. Lacrymis: *Bagnare di lagrime*.

Conspersus, a um, *part. di* conspergo. Conspersus cinere: *coperto di cenere*.

Conspexi, *pret. di* conspicio.

Conspicatus, a, um : *che ha osservato.*

Conspicio, i, spexi, spectum, spicere : *vedere, riguardare.*

Conspicor, aris, atus sum, ari, *dep. v.* conspicio.

Constanter, *avv. constantemente, coraggiosamente.*

Constantia, ae, *f. constanza, fermezza.*

Constituo, is, tui, tutum, tuere : *collocare, stabilire.*

Constringo, is, xi, ctum, gere : *stringere, legare.*

Consuesco, is, suevi, suetum, scere : *assuefarsi, esser solito.*

Consulo, is, lui, sultum, sulere : *domandar consiglio, provvedere.* Suae saluti : *aver riguardo alla sua salute.*

Consumo, is, sumpsi, sumptum, sumere : *consumare, usare.*

Consumptus, a, um, *part. di* consumo. Consumptis diebus quindecim : *essendo scorsi quindici giorni.*

Consurgo, is, surrexi, surrectum, gere : *levarsi, innalzarsi.*

Contamino, as, avi, atum, are : *contaminare.*

Contemno, is, tempsi, temptum, temnere : *disprezzare.*

Contendo, dis, di, ensum, dere : *lanciarsi, sforzarsi d' andare.*

Contero, is, trivi, tritum, terere : *ridurre in polvere, macinare.*

Contineo, es, nui, tentum, tinere : *contenere, reprimere.*

Contingo, is, tigi, actum, tingere: *toccare, arrivare.*

Continuo, *avv. subito, incontanente.*

Contra, *prep. che regge l'accusativo, contro.*

Contractus, a, um, *part. di* contraho, *stretto, contratto.*

Contraho, is, xi, ctum, here : *stringere, radunare.* Exercitum... *radunare, levare un' armata.*

Controversia, ae, *f. disputa, controversia.*

Contudi, *pret. di* contundo.

Contuli, *pret. di* confero.

Contumelia, ae, *f. oltraggio, affronto.* Afficere contumelia : *ingiuriare.*

Contundo, is, tudi, tusum, tundere : *schiacciare, fiaccare, reprimere.*

Convenio, is, veni, ventum, nire : *convenire insieme, radunarsi.* Conveniebatur: *concorrevasi da ogni parte.*

Conversus, a, um, *part. di* converto : *voltato, convertito.*

Converto, is, ti, sum, tere : *voltare, rivolgersi.*

Conviciator, oris, *m. ingiuriatore.*

Convivium, ii, *n. convito, banchetto.*
Convoco, as, avi, atum, are: *convocare, radunare.*
Copia, ae, *f. copia, abbondanza.*
Copiae, arum, *f. truppe.*
Coquo, is, coxi, coctum, quere: *cuocere, far cuocere.*
Cor, cordis, *n. il cuore.*
Coram: *in presenza.*
Cornu, *indecl. plur.* cornua, uum: *corno.*
Corpus, poris, *n. il corpo.*
Correptus, a, um, *part. di* corripio: *preso, sorpreso.*
Corripio, is, ripui, reptum, ripere: *torre per forza, sorprendere.*
Corrumpo, is, rupi, ruptum, pere: *corrompere, violare.*
Corruo, is, rui, ruere: *cadere, profondare, crollare.*
Corruptus, a, um, *part. di* corrumpo: *corrotto, guastato.*
Cortina, ae, *f. tenda.*
Corvus, *m. corvo.*
Costa, ae: *costa, fianco.*
Coxi, *pret. di* coquo.
Creator, oris, *m. il Creatore.*
Creditus, a, um, *part. di* credo: *creduto.* Pecunia credita: *denaro dato ad imprestito.*
Credo, is, didi, ditum, dere: *credere, consegnare.*
Credulus, a, um: *credulo.*
Creo, as, avi, atum, are: *creare, trarre dal niente.*
Cresco, scis, crevi, cretum, scere; *crescere.*
Crevi *pret. di* cresco.
Crinis, nis, *m. crine, capello.*
Cruciatus, us, *m. tormento.*
Crucio, as, avi, atum, are; *tormentare.*
Crudelis, *m. f.* le, *n. crudele.*
Crudelitas, tis, *f. crudeltà.*
Crus, ris, *n. gamba.*
Crux, cis, *f. croce.*
Cubitus, ti, *m. cubito.*
Cubo, as, cubui, bitum, are; *giacere, dormire.*
Cucurri, *pret. di* curro.
Culmus, i, *m. stelo, gambo di formento, canna.*
Culpa, ae, *f. colpa, demerito.*
Cultor, oris, *m. coltivatore, adoratore.*
Cultus, us, *m. culto, religione.*
Cum, *prepos. che regge l' ablativo, con.*
Cum, *avv. qualora.*
Cumulo, as, avi, atum, are; *accumulare, ammassare, mettere il colmo.*
Cupidus, a, um; *cupido, avido.*
Cupio, is, ivi, itum, ere; *desiderare.*
Cur, *avv. perchè?*
Cura, ae, *f. cura, pensiero.*

Gerere curam; *prendersi pensiero.*
Curo, as, avi, atum, are; *aver cura.* Curare funus; *prendersi cura de' funerali.*
Curro, is, cucurri, cursum, currere; *correre.*
Currus, us, *carro, cocchio.*
Cursus, us; *corso, corsa, cammino.*
Custodiae, arum, *f. guardie.*
Custodio, is, divi, ditum, dire; *custodire, guardare.*
Custos, dis, *m. custode, guardiano.*
Cutis, tis, *f. pelle, cute.*
Cyrus, i, *m. Ciro, nome d' uomo.*

D

Damnum, i, *n. danno, disgrazia.*
Daniel, is, *m. Daniele, nome d' uomo.*
Darius, ii, *m. Dario, nome d' uomo.*
Datus, a, um, *part. di* do; *dato, donato.*
Daturus, a, um, *part. futuro, che deve dare.*
David, idis, *m. Davide, nome d' uomo.*
De, *prep. che regge l' ablativo, da, per.*
Deambulo, as, avi, atum, are; *passeggiare.*
Debeo, es, bui, bitum, bere; *dovere.*
Debitus, a, um, *part. di* debeo; *dovuto.*
Decedo, is, cessi, cessum, cedere; *partirsi, morire.*
Decem, *dieci, nome di numero.*
Decepi, *pret. di* decipio.
Deceptus, a, um, *pret. di* decipio; *ingannato.*
Decerno, is, crevi, cretum, cernere; *decretare.*
Decerpo, is, psi, ptum, pere; *cogliere, carpire.*
Decerto, as, avi, atum, are; *combattere.*
Decido, is, cidi, cidere; *cedere in giù.*
Decipio, is, cepi, ceptum, pere; *ingannare.*
Declaro, as, avi, atum, are; *dichiarare.*
Declinatio, onis, *f. declinazione, digressione.*
Declino, as, avi, atum, are; *declinare, schifare.*
Decretus, a, um, *part. di* decerno; *decretato, stabilito, ordinato.*
Decusso, as, avi, atum, are; *dividere una cosa in forma della lettera X, o in decine.* Manus decussare; *incrocicchiare le mani.*
Dedi, *pret. di* do.
Dedicatio, onis, *f. dedicazione di un tempio.*
Deditio, onis, *f. resa di una piazza.*
Deditus, a, um; *dato, inclinato.* Pietati deditus; *dedito alla pietà.*

Dedo, dis, dedidi, deditum, dedere; *darsi del tutto.*

Deduco, is, xi, ctum, cere; *dedurre, indurre.*

Deductus, a, um, *part. di* deduco.

Defaticatus, a, um; *stancato, stanco, lasso.*

Defeci, *pret. di* deficio.

Defendo, is, di, sum, dere; *difendere, proteggere.*

Defero, fers, tuli, latum, ferre; *portare.* Deferre honorem; *rendere onore, onorare.*

Defervesco, scis, vui, vescere; *placarsi, calmarsi.*

Deficio, cis, feci, fectum, ficere; *separarsi, abbandonare.*

Defigo, is, xi, xum, figere; *piantare, ficcare.*

Deflecto, is, xi, xum, ctere; *rivolgersi.* Ad vitia deflectere; *abbandonarsi ai vizj.*

Defluo, is, xi, xum, fluere; *scorrere, dileguarsi.*

Defui, *pret. di* desum.

Defuturus, a, um, *part. futuro, che mancherà.* Non defuturum auxilium; *soccorso che non verrà meno.*

Degenero, as, avi, atum, are; *degenerare.*

Dehortor, aris, atus sum, ari; *dissuadere.*

Dejeci, *part. di* dejicio.

Dejicio, is, jeci, jectum, cere; *gettare a basso, atterrare.*

Dein, *avv. poi, di poi.*

Deinceps, *avv. di poi, successivamente.*

Deinde, *avv. di poi.*

Delabor, eris, lapsus sum, labi; *cadere, scorrere al basso.*

Delapsus, a, um *part. di* delabor.

Delatus, a, um, *part. di* defero; *accusato portato.* Res ad regem delata; *affare portato al regio tribunale.*

Delecto, as, avi, atum, are; *dilettare.* Delectari venatione; *divertirsi alla caccia.*

Delectus, a, um, *part. di* deligo; *eletto, scelto.*

Deleo, es, evi, etum, ere; *cassare, cancellare.*

Delectus, a, um, *part. di* deleo; *cancellato, distrutto.*

Deliciae, arum, *f. delizie.*

Deligo, is, legi, lectum, ligere; *eleggere, fare scelta.*

Delinio, nis, nivi, nitum, nire; *addolcire, calmare.*

Delitesco, scis, litui, tescere; *occultarsi, nascondersi.*

Deludo, is, lusi, lusum, ludere; *ingannare.*

Demitto, is, misi, missum, ttere; *abbassare, mandar giù.*

Demum, *avv. finalmente.*

Denique, *avv. finalmente.*

Densus, a, um; *denso.*

Denuncio, as, avi, atum, are; *denunziare, far noto.*

Depono, is, posui, situm, nere; *deporre, abbandonare.* Consilium deponere; *abbandonar l' impresa.*

Deporto, as, avi, atum, are; *trasportare.*

Depositus, a, um, *part. di* depono; *deposto, abbandonato.* Deposito luctu; *lasciato il lutto.*

Deposui, *pret. di* depono.

Deprecor, aris, atus sum, ari; *depon. divertire il male con preghiere.*

Deprehendo, dis, di, sum, dere; *cogliere, sorprendere.*

Deprehensus, a, um, *part. sorpreso.*

Depromo, is, prompsi, ptum, mere; *metter fuori.*

Derelictus, a, um, *part. di* derelinquo; *abbandonato.*

Derelinquo, quis, liqui, lictum, linquere: *abbandonare.*

Derideo, es, risi, risum, ridere: *beffare, deridere.*

Derisus, a, um, *part. di* derideo.

Desaevio, is, vii, vitum, vire; *incrudelire.*

Descendo, is, di, sum, dere; *discendere.*

Descisco, is, scivi, scitum, sciscere; *ribellarsi, partirsi.* A moribus paternis; *dipartirsi dalla condotta di suo padre.*

Desero, is, rui, sertum, rere; *abbandonare.*

Designatus, a, um, *part. destinato, disegnato.*

Designo, as, avi, atum, are; *segnare, disegnare, dinotare.*

Desilio, is, silui, sultum, silire; *saltar da alto in basso.*

Desisto, is, destiti, stere; *cessare, desistere.*

Desperans, tis; *disperante, disperato.*

Despero, as, avi, atum, are; *disperare.*

Despondeo, des, pondi, sponsum, spondere; *promettere in matrimonio.*

Destino, as, avi, atum, are; *destinare.*

Destiti, *pret. di* desisto.

Destituo, tuis, tui, tutum, tuere; *abbandonare.*

Destitutus, a, um, *part. privato, abbandonato.*

Desum, dees, defui, deesse; *mancare.*

Deterreo, es, rui, ritum, rere: *ritenere.* A Jerosolima adeunda: *ritenere dall' andare a Gerusalemme.*

Detraho, is, xi, ctum, trahere: *torre, diffalcare.*

Detrimentum, i, *n. danno, pregiudizio.*

Detrudo, is, trusi, trusum, trudere; *spingere.*

Detrusi, *pret. di* detrudo.
Devenio, is veni, ventum, nire : *venire*, *pervenire*.
Devici, *pret. di* devinco.
Devictus, a, um, *part. vinto*.
Devinco, is, vici, victum, cere : *vincere*.
Devoro, as, avi, atum, are : *divorare*.
Devoveo, es, vovi, votum, vere : *consecrare*. Neci : *Alla morte*.
Deus, i, *m. Dio*, *Creatore dell' universo*.
Dextra, ae, *f. la mano diritta*, *la destra*.
Diadema, atis : *n. diadema*. Imponere capiti : *porre sul capo il diadema*.
Dico, is, dixi, dictum, dicere : *dire*.
Dictito, as, avi, atum, are : *non cessar di dire*. Se filium esse regis : *d' essere figlio del Re*.
Dictum, i, *n. detto*, *comando*. Dicto parere, audiens esse : *ubbidire al comando*.
Dictus, a, um, *part. di* dico.
Dies, ei, *m. f. giorno*. In dies : *di giorno in giorno*.
Difficilis, *m. f.* le, *n. difficile*, *malagevole*.
Diffido, is, fisus sum, dere : *diffidare*.
Digitus, i *m. dito*.
Dignitas, atis, *f. dignità*. Corporis convenit regiae majestati : *la bellezza del corpo conviene alla maestà reale*.
Dignus, a, um : *degno*.
Digredior, eris, gressus sum, gredi, *dep. partirsi*, *far digressione*.
Digressus, a, um, *part. di* digredior.
Dilabor, eris, lapsus sum, labi : *partirsi nascostamente*, *scappare*.
Dilapsus, a, um : *partito*. Alii, alio dilapsi sunt : *l' uno andò da una parte*, *l' altro dall' altra*.
Dilectus, a, um, *part. di* diligo : *amato*, *diletto*.
Diligo, is, lexi, lectum, ligere : *amare*.
Diligenter, *avv. diligentemente*.
Diluvium, ii, *n. diluvio*.
Dimico, as, avi, atum, are : *combattere*, *battagliare*.
Dimidius, a, um : *metà*, *mezzo*. Pars dimidia : *la metà*.
Dimissus, a, um, *part. di dimitto*.
Dimitto, is, misi, missum, mittere : *lasciar partire*.
Dimoveo, es, movi, motum, vere : *rimuovere*.
Dimovere a consilio : *rimuovere dall' impresa*.
Dinumero, as, avi, atum, are : *cantare*, *annoverare*.
Direptus, a, um, *part. di*

diripio : *rubato*, *rapito*, *saccheggiato*.
Diripio, is, ripui, reptum, ripere : *tor per forza*.
Diruo, is, rui, rutum, ruere : *ruinare*.
Dirus, a, um : *crudele*.
Discedo, is, cessi, cessum, dere : *partirsi*. A lege ; *dipartirsi dalla legge*.
Disco, cis, didici, discere: *imparare*.
Discumbo, is, cubui, cubitum, cumbere : *sedere a mensa*.
Dispensator, ris, *m*. *dispensatore*, *sopraintendente*.
Dispono, is, posui, situm, ponere : *disporre*.
Dissidium, ii, *n*. *discordia*.
Dissimulo, as, avi, atum, are : *dissimulare*, *nascondere*.
Dissipo, as, avi, atum, are : *dissipare*, *rompere*.
Dissuadeo, es, si, sum, dere : *dissuadere*.
Distribuo is, bui, butum, buere : *distribuire*.
Ditio, onis, *f*. *giurisdizione*, *dominio*.
Diu, *avv*. *lungo tempo*.
Diutius : *più lungo tempo*.
Diversor, aris, atus sum, ari : *albergare in qualche luogo*.
Dives, itis ; *ricco*.
Divido, is, visi, visum, videre ; *dividere*, *separare*.
Divinitus, *avv*. *divinamente*.
Divinus, a, um, *agg*. *divino*.
Divitiae, arum, *f*. *ricchezze*.
Diuturnus, a, um ; *continuo*, *diuturno*.
Dixi, *pret*. *di* dico.
Do, das, dedi, datum, are ; *dare*.
Doceo, es, cui, doctum, cere ; *insegnare*. Docuit timore Deum ; *gli insegnò il timore di Dio*.
Documentum, i, *n*. *ammaestramento*, *insegnamento*. Capere documentum ; *ricevere un ammaestramento*.
Doleo, es, lui, litum, lere ; *dolersi*, *attristarsi*.
Dolor, oris, *m*. *dolore*.
Domesticus, a, um ; *domestico*, *di casa*. Virtus domestica ; *virtù ereditaria*.
Dominus, i, *m*. *il Signore*.
Domo, as, mui, mitum, mare ; *domare*.
Domus, us, *f*. *casa*. Domi; *in casa*.
Donec, *avv*. *finchè*.
Dono, as, avi, atum, are; *donare*, *concedere*.
Donum, i, *n*. *dono*, *presente*. Dono mittere ; *mandare in dono*.
Dormio, is, mivi, mitum, mire ; *dormire*.
Dubito, as, avi, atum, are ; *dubitare*, *esitare*.
Ducenti, ae, a : *dugento*, *nome di numero*.
Duco, cis, xi, ctum, ce-

re; *condurre, guidare.* Pro nihilo ducere; *stimare per niente.*

Dulcis, *m. f.* ce, *n. dolce.*

Dum, *avv. mentre.*

Dum, *cong. purchè, finchè.*

Dumtaxat, *avv. solamente.*

Duo, duae, duo: *due, nome di numero.*

Duodecim, *indecl. dodici, nome di numero.*

Duplex, plicis: *doppio, duplicato.* Somnium duplex: *due sogni.*

Duplus, a, um: *doppio.* Pretium duplum: *una volta più di denaro.*

Duro, as, avi, atum, are: *durare, resistere.*

Durus, a, um: *duro, crudele.*

Dux, ducis, *m. duce, capitano, guida.*

Duxi, *pret. di* duco.

E

E, o ex, *prep. che regge l' ablativo; da.*

Echatana, orum, *n. Echatana, città nella Media.*

Ecce, *avv. ecco.*

Edico, cis, xi, ctum, cere: *comandare, ordinare.*

Edictum, i, *n. editto, comandamento.*

Edidi, *pret. di* edo.

Editus, a, um, *part. prodotto, generato.* Locus editus, *luogo elevato.*

Edo, edis, *o* es, edit, *o* est, esum, *o* estum, edere, *o* esse: *mangiare.*

Edo, edis, edidi, editum, ere; *dar in luce, pubblicare.* Clamorem edere; *mettere un grido.*

Edoctus, a, um; *istrutto, ammaestrato.* Calamitate; *dalla disgrazia.*

Educo, as, avi, atum, are; *educare, allevare.*

Educo, is, xi, ctum, cere; *trarre, far sortire.*

Eduxi, *pret. di* educo.

Effectus, a, um, *part. di* efficio.

Effero, fers, extuli, elatum, efferre; *innalzare.* Laudibus; *per mezzo di lodi.*

Efficio, is, feci, fectum, ficere: *fare.*

Effluo, is, fluxi, fluxum, fluere; *scorrere.*

Effluxi, *pret. di* effluo.

Effossus, a, um, *part. di* effodio. Effossis oculis: *cavati gli occhi,*

Effodio, is, fodi, fossum, dere: *far fosso, cavare.* Oculos: *cavare gli occhi.*

Effugio, is, fugi fugitum, gere: *fuggire, scappare, evitare.*

Effundo, is, fudi, fusum, fundere: *spandere.*

Egens, tis: *bisognoso.*

Egenus, a, um: *povero.*

Egestas, estatis, *f. povertà, indigenza.*

Egi, *pret. di* ago.
Ego, mei, mihi, me: *pronome, io, me.*
Egredior, deris, gressus sum, gredi, *dep. uscir fuori.*
Egregie, *avv. egregiamente, benissimo.*
Egregius, a, um, *part. di* egredior: *uscito.*
Ejeci, *prep. di* ejicio.
Ejicio, is, jeci, jectum, jicere: *scacciare.*
Elabor, beris, lapsus sum, elabi; *dep. scorrere.*
Elapsus, a, um, *part. scorso, sdrucciolato.*
Elatus, a, um, *part. di* effero: *alto, superbo.* Victoria elatus: *gonfio della vittoria.*
Electus, a, um, *part. di* eligio: *eletto, scelto.*
Elegans, tis: *leggiadro, ben fatto.*
Elefantus, i, *m. elefante, animale.*
Eliezer, ris, *m. Eliezero, nome d' uomo.*
Eligo, is, legi, lectum, ligere: *eleggere, scegliere.*
Eluo, is, lui, lutum, luere: *lavare.*
Emergo, is, mersi, mersum, mergere: *uscir dall' acque.*
Emi, *pret. di* emo.
Emineo, es, minui, nere: *sovrastare, essere eccellente.*
Emissus, a, um, *part. di* emitto: *mandato fuori.*
Emitto, is, misi, missum, mittere: *mandar fuori, gittare.*
Emo, is, emi, emptum, emere: *comprare.*
En, *avv. ecco.*
Enarro, as, avi, atum, are: *narrare.*
Enascor, ceris, natus sum, nasci: *dep. nascere.*
Enatus, a, um, *part. di* enascor.
Enim, *cong. perciocchè.*
Enitor, eris, nixus sum, niti: *sforzarsi, partorire, mettere al mondo.*
Enixus, a, um, *part. di* enitor: *che ha partorito.*
Eo, is, ivi, itum, ire: *andare.* Eamus: *andiamo.* Itum est obvia: *si andò incontro.*
Ephraimus, i, *m. Efraim, nome d' uomo.*
Epulor, aris, atus sum, lari, *dep. banchettare, mangiar bene.*
Eques, quitis, *m. cavaliere.*
Equus, equi, *m. cavallo.*
Erectus, a, um, *part. di* erigo: *sollevato, ritto.*
Ereptus, a, um, *part. di* eripio: *rapito, sottratto.*
Erexi, *part. di* erigo.
Erga, *prep. che regge l' accusativo: verso.*
Ergo, *cong. dunque.*
Erigo, is, erexi, rectum, rigere: *dirizzare.*
Eripio, is, ripui, reptum,

ripere : *rapire*. E periculo : *campare dal pericolo.*

Erro, as, avi, atum, are: *errare, ingannarsi.* Noli errare: *Non t' ingannare.*

Error, ris, *m. errore, fallo.*

Erumpo, is, rupi, ruptum, rumpere : *sbucciare, uscir fuori con impeto.* In has voces erupit : *pronunziò tali parole con impeto.*

Esaus, sai, *m. Esaù, nome d' uomo.*

Esca, ae, *f. esca, cibo.*

Esther, eris, *f. Estere, nome di donna.*

Et, *cong. e, ed, ancora.*

Etiam, *cong. eziandio.*

Eva, ae, *f. Eva, nome di donna.*

Evado, is, vasi, vasum, vadere : *scampare, fuggire.*

Evenio, is, veni, ventum, venire : *arrivare.*

Eventus, us, *m. avvenimento, fine.*

Everto, tis, ti, tere : *atterrare.*

Euntis, *genitivo di* iens *part. del verbo* eo, is.

Europa, ae, *f. Europa, parte del mondo.*

Ex, *prep. che regge l' ablativo, da.* Ex quo : *Dopo che.*

Exactus, a, um, *part. di* exigo : *passato, finito.*

Exanimatus, a, um : *esanimato, costernato.* Lassitudine : *Dalla stanchezza.*

Exardeo, es, arsi, dere : *essere infiammato.* Ira exarsit : *s' accese di collera.*

Exaudio, is, divi, ditum, dire : *esaudire.*

Excedo, is, cessi, cessum, cedere ; *partirsi, eccedere.*

Excellens, tis : *eccellente.*

Excepi, *pret. di* excipio.

Excessi, *pret. di* excedo.

Excidium, ii, *n. eccidio, esterminio.*

Excipio, is, cepi, ceptum, cipere : *pigliare, raccogliere.*

Excito, as, avi, atum, are : *incitare, eccitare.*

Excitatus, a, um, *part. di* excito. Somno : *risvegliato dal sonno.*

Exclamo, as, avi, atum, are : *esclamare, gridare.*

Excusatio, onis, *f. scusa.*

Exegi, *pret. di* exigo.

Exemplum, i, *n. esempio.*

Exeo, is, ivi, itum, ire: *sortire.*

Exequor, *v.* exsequor.

Exercitus, us, *m. esercito, armata.* Justus : *armata compita.*

Exhalo, as, avi, atum, are: *esalare, mandar fuori.*

Exhibeo, es, hibui, bitum, bere ; *produrre.*

Exigo, is, xegi, xactum, xigere ; *passare, compire.*

Exiguus, a, um : *picciolo.* Exigua manu : *con poca truppa.*

Exilis, *m. f.* le, *n. tenue, sottile.*
Exilium, ii, *n. esilio, bando.*
Eximius, a, um: *eccellente, raro.*
Eximo, is, xemi, xeptum, mere: *esimere.*
Existimo, as, avi, atum, are: *stimare, pensare, giudicare.*
Exorior, riris, xortus sum, oriri: *nascere.* Exortum est bellum: *insorse, ovvero è insorta una guerra.*
Exorno, as, avi, atum, are: *adornare, ornare.*
Exortus, a, um, *part. di* exorior.
Expello, is, puli, pulsum, pellere: *scacciare.*
Experrectus, a, um: *svegliato, destato.*
Experior, riris, pertus sum, riri: *sperimentare, provare.*
Expio, as, avi, atum, are: *espiare, purgare.*
Exploro, as, avi, atum, are: *spiare, esaminare.*
Expono, is, posui, situm, ponere: *esporre, dichiarare.*
Exposui, *pret. di* expono.
Exprimo, is, pressi, pressum, primere: *spremere, ottener per forza.*
Exprobro, as, avi, atum, are: *rimproverare.*
Expugno, as, avi, atum, are: *espugnare, prender per forza.*
Expuli, *pret. di* expello.
Exquiro, is, sivi, situm, rere: *cercare diligentemente, informarsi.*
Exquisitus, a, um: *ricercato.* Supplicium: *supplizio straordinario.*
Exsecratus, a, um, *part. di* execror: *esecrato, maledetto.*
Execror, aris, atus sum, ari: *dep. maledire.*
Exsequor, queris, cutus, sum, qui: *dep. eseguire.*
Exsicco, as, avi, atum, are: *seccare, disseccare.*
Exsilio, is, silui, sultum, silire: *saltar fuori.*
Exsolvo, is, solvi, solutum, solvere: *pagare.* Poenam: *subire la pena.*
Expecto, as, avi, atum, are: *attendere, sperare.*
Exspiro, as, avi, atum, are; *spirare, morire.*
Extruo, is, struxi, structum, truere: *fabbricare, costruire.*
Extendo, is, di, sum, dere: *estendere.*
Extensus, a, um, *part. di* estendo: *esteso.*
Exterus, a, um: *forestiere.*
Exstimesco, cis, timui, mescere: *temere grandemente.*
Extinctus, a, um: *estinto, morto.*
Extorqueo, es, torsi, tortum, torquere: *strappare, torre per forza.*

Extraho, is, traxi, tractum, trahere: *trar fuori.*

Extremus, a, um: *ultimo, estremo.* Spiritum agere: *rendere l' ultimo sopiro.*

Exuo, is, ui, utum, uere: *spogliare.*

Exuro, is, ussi, ustum, urere: *abbruciare.*

Exustus, a, um, *part. di* exuro: *abbruciato.*

Ezechias, ae, *m*, *Ezechia, nome di uomo.*

F

Facies, ei, *f. faccia, volto.*

Faciliter, lius, cillime: *facilmente, più agevolmente, facilissimamente.*

Facilis, *m. f.* le, *n. facile, agevole.*

Facio, is, feci, factum, facere: *fare, trattare.*

Factum, i, *n. fatto, azione.*

Factus, a um, *part. di* facio, *e di* fio.

Facultas, atis, *f. potere, facoltà.*

Facultates, tum, *f. ricchezze.*

Fallo, is, fefelli, falsum, fallere: *ingannare.*

Falsus, a, um: *falso, ingannatore.*

Fama, ae, *f. fama, credito.*

Fames, mis, *f. carestia, fama.*

Familia, ae *f. famiglia.*

Familiaris, *m. f.* re, *n. familiare*: res familiaris: *bene di famiglia, patrimonio.*

Famula, ae, *f. fantesca.*

Fas, *indecl. ciò che è permesso.*

Fateor, eris, assus sum, fateri: *dep. confessare.*

Faveo, es, favi, fautum, favere: *favorire.*

Favor, oris, *m. favore.*

Faustus, a, um: *fausto, felice.* Precari: *augurare felicità.*

Faux, cis, *f. fauci, gola.*

Feci, *pret. di* facio.

Fefelli, *pret. di* fallo.

Fel, fellis, *n. fiele.*

Feliciter, *avv. felicemente*

Felix, cis: *felice.*

Fenestra, ae, *f. finestra.*

Fenum, i, *n. fieno.*

Fera, ae, *fiera, bestia selvaggia.*

Fere, *avv. quasi, circa.*

Feretrum, i, *n. bara, cataletto.*

Ferio, is, ire: *ferire, percuotere.*

Ferme, *avv. quasi.*

Fero, fers, tuli, latum, ferre: *portare, sopportare.*

Ferrum, i, *n. ferro.*

Fessus, a, um: *stanco, lasso.* De via: *stanco dal viaggio.*

Festino, as, avi, atum, are: *affrettarsi.*

Festinans, tis: *frettoloso.*

Festus, a, um: *festivo, di*

festa. Dies festos agere : *celebrare giorni festivi*.
Fetor, oris, *m. cattivo odore*.
Fidelis, *m. f.* le *n. fedele*.
Fidenter *avv. arditamente*, *sicuramente*.
Fides, ei, *f. fede*. Manere in fide; *star saldo nella fede*: Recipere in fidem: *prendere a proteggere*. Facere fidem; *persuadere*. Habere fidem: *credere*. Praestare fidem: *attendere la parola*.
Fiducia, ae, *f. fiducia*.
Filia, ae, *f. figlia*.
Filius, ii, *m. figlio*.
Filum, i, *n. filo*.
Fingo, is, inxi, fictum, fingere; *fingere*, *formare*.
Finis, is, *m. fine*. Fines regni: *confine del regno*.
Fio, fis, factus sum, fieri: *diventare, esser fatto, accadere*.
Firmamentum, i, *n. firmamento*.
Firmo, as, avi, atum, are: *confermare, stabilire*.
Fiscella, ae, *f. cestello, sportella*.
Flagitium, ii, *n. scelleragine*, *malvagità*.
Flamma, ae, *f. fiamma*.
Flecto, is, xi, xum, tere; *piegare*, *torcere*, *placare*.
Fleo, es, evi, etum, ere; *piangere*.
Flexi, *pret. di* flecto.
Flo, as, avi, atum, are; *spirare*, *soffiare*.
Florens, tis: *fiorito*, *florido*.
Floreo, es, rui, rere; *fiorire*.
Flos, floris, *m. fiore*.
Fluctus, us, *m. flutto, onda*.
Fluito, as, avi, atum, are; *scorrere, galleggiare*.
Flumen, nis, *n. fiume*.
Fluo, is, xi, xum, fluere; *colare*, *stillare*.
Fluvius, ii, *m. fiume*.
Foedus, a, um; *deforme*. Speciem foedam praebere; *mostrare una brutta faccia*, *un brutto aspetto*.
Foedus, deris *n. confederazione*, *patto*, *lega*.
Fons, tis, *m. fonte*, *fontana*.
Foras, *avv. di fuori*.
Fore *da* sum: *che sarà*.
Fori, *avv. fuori*.
Forma, ae, *f. forma*, *figura*.
Formo, as, avi, atum, are; *formare*.
Formido, inis, *f. paura*, *spavento*.
Fornax, nacis, *f. fornace*, Ardens; *fornace accesa*.
Forsitan, *avv. a caso, forse*.
Forte, *avv. a caso*.
Fortis, *m. f.* te, *n. forte*, *coraggioso*.
Fortiter, *avv. coraggiosamente*.
Fortitudo, inis, *f. coraggio*.
Fortuna, ae, *f. fortuna, stato*.
Fortunatus, a, um *fortunato*.
Forum, ri, *n. piazza pubblica*.
Fovea, ae, *f. fossa*.

Fractus, a, um; *fratto, rotto.* Cervice fracta; *rottasi la testa.*
Frango, is, fregi, fractum, angere; *rompere, frangere.*
Frater, tris, *m. fratello.*
Fraternus, a, um; *fraterno.*
Fraus, audis; *f. frode, inganno.*
Fregi, *pret. di* frango.
Frequens, tis; *frequente.*
Frequentia, ae, *f. frequenza, concorso.*
Fretus, a, um; *confidato, appoggiato.*
Frons, tis *f. fronte.*
Fructus, us, *m. frutto.*
Fruges, frugum; *biada, ed ogni frutto della terra.*
Frumentum, i, *n. formento, biada.*
Fruor, eris, fruitus sum, frui; *godere.*
Frustra, *avv. indarno, vanamente.*
Fudi, *pret. di* fundo.
Fuga, ae, *f. fuga.*
Fugio, is, fugi, fugitum, gere; *fuggire.*
Fui, fuisti, *pret. di* sum.
Fulgeo, es, fulsi, gere; *risplendere.*
Fulgur, uris, *n. lampo, baleno, folgore, fulmine.*
Fulmen, inis, *n. fulmine.*
Fumans, antis; *fumante, coperto di fumo.*
Funda, ae, *f. fionda.*
Fundamentum, ti, *n. fondamento.* Jacere; *Gettare i fondamenti.*
Fundo, is, fudi, fusum, fundere; *fondare, rovesciare.* Lacrimas; *piangere.* Preces: *supplicare.*
Funestus, a, um; *funesto.*
Fungor, eris, functus sum, fungi; *fare, esercitare.*
Funus, neris, *n. funerale.* Facere. *Far l' esequie.*
Furor, aris, ratus sum, rari: *involare, rubare.*
Furor, oris, *m. furore, pazzia.* In furorem incidere; *divenir furioso.*
Furtum, i, *n. furto, ladroneccio.*
Fusus, a, um, *part. di* fundo; *messo in fuga.*
Futurus, a, um, *part. di* sum; che *deve essere, o doveva arrivare.*

G

Gabelus, i *m. Gabelo, nome d' uomo.*
Galea, ae, *f. celata, elmo.*
Galgala, orum, *n. Galgala, nome di luogo.*
Gaudium, ii, *n. allegrezza, gaudio.* Prae gaudio; *Dall' allegrezza.*
Gedeon, onis, *m. Gedeone, nome d'uomo.*
Gelboe, *indecl. Gelboe, montagna.*

Gemitus, us, *m. gemito, sospiro.*

Gemma, ae, *f. gemma, pietra preziosa, germoglio della vita.*

Gener, neri, *m. genero.*

Generosus, a, um; *nobile, generoso.*

Gens, tis, *f. nazione, popolo.*

Gentilis, *m. f.* le, *n. pagano.* Ritus gentiles; *cerimonie pagane.*

Genui, *pret. di* gigno.

Genus, neris; *n. genere.* Genus humanum; *il genere umano, gli uomini.*

Gero, is, gessi, gestum, gerere; *portare.* Morem gerere alicui: *aver della compiacenza per qualcheduno.*

Gessi, *pret. di* gero. Rem bene gessit; *è riuscito nell' affare.*

Gesto, as, avi, atum, are; *portare, portare in utero, essere incinta.*

Gigno, is, genui, genitum, gignere: *generare.*

Gladius, ii, *m. spada.*

Gloria, ae: *f. gloria.*

Glorior, aris, atus sum, ari: *gloriarsi.*

Gnavus, a, um: *diligente.*

Gradior, deris, gressus sum, gradi: *andare.*

Gradus, us, *m. grado, impiego.*

Graeci, orum, *m. Greci, popolo.*

Grando, dinis, *f. tempesta, gragnuola.*

Grates, *f. grazie.* Agere.... *ringraziare.* Rependere: *render grazie.*

Gratia, ae, *f. grazia, benefizio.* Valere . . . *aver del credito.* Referre gratiam: *rendere il contracambio.* Habere gratiam: *restar obbligato.*

Gratiosus, a, um: *gradito, favorito.*

Gratulor, aris, atus sum, ari, *dep. congratularsi.*

Gratus, a, um: *grato, riconoscente.*

Gravis, *m. f.* ve, *n. grave, pesante.* Culpa: *delitto enorme.* Somnus: *sonno profondo.* Vectigal: *tributo insopportabile.*

Graviter, *avv. fortemente.* Offendere: *offendere gravemente.*

Grex, gregis; *m. armento, gregge.*

Gustus, us, *m. gusto, diletto.*

H

Habeo, es, bui, bitum, bere: *avere.* Quomodo se habent: *come stanno. Vedi* fides, *e* gratia.

Habeor, eris, bitus sum, beri, *dep. essere tenuto per* . . .
Habito, as, avi, atum, are: *abitare, albergare.*
Hactenus, *avv. sin qui, fin ora.*
Haedus, di, *m. capretto.*
Haereditarius, a, um: *ereditario.* Jure haereditario: *per diritto di eredità.*
Haereo, es, haesi, haesum, rere: *incagliare, essere dubbioso.*
Haeres, redis, *m. f. erede.*
Haran, *n. Aram, nome di luogo.*
Hasta, ae, *f. asta, lancia, picca.*
Haurio, is, hausi, haustum, rire: *tirar fuori, cavare.*
Hebraeus, a, um: *Ebreo, nome di popolo.*
Heli, *indecl. Eli, nome di uomo.*
Herus, i, *m. padrone.*
Hic, haec, hoc: *questo, questa, questo.*
Hierosolyma, ae, *f. Gerosolima, nome di città.*
Hilaris, *m. f.* re, *n. allegro, giocondo, lieto.*
Hinc, *avv. di qui.* Hinc et inde: *quinci e quindi.*
Hirundo, dinis, *f. rondine.*
Historia, ae, *f. istoria.*
Homicida, ae, *m. omicida.*
Homicidium, dii, *n. omicido.*
Homo, inis, *m. f. uomo.*
Honor, oris, *m. onore.*
Hora, ae, *f. ora.* In horas: *d' ora, in ora.*
Horologium, ii, *n. orologio.*
Horrendus, a, um: *orrendo, spaventevole.*
Horreum, ii, *n. granajo.*
Hortor, aris, atus sum, ari, *dep. esortare.*
Hortus, ti, *m. orto, giardino.*
Hospes, pitis, *m. f. ospite, albergatore.*
Hospitium, ii, *n. ospizio, alloggiamento.* Excipere hospitio: *dar alloggio.*
Hostia, ae, *f. ostia, vittima.*
Hostilis, *m. f.* le, *n. ostile, nemico.* Animo hostili: *con malvagia intenzione.*
Hostis, is, *m. nemico.*
Huc, *avv. quà.*
Humanus, a, um: *umano.*
Humerus, i, *m. omero, spalla.*
Humi, *avv. per terra.*

J et I

Jabes, *indecl. Jabe, nome di città.*
Jaceo, es, cui, cere: *giacere, essere in letto.* Ubi jacebant: *ove stavano coricati.*
Jacio, cis, jeci, jactum, jacere: *gettare, lanciare.*

Jacobus, bi, *m. Giacobbe, nome d'uomo.*
Jactito, as avi, atum, are: *vantarsi.*
Jacui, *pret. di* jaceo.
Jam, *avv. già, di già.*
Japhetus, i, *m. Jafe, nome d'uomo.*
Ibi, *avv. là, ivi, in quel luogo.*
Ictus, us, *m. colpo, percossa.*
Idcirco, *avv. perciò.*
Idem, eadem, idem: *l'istesso, la stessa.*
Identidem, *avv. sovente, spesse fiate, di quando in quando.*
Ideo, *avv. perciò.*
Idoneus, a, um: *idoneo.*
Idumea, ae, *f. l'Idumea, nome di paese.*
Jeci, *pret. di* jacio.
Jechonias, ae, *m. Geconia, nome d'uomo.*
Iens, euntis, *part. di* eo: *che va.*
Jejunus, a, um: *digiuno.*
Jericho, *indecl. Gerico, nome di città.*
Jeroboamus, i, *m. Geroboamo, nome d'uomo.*
Jerosolyma, ae, *f. Gerusalemme, nome di città.*
Igitur, *cong. dunque.*
Ignavia, ae, *f. pigrizia.*
Igneus, a, um: *infuocato, ardente.*
Ignis, is, *m. fuoco.*
Ignominia, ae, *f. infamia.*
Ignoro, as, avi, atum, are: *ignorare, non sapere.*
Ignosco, scis, gnovi, notum, scere: *perdonare.*
Illaesus, a, um: *illeso.*
Ille, illa, illud: *quello, quella.*
Illicio, is, lexi, lectum, licere: *adescare, lusingare.*
Illico, *avv. incontanente, subito.*
Illuc, *avv. là, colà.*
Illucesco, is, luxi, scere: *risplendere, aggiornare.*
Illustris, *m. f.* re, *n. illustre, chiaro.*
Illuxi, *pret. di* illucesco.
Imitatus, a, um, *part. di* imitor: *che ha imitato.*
Imitor, aris, atus sum, ari, *dep. imitare.*
Immemor, oris, *m. f. dimentico, scordevole.*
Immensus, a, um, *smisurato, immenso.*
Immineo, es, nui, nere: *soprastare, dominare.* Mors imminet: *la morte si avvicina.*
Imminuo, is, nui, nutum, nuere: *diminuire, indebolire.*
Imminutus, a, um, *part. sminuito, indebolito.*
Immisi, *pret. di* immitto.
Immissus, a, um, *part. di* immitto: *mandato.*
Immitto, is, misi, missum, ttere: *mandare, gettare.*
Immolo, as, avi, atum,

are: *sacrificare, immolare.*
Immortalitas, atis, *f. immortalità.*
Imo, *avv. anzi.*
Impatiens, tis: *impaziente.*
Impedio, is, ivi, ditum, dire: *impedire.*
Impeditus, a, um, *part. impedito, impacciato.*
Impello, is, puli, pulsum, pellere: *spignere.*
Imperator, oris, *m. Imperatore, capitano, generale di un' armata.*
Imperatus, a, um, *part. ciò ch' è stato comandato.* Facere imperata: *far quello che si comanda.*
Imperitus, a, um: *ignorante poco pratico.*
Imperium, ii, *n. imperio, comandamento, potere sovrano.*
Impero, as, avi, atum, are: *comandare.*
Impertio, is, ivi, itum, ire: *far partecipe, far parte.*
Impetro, as, avi, atum, are: *ottenere.*
Impetus, us: *m. assalto, zuffa.* Sustinere impetum: *star saldo alla zuffa.*
Impietas, atis, *f. impietà, empietà.*
Impius, a, um: *empio.*
Implacabilis, *m. f.* le, *n. implacabile.*
Impleo, es, evi, etum; *empire, adempire.*
Implicatus, a, um, *part. di* implico: *intrigato.*
Implico, as, avi atum, are: *impacciare, avviluppare.*
Imploro, as, avi, atum, are: *implorare.* Opem: *implorare soccorso.*
Impono, is, posui, positum, ponere: *imporre.*
Imposui, *pret. di* impono.
Imprimis, *avv. soprattutto, principalmente.*
Improbe, *avv. malvaggiamente.*
Improbitas, atis, *f. malvaggità, ingiustizia.*
Improbus, a, um, *maligno.*
Impulsus, a, um, *part. di* impello: *spinto.*
Impune, *avv. impunemente.*
In, *prep. che regge l' abl. e l' accusativo, in, nel, contro, verso.*
Inambulo, as, avi, atum, are: *passeggiare in . .*
Inauditus, a, um: *inudito.*
Inauris, is, *f. orecchino.*
Incedo, is, cessi, ssum, cedere: *camminare, marciare.*
Incendium, ii, *n. incendio.*
Incendo, is, di, sum, dere: *abbruciare, infiammare.*
Incensus, a, um, *part.* Ira: *acceso di collera.*
Incido, is, cidi, dere: *cadere, incappare.* In morbum; *cader malato.*
Inclamo, as, avi, atum,

are : *chiamare ad alta voce.*
Inclino , as , avi , atum , are ; *piegare* , *inchinare.*
Includo , is , clusi , clusum, dere ; *rinchiudere.*
Inclusus , a , um , *part. chiuso* , *serrato.*
Incolo , is , colui , cultum , colere ; *abitare* , *albergare.*
Incolumis , *m. f.* me , *n. sano* , *e salvo.*
Incommodum , i , *n. incomodità* , *danno.*
Incommodus , a , um ; *incomodo.*
Inconsideratus, a, um; *sconsiderato* , *temerario.*
Incredibilis , *m. f.* le , *n. incredibile.*
Increpo , as , ui , itum , are ; *riprendere* , *far dei rimproveri.*
Incubo , as , cubui , bitum, bare ; *appoggiarsi.* Terrae ; *sulla terra.* Parieti ; *ad un muro.*
Incutio , is , cussi , cussum, tere ; *inspirare.* Metum ; *mettere timore.*
Inde , *avv. indi* , *da quel luogo.*
Indicium , ii , *n. segno* , *indizio.*
Indico , as , avi , atum , are ; *manifestare.*
Indignans , tis ; *sdegnoso* , *adirato.*
Indignatio , onis , *f. sdegno, indegnazione.*
Indigne , *avv. indegnamente.*
Indignitas , atis , *f. indegnità.*
Indo , is , didi , ditum , dere ; *imporre.* Nomen ; *un nome.*
Indoles , lis , *f. naturale* , *carattere.*
Induco , is , duxi , ductum, cere ; *introdurre* , *indurre.*
Indulgens , tis ; *indulgente, condiscendente.*
Induo , is , dui , dutum , duere ; *vestire.*
Industriosus , a , um ; *industrioso* , *intelligente.*
Indutus , a , um , *part. di* induo ; *vestito.*
Ineo , is , ivi , itum , ire ; *incominciare.* Convivium; *mettersi a tavola.*
Infans , tis , *m. fanciullo.*
Infantulus , i , *m. fanciullino.*
Infensus , a , um ; *adirato, nemico.*
Infero , fers , intuli , illatum , ferre ; *portare.* Bellum; *dichiarare la guerra.*
Infestus , a , um ; *inimico* , *infesto.*
Infinitus , a , um ; *infinito.* Multitudo infinita; *popolo innumerevole.*
Infirmus , a , um ; *debole.* Valetudo ; *salute inferma.*
Infixus , a , um , *part. di* infigo ; *fitto profondamente impresso.*
Infra , *avv. di sotto.*
Ingenium , ii , *n. ingegno* , *spirito* , *penetrazione.*

Ingens, tis; *grande, smisurato.*

Ingravesco, scis, scere; *farsi grave, aumentare.*

Ingredior, deris, gressus sum, gredi, *dep. entrare, introdursi.*

Iniens, incuntis; *che principia.* Ab incunte aetate: *da' più teneri anni.*

Inimicitia, ae, *f. inimicizia.*

Inimicus, a, um; *nemico, contrario, opposto.*

Inique, *avv. ingiustamente, iniquamente.* Fecit: *egli ha commesso un' azione ingiusta.*

Iniquus, a, um; *diseguale.* Iniquo animo; *con animo furioso.* Loco; *in luogo disastroso.*

Injuria, ae, *f. ingiuria, torto.*

Injustus, a, um; *ingiusto.*

Innixus, a, um: *appoggiato sopra.*

Innoxius, a, um; *innocente, che non è colpevole.*

Innumerus, a, um; *innumerabile.*

Inopia, ae, *f. scarsezza, bisogno.*

Inquio, is, it; *dico io, dici tu, dice egli.* Inquiunt; *essi dicono.*

Insecutus, a, um, *part. avendo seguitato.*

Insequor, eris, cutus sum, sequi; *seguitare, perseguitare.*

Insero, is, serui, sertum, rere; *inserire, porre dentro.*

Insideo, es, sedi, sessum, dere; *essere seduto sopra.*

Insidiae, arum, *f. insidia, imboscamento.* Parare insidias, *tendere aguati.*

Insignia, ium, *n. insegne, ornamenti.*

Insignis, *m. f.* gne, *n. illustre, insigne.*

Insilio, is, lui, o lii, sultum, lire; *saltar dentro, o sopra.*

Insons, tis; *innocente.*

Instans, tis; *istante, che s' avvicina.*

Instar, *indecl. a guisa, a similitudine.*

Institi, *pret. di* insto.

Instituo, is, tui, tutum, tuere; *instituire, fondare.* Vitam; *regolare i suoi costumi, la sua vita.*

Institutum, i, *n. instituto, costume, professione.*

Insto, as, stiti, stare; *stare sopra, o vicino, incalzare.*

Insulto, as, avi, atum, are: *insultare.*

Insum, ines, inest, inesse; *essere, trovarsi.*

Insuper, *avv. di più.*

Intelligo, ligis, lexi, lectum, ligere; *intendere, conoscere.*

Intendo, is, di, tum, dere: *attendere.*

Inter, *prep. che regge l' accus. tra dentro.* Inter pugnandum : *nella mischia.*
Intercludo, is, clusi, sum, dere: *serrare, chiudere.*
Interclusus, a, um, part. *serrato.*
Interdico, is, xi, ctum, cere; *vietare, proibire.*
Interdiu, *avv. di giorno.*
Interdum, *avv. alle volte.*
Interea, *avv. tra tanto.*
Interemi, *pret. di* interimo.
Intereo, is, interii, ritum, rire : *perire, morire.*
Interficio, is, feci, fectum, ficere; *uccidere, far morire.*
Interim, *avv. intanto.*
Interimo, is, remi, remptum, rimere : *ammazzare.*
Interior, *m. f.* rius, n. *interiore, interino.*
Intermissus, a, um; *tralasciato.*
Internecio, onis *f. uccisione, disfatta.* Ad internecionem: *sino ad un' intera disfatta.*
Interpello, as, avi, atum, are; *interrompere.*
Interpres, tis, *m. f. interprete, turcimanno.*
Interpretatio, onis, *f. interpretazione.*
Interpretor, aris, atus sum, ari, *dep. spiegare.*
Interrogo, as, avi, atum, are; *interrogare, chiedere.*
Intersum, teres, terfui; teresse *esser presente.*
Intinctus, a, um, *part. tuffato, bagnato.*
Intingo, is, tinxi, ctum, gere : *intingere.*
Intolerabilis, *m. f.* le, *n. insopportabile.*
Intonsus, a, um : *non tosato.* Coma : *capelli non tagliati.*
Intra, *prepos. che regge l' accus. entro, nello spazio di...*
Introduco, is, duxi, ductum, cere; *introdurre, far entrare.*
Intueor, eris, tuitus sum, tueri, *dep. guardare, osservare.*
Intuli, *pret. di* infero.
Intumesco, scis, tumui, scere; *gonfiarsi.*
Intus, *avv. dentro.*
Invado, is, vasi, sum, dere; *assalire, venire addosso.*
Invalesco, is, valui, lescere; *corroborarsi, invalorirsi.*
Invenio, is, veni, ventum, nire; *ritrovare, inventare.*
Invicem, *avv. l'un l' altro, scambievolmente.*
Invideo, es, vidi, visum, videre; *invidiare.*
Invidia, ae, *f. invidia, gelosia.*
Invidus, a, um; *invidioso, geloso.*
Inviso, is, si, sum, sere; *vedere, visitare.*

Invisus, a, um; *odioso*, *odiato*.

Invito, as, avi, atum, are; *invitare*.

Inultus, a, um; *invendicato*.

Invocatus, a, um, *part. di* invoco.

Invoco, as, avi, atum, are; *invocare*, *implorare*.

Inuro, is, ussi, ustum, urere; *segnare*, *marcare*. Notam; *marca ignominiosa*.

Joabus, i, *Gioabbo*, *nome d' uomo*.

Joas, ae, *m. Gioas*, *nome d' uomo*.

Jojadas, ae, *m. Giojada*, *nome d' uomo*.

Jonathas, ae, *m. Gionata*, *nome d' uomo*.

Joramus, i, *m. Gioram*, *nome d' uomo*.

Jordanis, is, *m. Giordano*, *nome di fiume*.

Josaphatus, i, *m. Giosafatte*, *nome d' uomo*.

Josephus, i, *m. Giuseppe*, *nome d' uomo*.

Josias, ae, *m. Giosia*, *nome d' uomo*.

Ipse, a, um: *esso istesso*. Ego ipse: *io stesso*.

Ira, ae, *f. ira*, *collera*. Ardens: *acceso di . . .*

Irascor, eris, iratus sum, sci, *dep. adirarsi*.

Iratus, a, um: *irato*, *adirato*.

Iri, *fut. passivo*. Solutum iri: *che sarebbe stato sciolto*.

Irrideo, es, risi, risum, ridere: *beffare*.

Irrigo, as, avi, atum, are: *inacquare*.

Irrisus, us, *m. beffa*, *irrisione*, *insulto*.

Irruo, is, rui, ruere: *avventarsi*.

Irruptio, onis, *f. impeto*. Facere irruptionem: *fare una scorreria*, *assalire con forza*.

Is, ea, id, *pron. questo*, *questa*, *colui*, *quella*.

Isaacus, i, *m. Isacco*, *nome d' uomo*.

Israël, lis, *m. Israello*, *nome di città*.

Israëlitae, arum, *gli Israeliti*, *gli Ebrei*.

Israëliticus, a, um: *d' Israello*.

Iste, a, ud: *questo*, *cotesto*, *quello*, *quella*.

Ita, *avv. così*. Ita ut: *in guisa che*.

Itaque, *cong. per la qual cosa*, *pertanto*.

Item, *avv. parimente*. Non item est: *non si verifica lo stesso di . . .*

Iter, itineris, *n. viaggio*, *strada*. Facere: *viaggiare*.

Iterum, *avv. di nuovo*, *la seconda volta*.

Itum, *supino di* eo, is, itum est: *si andò*.

Jubeo, es, jussi, jussum, bere: *comandare*.

Judaea, ae, *f. la Giudea*, *nome di paese*.

Judas, ae, *m. Giuda, nome d' uomo.*

Judaeus, a, um, *Giudeo ch' è nella Giudea.*

Judex, icis, *m. Giudice.*

Judicium, ii, *n. giudizio.* Assentire: *stare all' altrui giudizio.*

Judico, as, avi, atum, are: *giudicare.*

Jungo, is, junxi, junctum, gere: *accoppiare.* Amicitiam cum . . . *stringere amicizia con . . .*

Junxi, *pret. di* jungo.

Juramentum, i, *n. giuramento.*

Juro, as, avi, atum, are: *giurare.* In verba patris: *conformemente ai precetti di suo padre.*

Jus, juris, *n. diritto.* Primogeniti: *diritti di primogenitura.*

Jussus, us, *m. comandamento.*

Jussus, a, um, *part. di* jubeo: *chi ha ricevuti ordini, comandato.*

Justus, a, um: *giusto.* Ultio: *giusta vendetta.*

Juvans, antis, *part. che giova.*

Juvenis, is, *m. giovane.*

Juvo, as, juvi, jutum, vare: *giovare, soccorrere.*

L

Labanus, i, *m. Labano, nome d' uomo.*

Labens, tis, *part. ch' è in decadenza, cascante.*

Labor, beris, lapsus sum, labi: *dep. cascare, sdrucciolare.*

Labor, oris, *m. fatica, pena.*

Lac, ctis, *n. latte.*

Lacesso, is ssivi, ssitum, ssere: *provocare, sfidare.*

Lacryma, ae, *f. lagrima.* Fundere: *sparger lagrime.*

Laetor, ari, atus sum, tari, *dep. rallegrarsi.*

Laetus, a, um; *giulivo, con gioja.*

Laevus, a, um: *sinistro, mancino.*

Lagena, ae, *f. orcio da vino, bottiglia.*

Lamenta, orum, *n. gemiti, lamenti.*

Lamentor, aris, atus, sum, ari: *lamentarsi, dolersi.*

Lampas, dis, *f. lampana.*

Lancea, ae: *lancia, picca.*

Lapis, idis, *m. pietra.*

Lapideus, a, um: *di pietra.*

Lassitudo, dinis, *f. stanchezza, fatica.*

Late, *avv. largamente.*

Latens, entis, *part. nascosto, occulto.*

Lateo, es, tui, tere: *nascondersi.*

Latus, teris, *n. fianco.*
Laudo, as, avi, atum, are: *lodare.*
Lavi, *pret. di* lavo.
Laus, dis, *f. lode, gloria.*
Lautus, a, um. Convivium: *lauto, banchetto.*
Lectulus, i, *m. letticciuolo.*
Legitimus, a, um: *legittimo, conforme alla legge.*
Legumen, nis, *n. legume.*
Lenio, is, nivi, nitum, nire: *addolcire, mitigare.*
Lenis, is, *m. f.* ne *n. molle, liscio, benigno.*
Leniter, *avv. dolcemente.*
Lens, tis, *f. lenticchia.*
Leo, nis, *m. lione, animale.*
Lepra, ea, *f. lebbra, malattia.*
Lethalis, *m. f.* le *n. mortale*: ictus, *colpo mortale.*
Lethum, i, *n. morte.*
Dare letho: *far morire.*
Levo, as, avi, atum, are: *addolcire, sollevare.*
Lex, legis, *f. legge.*
Libenter, *avv. volentieri.*
Liber, bri, *m. libro.*
Liber, bera, berum: *libero, sciolto.*
Liberalis, *m. f.* le, *n. liberale, che dona di buon animo.*
Liberi, rorum, *m. figliuoli.*
Libero, as, avi, atum, are: *liberare, assolvere.*
Libertas, atis, *f. libertà.*
Libet, libuit, o bitum est, libere: *piace.* Animo libenti: *volentieri.*
Licet, licuit, licere: *è permesso.*
Ligneus, a, um: *di legno, fatto di legno.*
Lignum, i, *n. legno.*
Ligo, as, avi, atum, are: *legare.*
Limus, i, *m. fango.*
Linea, eae, *f. linea.*
Lingua, ae; *lingua.* Proferre: *presentar la lingua.*
Linio, is, nivi, tum, ire: *ungere.*
Littus, littoris, *n. lido, spiaggia.*
Locus, i, *m. ed al plur.* loca, orum, *n. luogo, posto, parte.*
Locutus, a, um, *partic. che ha parlato.*
Longe, *avv. di lungi, di gran lunga.* Longe alius: *tutt' altro, tutto differente.*
Longinquus, a, um: *lontano.* In longinquum: *in lontane parti, in istraniero paese.*
Longus, a, um: *lungo.*
Loquor, eris, cutus sum, loqui: *parlare.*
Lorica, ae, *f. corazza.*
Lotus, a, um, *part. di* lavo; *lavato.* Lota facie: *avendo il volto lavato.*
Luctus, us, *m. duolo, lutto, afflizione.*
Ludibrium, ii, *n. scherno, beffa.* Habere ludibrio: *prendersi giuoco.*

Lugeo , es , luxi , luctum, gere : *piangere*.
Luna , ae , *f. la luna*.
Luo , is , lui , luere. Poenas : *pagare il fio , essere punito*.
Lux , lucis , *f. la luce*.
Luxi , *pret. di* lugeo.
Lysias , iae , *m. Lisia , nome d' uomo*.

M

Machabaei , aeorum , *m. i Macabei , nome d'uomini*.
Macilentus, a , um : *magro*.
Macte , *voc. sing. al plur.* macti : *coraggio*. Macte animo : *fate coraggio*.
Macula , ae , *f. macchia*.
Madianitae , arum , *m. i Madianiti , popolo*.
Magis , *avv. più*.
Magnifice , *avv. magnificamente*.
Magnificus , a , cum : *magnifico*.
Magnitudo , inis , *f. grandezza*.
Magnus , a , um : *grande*.
Major , *maggiore*. Maximus, *grandissimo*.
Majestas , atis , *f. maestà*.
Majores , rum , *m. gli antenati , i nostri maggiori*.
Male *avv. malamente*.
Male precari : *maledire*.
Maledico , is , dixi , ctum, cere : *maledire*.
Maledictum , i , *n. ingiuria, oltraggio*.
Maledicus , a , um : *maldicente , maledico*.
Malevolus , a , um : *malevolo*.
Malo , mavis , vult , malui , malle : *voler piuttosto*.
Malum , i , *n. male*.
Malus, a, um : *cattivo*. Malo animo : *con malvagia intenzione*.
Manasses , is , *Manasse , nome d' uomo*.
Mandatum , i , *n. commissione , ordine*.
Mando , as , avi , atum , are : *commettere , ordinare*.
Mane , *indecl. mattino*.
Maneo , es , mansi , mansum , nere : *restare , rimanere*.
Manifestus , a , um : *manifesto , chiaro , evidente*.
Manipulus , i , *m. covone , manipulo*.
Manna , *indecl. manna, cibo*.
Manus, us , *f. mano*. Violentas manus inferre: *assalire a mano armata , maltrattare*.
Parva manu , exigua manu; *con poco truppa*.
Mardochaeus , i , *m. Mardocheo , nome d' uomo*.
Mare , ris , *n. mare*.
Maritus , ti , *m. marito*.
Mathathias , ae , *m. Mattatia , nome d' uomo*.
Mater , tris , *f. madre*.

Matrimonium , ii , *n. matrimonio*. Accipere in . . . *prendere in matrimonio , sposare*.

Maturesco , scis , turui , rescere : *maturare*.

Maturus , a , um : *maturo , pronto*.

Matura deditio : *pronta sommessione*.

Maxilla , ae , *f. mascella*. Asini : *d' asino*.

Maxime , *avv. grandemente , massimamente*.

Maximus , a , um : *grandissimo , massimo*. Natu. . . *il primogenito*.

Medi , orum , *m. i Medi , popolo*.

Media , iae , *f. Media, nome di regno*.

Medicamentum , i , *n. medicamento*.

Meditor , aris , tus sum , tari ; *meditare , pensare*.

Medius , a , um : *mezzo , che è nel mezzo*. Habentes medium Judam : *avendo nel mezzo d' essi Giuda*.

Mel , mellis , *n. mele*. Silvestre : *mele selvatico*.

Melior , *m. f.* lius , *n. migliore*. Ad meliorem mentem revocare : *indurre a miglior partito*.

Melius , *avv. meglio*.

Membrana , ae , *f. membrana , pelle sottile*. Ovi . . . *pellicola dell' uovo*.

Membrum , i , *n. membro*.

Memini , nisti , nisse : *ricordarsi , far menzione*.

Memor , oris , *m. f. ricordevole*.

Memorabilis , *m. f.* le , *n. memorabile*. Nulla re . .. gesta : *non avendo fatto niente di memorabile*.

Memoria , iae , *f. memoria, rimembranza*.

Mendacium , ii , *n. bugia , menzogna*.

Mens , mentis , *f. mente*. Venit in mentem : *gli venne in pensiero*.

Mensa , ae, *f. tavola, mensa*.

Mensis , is , *m. mese*.

Mentio , onis , *f. menzione*. Facere mentionem : *parlar di . . .*

Mercator , oris ; *mercatante*.

Merces , cedis , *f. mercede*.

Merito , *avv. , a ragione , giustamente*.

Meritum , i , *n. merito , servigio*.

Mesopotamia , iae , *f. Mesopotamia , nome di paese*.

Messis , is , *f. messe , raccolta*.

Met , *particella che si aggiunge ai pronomi* ego, tu.

Metor , aris , atus sum , ari : *misurare*. Castra : *un campo*.

Metuo , tuis , tui , tuere : *temere*. Non est quod metuas ; *non hai di che temere*.

Metus, us , *m. timore , spavento , terrore*.

Meus, a, um: *mio, mia.*
Mico, as, cui, are: *risplendere, folgoreggiare.*
Miles, itis, *m. soldato.*
Milito, as, avi, atum, are: *militare, guerreggiare.*
Mille, *indecl. plur.* millia, ium: *mille.*
Minae, arum, *f. minaccia.*
Minime, *avv. no, mai no.*
Minimus, a, um: *il più piccolo.* Natu: *l' ultimo, il più giovane.*
Minister, tri; *ministro, uffiziale, servo.*
Ministro, as, avi, atum, are: *servire.*
Minitans, antis: *minaccevole, che minaccia.*
Minor, *m. f.* nus, *n. più piccolo, minore.*
Minor, aris, atus sum, ari, *dep. minacciare.*
Minus, *avv. meno.*
Miraculum, i, *n. prodigio, miracolo, maraviglia.*
Mirans, tis: *ammiratore, attonito.*
Mire, *avv. mirabilmente, maravigliosamente.*
Miror, aris, atus sum, ari, *dep. maravigliare, ammirare.*
Mirus, a, um: *maraviglioso.* Mirum in modum: *di una maniera ammirabile.*
Misceo, es, cui, mixtum, scere: *mischiare.*
Miser, a, um: *miserabile, infelice.*
Misere, *avv. miseramente.*
Misereor, eris, sertus sum, sereri: *aver pietà, misericordia.*
Miseria, iae: *f. afflizione, disgrazia.*
Misericordia, ae, *f. compassione, pietà.*
Misertus, a, um: *che ha compassione, pietà.*
Missus, sa, sum, *part. di* mitto. Lapide misso funda: *avendo lanciato una pietra colla fionda.*
Mitigatus, a, um, *part. raddolcito, placato.*
Mitis, *m. f.* te, *n. mite, piacevole.* Consilium mitius: *una risoluzione più mite.*
Mitto, is, misi, missum, mittere: *mandare, lanciare.*
Mixtum, a, um, *part. di* misero: *mescolato.*
Modo, *avv. ora, poco fa.* Non modo, sed etiam: *non solamente, ma ancora.*
Modus, i, *m. modo, foggia.*
Moerens, tis: *tristo, dolente.*
Moeror, oris, *m. tristezza, dolore.*
Moestitia, ae, *f. malinconia.*
Moles, is, *f. massa, peso.*
Moneo, es, nui, nitum, monere: *ammonire.*
Monitum, i, *n. ammonizione.*
Monitus, a, um: *avvisato, part. di* moneo.

Mons, montis, *m. monte, montagna.*
Monumentum, i, *n. monumento.*
Mora, ae, *f. indugio.*
Morbus, i, *m. malattia.*
Mores, rum, *m. carattere.*
Moriens, tis, *m. moribondo.*
Morior, reris, mortuus sum, mori: *morire.*
Moror, aris, ratus sum, rari: *dep. indugiare, fermarsi, dimorare.*
Mors, tis, *f. morte.* Instante morte: *all' avvicinarsi della morte.*
Mortuus, a, um: *morto.*
Mos, moris, *m. usanza.* More leonum: *a guisa di leoni.*
Motus, a, um: *part. di* moveo: *mosso, agitato.*
Moves, es, movi, motum, vere: *eccitare, muovere, agitare.* Bellum motum est: *insorge una guerra.*
Mox, *avv. tosto.*
Mulcto, tas, avi, tatum, tare: *punire.*
Mulier, eris, *f. donna.*
Multitudo, inis, *f. moltitudine, folla.*
Multo, *avv.* e multum *molto.*
Multus, a, um, *numeroso, molto di . . .*
Mulus, i: *mulo, animale.*
Munia, orum, *n. uffizio, dovere della carica.*
Munio, is, nivi, nitum, nire: *munire, armare.*
Munitus, um, *part. di* munio: *fortificato, armato.* Loca parum munita: *posti deboli.*
Munus, eris, *n. carica, dono.*
Murus, i, *m. muro, muraglia.*
Mussito, as, avi, atum, are: *parlar sotto voce, brontolare.*
Mutilatus, a, um: *smozzicato, troncato.*
Muto, as, avi, atum, are: *cangiare.*
Mutuus, a, um: *mutuo, scambievole.*

N

Nabuchodonosor, ris, *m. Nabuccodonosorre, nome d' uomo.*
Nactus, a, um, *part. di* nanciscor, *che ha trovato.*
Nam, o namque, *cong. imperciocchè.*
Nanciscor, eris, nactus sum, nancisci, *dep. trovare.*
Narrandus, a, um, *part. di* narro. Res nunc narranda venit: *devesi ora parlare della cosa.*
Narro, as, avi, atum, are: *narrare, raccontare.*
Nasciturus, a, um, *part. di* nascor: *che ha da nascere.*
Nascor, eris, natus sum, nasci: *nascere.*

Natalis, *m. f.* le, *n.* dies: *giorno della nascita.*

Natio, onis, *f. nazione, popolo.*

Nato, as, avi, atum, are: *nuotare.*

Natu, *abl.* maximus: *il primo genito.* Minimus: *il più giovine.*

Natus, a, um, *part.* Natus annos triginta: *di trent' anni.*

Navis, is, *f. nave, vascello.* In modum navis: *a foggia di vascello.*

Navo, as, vavi, vatum, are: operam: *servire.*

Ne, *cong. acciocchè non, che non.* Ne quis exiret: *affinchè alcuno non sortisse.* Ne occidatur: *acciocchè non s' uccida.*

Ne, *dub. forse* (*interrogaz.*)

Nec, neque, *cong. nè, non.*

Necatus, a, um, *part. di* neco: *ucciso, messo a morte.*

Necdum, *avv. non ancora.*

Necessarius, a, um: *necessario.*

Necesse est, fuit: *è necessario, è stato necessario.*

Necessitas, atis, *f. necessità, bisogno.*

Neco, as, avi, o cui, atum are: *uccidere, ammazzare.*

Nefarius, a, um: *colpevole, nefario.*

Nefas, *avv. illecito.*

Neglectus, a, um, *part. negletto, trascurato.*

Negligo, is, exi, glectum, ligere: *trascurare, ommettere.*

Nego, as, avi, atum, are: *negare, rifiutare.*

Negotium, ii, *n. affare.* Dare. *Dar commissione.*

Nemo, inis, *m. niuno, nessuno.*

Nempe, *avv. certamente.*

Nepos, otis, *m. nipote.*

Nequaquam, *avv. in niun modo.*

Nequeo, is, ivi, quire: *non potere.*

Nescio, is, ivi, itum, ire: *non sapere, ignorare.*

Nescius, a, um: *ignorante, che non sa.*

Neve, *cong. e che non.*

Nex, necis, *f. morte violenta.* Dare neci: *far morire.*

Nidus, i, *m. nido d'uccelli.*

Nihil: *niente.* Pro nihilo ducere: *aver in niun conto.*

Nihilominus, *avv. non di meno.*

Nilus, i, *m. Nilo, fiume d'* Egitto.

Nimium, *avv. troppo, molto più del dovere.*

Nimius, a, um: *eccessivo.*

Ninive, es, *f. Ninive, nome di città.*

Nisi, *cong. a meno che, se non che.*

Niteo, es, ni, ere: *risplendere.*

Nitentiores: *più risplendenti.*

Nitidus, a, um: *brillante, nitido.*
Nobiscum, *invece di* cum nobis: *con noi.*
Noceo, es, cui, citum, cere: *nuocere, pregiudicare.*
Noctu, *ablat. di notte, di notte tempo.*
Nocui, *pret. di* noceo.
Nomus, i, *m. Noè, nome d' uomo.*
Nolo, non vis, nolui, nolle: *non volere.*
Nomen, inis, *n. nome.*
Nomino, as, avi, atum, are: *nominare.*
Non, *avv. non, no.*
Nonaginta, *indecl. novanta (numero.)*
Nondum, *avv. non ancora.*
Nonne, *avv. forse non?*
Nosco, scis, novi, notum, noscere: *conoscere.*
Nota, ae, *f. nota, contrassegno.* Inurere: *imprimere una ...*
Novem, *indecl. nove. (numero.)*
Novi, visti, *pret. di* nosco. Nostis-ne: *invece di* novistisne? *conoscete voi?*
Novitas, atis, *f. novità.*
Novus, a, um: *nuovo.*
Nox, noctis, *f. notte.*
Nubes, nubis, *f. nube, nuvola.*
Nubo, is, nupsi, ptum, bere: *maritarsi, parlando di una donna.*
Nudus, a, um: *nudo.* Pedibus ... *a piedi nudi.*
Nullus, a, um: *niuno, nessuno.*
Num, *avv. forse che?* Num ego sum? *sono forse io?*
Numen, inis, *n. nume, divinità.* Falsa numina: *false divinità.*
Numero, as, avi, atum, are: *numerare.*
Numerosus, a, um: *numeroso.*
Numerus, i, *m. numero.*
Nummus, i, *m. moneta.*
Nunc, *avv. presentemente.*
Nuncio, as, avi, atum, are: *annunziare.*
Nuncius, ii, *m. nunzio, ambasciadore, novella.*
Nuptae, arum, *f. nozze, matrimonio.*
Nuptura, ae, *f. che deve maritarsi.*
Nurus, us, *f. nuora.*
Nutans, tis: *vacillante.*
Nutrio, is, ivi, itum, ire: *nodrire.*
Nutrix, icis, *f. nutrice, balia.*
Nutus, us, *m. cenno.*

O

O! *interjezione, col vocativo, od accusativo.*
Ob, *prep. che regge l' accusativo, per, a cagione.*
Obdormisco, scis, mivi, iscere: *addormentarsi.*

Obduco, is, duxi, ductum, cere : *condurre incontro*, *coprire*. Nubes coelo : *coprire il cielo di nubi*.

Obeo, is, ivi, itum, ire: *andar intorno*, *morire*.

Objicio, is, jeci, jectum, jicere : *offerire*, *presentare*.

Oblatus, a, um, *part. di* offero : *offerto*, *presentato*.

Oblitus, a, um, *part. di* obliviscor : *che si dimentica*.

Obliviscor, ceris, litus sum, visci, *dep. dimenticare*.

Obrepo, is, repsi, ptum, pere ; *venire occultamente*, *ficcarsi*.

Obruo, is, rui, rutum, ruere : *coprir di terra*, *opprimere*.

Obrutus, a, um, *part. di* obruo.

Obsecro, as, avi, atum, are : *pregare*, *scongiurare*.

Obsequor, eris, secutus sum, sequi : *ubbidire*, *secondare*.

Obscro, as, avi, atum, are : *serrare*, *chiudere*.

Observans, tis : *osservante*. Cultus Divini : *che è attaccato al culto di Dio*.

Observo, as, avi, atum, are : *osservare*.

Obses, idis, *m. ostaggio*.

Obsideo, es, sedi, sessum, sidere : *assediare*.

Obsidio, onis, *f. assedio*.

Obsisto, is, stiti, sistere: *resistere*, *ostare*.

Ostupesco, scis, pui, pescere : *stupefarsi*.

Obtempero, as, avi, atum, are : *ubbidire*.

Obtestor, aris, atus sum, ari : *dep. scongiurare*.

Obtuli, *pret. di* offero.

Obvenio, is, veni, ventum, nire : *accadere*. Obvenit somnium : *accadde un sogno*.

Obviam, *avv. incontro*. Ire: *andare ad incontrare*.

Obvius, a, um : *che s' incontra per istrada*.

Occasio, onis, *f. occasione*.

Occido, is, di, sum, dere : *uccidere*, *ammazzare*.

Occisus, a, um, *part. di* occido.

Occubui, *pret. di* occumbo.

Occultatus, a, um, *part. di* occulto : *occultato*.

Occulte, *avv. occultamente*.

Occulto, as, avi, atum, are: *nascondere*, *occultare*.

Occumbo, is, cubui, cubitum, bere : *cadere*, *morire*.

Occupatus, a, um, *part. di* occupo.

Occupo, as, avi, atum, are : *impadronirsi*.

Occurro, is, curri, cursum, rere : *andar all' incontro*.

Ochozias, ae ; *Ocozia*, *nome d' uomo*.

Ocrea, ae : *f. stivale*.

Octo, *indecl. otto*, *nome di numero*.

Octoginta, *indecl. ottanta, numero.*

Oculus, i, *m. occhio.* Conjectis oculis: *avendo fissati gli occhi.*

Odi, odisti, odisse: *odiare.*

Odiosus, a, um: *odioso, importuno.*

Odium, ii, *n. odio.*

Offendo, is, di, sum, dere: *urtare, offendere.* Pedibus: *inciampare.*

Offensus, a, um, *part. offeso, sdegnato.*

Offero, fers, obtuli, oblatum, ferre: *presentare, offerire.*

Officium, ii, *n. offizio, dovere.* Menare in . . . *perseverare nel suo dovere.*

Olea, ae, *f. oliva.*

Olim, *avv. altre volte.*

Oliva, ae, *f. ulivo.*

Olla, ae, *f. pignatta.*

Omissus, a, um, *part. di* omitto: *ommesso.*

Omitto, is, misi, missum, tere: *ommettere, trascurare.*

Omnipotens, tis: *onnipotente.*

Omnis, *m. f.* ne, *n. ognuno, tutto.*

Onus, eris, *n. peso, carico.*

Opera, ae, *f. lavoro, servigio.* Egregia; *servigio rimarchevole.*

Operio, is, perui, pertum, perire: *coprire.*

Opertus, a, um, *part. coperto.* Caput: *testa coperta.*

Opes, opum, *f. ricchezze.*

Opimus, a, um: *opimo, ricco, fecondo.*

Oportet, oportuit, oportere; *bisognare, convenire.*

Opperior, riris, pertus sum, periri: *aspettare.*

Oppetitus, a, um, *part. di* oppeto: *sofferto, patito.*

Oppeto, is, tivi, titum, tere: *soffrire, incontrare.* Mortem: *andar incontro alla morte.*

Oppidum, i, *n. castello, città.*

Opportunus, a, um: *opportuno, favorevole.*

Oppositus, a, um: *opposto, messo avanti.*

Oppressus, a, um, *part. oppresso.* Somnio: *aggravato dal sonno.*

Opprimo, is, pressi, pressum, primere: *opprimere, aggravare.*

Ops, opis, *f. ajuto.*

Optabilis, *m. f.* le *n. desiderabile, utile.*

Optimus, a, um: *ottimo, perfetto.*

Optio, onis, *f. elezione.*

Opus, eris, *n. opera.* Opus est: *fa d' uopo.* Tibi: *ti è d' uopo.*

Ora, ae, *f. estremità.* Pallii: *l' estremità del manto.*

Orans, tis, *part. supplichevole.*

Orbis, is, *m. l' universo, il mondo.*
Orbo, as, avi, atum, are: *privare.*
Orbus, a, um : *privato.* Liberis : *che ha perduto i figli.*
Ordo, dinis, *m. ordinanza.* Servare : *mantenere l' ordine.*
Orior, riris, ortus sum, riri : *sorgere, nascere.*
Ornamentum, i, *n. ornamento.*
Orno, as, avi, atum, are : *ornare.*
Oro, as, avi, atum, are: *pregare.*
Ortus, a, um, *part.* Altercatione : *essendo insorta una lite.*
Os, oris, *n. bocca, becco degli uccelli.*
Os, ossis *n. osso.*
Osculor, aris, atus sum, ari : *baciare.*
Ostendo, is, di, sum, dere : *dimostrare.*
Ostium, ii, *n. porta.*
Ovicula, ae, *f. pecorella.*
Ovis, is, *f. pecora.*
Ovum, i, *n. uovo.*

P

Palam, *avv. palesemente.*
Palatus, i, *m. palato, gusto.*
Pales, ae, *f. paglia.*
Pallium, ii, *n. mantello, manto.*
Palmes, itis, *m. tralcio, palmite.*
Palpito, as, avi, atum, are : *palpitare.*
Palus, ludis, *f. palude.*
Palus, i, *m. palo, pertica.*
Panis, is, *m. pane.*
Par, is : *un pajo . . . . eguale, pari.*
Paradisus, i; *m. paradiso.*
Paratus, a, um, *part. di* paro : *apparecchiato, pronto a . .*
Parco, cis, peperci, parcitum, cere : *risparmiare.*
Parentes, um, *m. parenti, avoli.*
Pareo, es, rui, rere : *ubbidire.*
Paries, etis, *m. parete, muro.*
Pario, is, peperi, partum, parere : *partorire, generare.*
Pariter, *avv. parimente.*
Paro, as, avi, atum, are: *apparecchiare, allestire.*
Pars, tis, *f. parte.* Dimidia pars : *la metà.*
Partus, us, *m. parto.* Uno: *d' un sol parto.*
Parui, *pret. di* pareo.
Parvi, parum, *avv. poco.*
Parumper : *un pochetto.*
Parvulus, a, um : *piccoletto.*
Parvus, a, um : *picciolo.*
Pasco, is, vi, pastum, pascere : *pascolare.*
Passus, sa, sum, *part. di* patior : *che ha patito.*

Pastor , oris , *m. pastore , mandriale.*

Pastoralis, *m. f.* le , *n. pastorale , di pastore.*

Pedum : *verga da pastore.*

Patens , tis : *patente , aperto.* Vasto recessu. *Di vasta apertura.*

Pateo, es , tui , tere : *esser patente , aperto.*

Pater , tris , *m. padre.*

Paternus , a , um : *paterno, di padre.*

Patienter, *avv. pazientemente , con pazienza.*

Patientia , ae , *f. pazienza.*

Patior , teris , passus sum , pati , *dep. soffrire.*

Patria , ae , *f. patria , paese di nascita.*

Pauci , ae , a : *poco di , in piccol numero.*

Paulatim , *avv. a poco a poco.*

Paulo , *avv. un poco.*

Pauper , peris : *povero.*

Pax , pacis , *f. pace.*

Peccatum , i , *n. peccato , fallo.*

Pecco , as , avi , atum , are : *peccare , fallire.*

Pectus , ctoris , *n. petto , ventre.*

Pecunia , iae , *f. denajo.*

Pecus , oris , *n. bestiame.*

Pedes , ditis, *m. fante , pedone.*

Pedites : *l' infanteria.*

Pedum , i : *n. verga da pastore.*

Pejor , *m. f.* jus , *n. peggiore.*

Pellicio, is , lexi , lectum ; *tirar con lusinghe.*

Pellis , is , *f. pelle.*

Pello , is , pepuli , pulsum, llere : *scacciare.*

Pendens , tis : *sospeso , pendente.*

Pendeo , es , pependi , pensum , dere : *esser sospeso , penzolare.*

Pendo , is , pependi , pensum , dere : *pagare.* Tributum : *il tributo.*

Pene , *avv. quasi.*

Penes , *prep. coll' accus. alla disposizione di . . .* Victoria penes Davidem fuit: *la vittoria fu dalla parte di Davide.*

Penitus , *avv. affetto , interamente.*

Pensito , as , avi , atum , are : *pagare.* Tributum : *il tributo.*

Peperci , *pret. di* pario.

Peperi , *pret. di* pario.

Per , *prep. che regge l' accus. per , per mezzo.*

Peractus , a , um , *part. di* perago : *finito , compito.*

Perago , gis , egi , actum , agere : *finire , compire.*

Peragro , as , avi , atum , are : *viaggiare , scorrere per un paese.*

Percello , is , culi , culsum, cellere : *percuotere.* Terrore : *atterrire.*

Percitus, a, um: *mosso*. Furore: *da furore*.

Percontor, aris, atus sum, ari: *informarsi, dimandare diligentemente*.

Perculi, *pret. di* percello.

Perculsus, a, um, *part. di* percello: *abbattuto, conturbato*.

Percussus, a, um, *part. di* percutio: *percosso*.

Percutio, tis, cussi, cussum, tere: *percuotere*.

Perdidi, *pret. di* perdo.

Perditus, a, um, *part. da* perdo. Moribus: *di perduti costumi*.

Perdo, is, didi, ditum, dere: *distruggere, perdere*.

Perennis, *m. f.* ne, *n.* *continuo, perpetuo*.

Pereo, is, rii, ritum, rire: *perire*.

Perfero, fers, tuli, latum, ferre: *portare, sopportare*.

Perficio, is, feci, fectum, ficere: *compire, effettuare*.

Pergo, gis, rrexi, rrectum, gere: *avanzarsi, andare, continuare*.

Perhumaniter, *avv. molto obbligantemente*.

Periculosus, a, um: *pericoloso*.

Periculum, i, *n. pericolo*.

Perimo, is, emi, emptum, ere: *uccidere*. Perimi jussit: *ordinò che fosse ucciso*.

Peritus, a, um: *perito, dotto*. Artis: *nell' arte*.

Perlustro, as, avi, atum, are: *scorrere, visitare*.

Permotus, a, um: *part. di* permoveo: *mosso, commosso*.

Permoveo, es, movi, motum, movere; *muovere, commuovere*.

Perniciosus, a, um, *pernicioso*.

Pernocto, as, avi, atum, are: *pernottare, passar la notte*.

Perobscurus, a, um: *molto oscuro*.

Perpetuus, a, um: *perpetuo, eterno*.

Perrexi, *pret. di* pergo.

Persae, arum, *m. i Persi, popolo*.

Persequor, eris, cutus sum, sequi: *inseguire, continuare*.

Persecutus, *part. di* persequor.

Persevero, as, avi, atum, are: *perseverare*.

Persolvo, vis, solvi, solutum, solvere: *pagare*.

Perspectus, a, um, *part. di* perspicio: *conosciuto*.

Persto, as, stiti, stitum, are: *perseverare, restare*.

Perstrepo, is, pui, epi, tum, pere: *schiamazzare, far grande strepito*.

Persuadeo, es, suasi, sum, dere: *persuadere*.

Pertaesus, a, um; *annojato*.

Perterreo, es, rui, ritum, rere: *spaventare, spaventarsi.*
Perterritus, a, um, *part. spaventato.*
Pertinacia, ae, *f. pertinacia, ostinazione.*
Pertineo, nes, nui, nere: *arrivare, giungere.* Ad coelum: *al cielo.*
Pertinet, ebat, uit: *appartenere.*
Pertingo, is, igi, ere: *giungere, stendersi.*
Pertraho, is, traxi, tractum, here: *tirar per forza.*
Pertuli, *pret. di* perfero.
Perturbatus, a, um: *perturbato, confuso.*
Pervenio, is, veni, ventum, venire: *pervenire, arrivare.*
Pervius, a, um: *esposto, accessibile.* Iter: *cammino aperto.*
Pes, pedis, *m. piede.*
Pessimus, a, um: *pessimo.*
Peto, is, ivi, itum, ere: *chiedere, andare in....*
Phalerae, arum, *f. bardatura, ornamento da cavallo.*
Pharao, onis, *m. Faraone, nome d'uomo.*
Pharetra, ae, *f. faretra, turcasso.*
Philistaei, orum, *m. Filistei, popolo.*
Pie, *avv. divotamente.*
Pietas, atis, *f. pietà.*
Pilosus, a, um: *peloso.*
Pincerna, ae, *m. coppiere.*
Pinguis, *m. f.* ne, *n. pingue, grasso.*
Piscis, is, *m. pesce.*
Pistor, oris, *m. fornajo, panettiere.*
Pix, picis, *f. pece.*
Placatus, a, um, *part. di* placo, *placato.*
Placeo, es, ui, itum, ere: *piacere, essere di genio.*
Placide, *avv. placidamente.*
Placidus, a, um: *tranquillo, quieto.*
Placo, as, avi, atum, are: *placare.*
Placui, *pret. di* placeo.
Plaga, ae, *f. piaga, ferita.*
Planctus, us, *m. pianto, gemito.* Planctu magno: *a copiose lagrime.*
Plane, *avv. interamente.*
Planta, ae, *f. pianta.*
Plaustrum, i, *n. carro.*
Plebecula, ae, *f. plebaglia.*
Plebs, bis, *f. plebe.*
Plecto, is, xi, xum, ere: *punire.* Morte: *a morte.*
Plenus, a, um, *pieno.*
Plures, ra: *molti.*
Plurimum: *molto.*
Plurimus, a, um: *moltissimo, assaissimo.* Verba plurima: *molte parole.*
Plus, ris, *n. più, di vantaggio.* Plus aequo: *più del dovere.*
Pluvia, iae, *f. pioggia.*
Poena, nae, *f. pena, castigo.* Dare, luere: *pagare il fio, essere punito.*

Poenitentia, iae, *f. penitenza.*
Poenitet, tuit, tere: *pentirsi.*
Pollicens, tis, *part. che promette.*
Polliceor, eris, licitus sum, liceri, *dep. promettere.*
Polluo, luis, lui, lutum, luere: *macchiare.*
Pollutus, ta, tum, *part. macchiato.*
Pompa, pae, *f. pompa, trionfo.*
Pompeius, ii, *m. Pompeo nome d'uomo.*
Pondus, deris, *n. peso.*
Pono, is, sui, situm, nere: *porre, mettere.*
Pontifex, ficis, *m. Pontefice, Papa.*
Poposci, *pret. di* posco.
Populus, i, *m. popolo.*
Porrigo, is, rexi, rectum, rigere: *porgere, offerire.*
Porro, *avv. poi, certamente, inoltre.*
Porta, ae, *f. porta.*
Portendo, is, di, tentum, dere: *predire.*
Porto, as, avi, atum, are: *portare.*
Posco, scis, poposci, poscitum, scere: *chiedere.*
Positus, a, um, *part. di* pono: *posto, situato.*
Possum, potes, tui, posse: *potere.* Posse plurimum apud... *aver molto credito presso...*
Post, *prep. che regge l'accus. dopo, appresso.*
Postea, *avv. dappoi, in seguito, da poi.*
Posteri, orum, *m. i posteri.*
Postis, is, *m. stipite, imposta di porta.*
Postquam, *cong. dappoichè, poichè.*
Postremo, *avv. finalmente, in ultimo luogo.*
Postremus, a, um: *ultimo.*
Postridie, *avv. al dimane.*
Postulatio, onis, *f. domanda.*
Postulatum, i, *n. requisito.*
Postulo, as, avi, atum, are: *domandare.*
Posui *pret. di* pono.
Potentia, iae, *f. potenza.*
Potestas, tatis, *f. potestà.* Tradere in... *dare in potere altrui.*
Potior, iris, titus sum, tiri, *dep. impadronirsi.*
Potius, *avv. piuttosto.* Potius quam: *piuttosto che.*
Potui, *pret. di* possum.
Potus, potus, *m. bevanda.* Dare potum: *dare a bere.*
Prae, *prep. che regge l'abl. in paragone, a forza di..*
Praebeo, es, bui, bitum, bere: *porgere, dare.*
Praebui, *pret. di* praebeo.
Praeceps, pitis: *strabocchevole, precipitoso.*
Praeceptum, i, *n. insegnamento, precetto.*
Praecido, is, di, sum, dere: *tagliare.*

Praecipio, is, cepi, ceptum, cipere: *ordinare*, *comandare.*

Praecipue, *avv. principalmente*, *massimamente.*

Praecisus, a, um, *part. di* praecido: *tagliato.*

Praeclarus, a, um: *bello*, *rilucente.*

Praecurro, is, curri, sum, rere; *correre avanti.*

Praeda, ae, *f. preda*, *bottino.*

Praedico, is, dixi, dictum, cere; *predire.*

Praeditus, a, um; *dotato.*

Praedixi, *pret. di* praedico.

Praeeo, is, ivi, itum, ire: *precedere*, *andar innanzi.*

Praefectus, i, *m. prefetto*, *uffiziale*, *governatore.*

Praefero, fers, tuli, latum, ferre: *portar innanzi a sè.*

Praeficio, is, feci, fectum, ficere; *mettere alla testa*, *soprapporre.*

Praelium, ii, *n. battaglia.* Committere;*presentare battaglia.*

Praemitto, is, missi, missum, ttere; *premettere*, *mandar innanzi.*

Praemium, ii, *n. premio*, *rimunerazione.*

Praemonitus, a, um; *avvisato innanzi.*

Praenosco, is, novi, scere; *preconoscere.*

Praescio, scis, scivi, scitum, scire; *antisapere.*

Praesens, tis; *presente.* Me praesente; *in mia presenza.*

Praesertim, *avv. soprattutto.*

Praesidium, ii, *n. presidio*, *guarnigione.*

Praesto, as, stiti, stitum, stare; *fare.* Officium; *adempire il suo dovere.*

Praesum, es, fui, esse; *presiedere*, *sopraintendere.*

Praeter, *prep. che governa l' acc. oltre*, *eccetto.*

Praetereo, is, rii, ritum: *passare oltre.*

Prandium, ii, *n. desinare*, *pranzo.*

Pravus, a, um; *vizioso.*

Preces, cum, *f. preci.* Fundere . . . *far preghiere.*

Precor, aris, atus sum, cari, *dep. pregare.* Precari fausto: *desiderare felicità a..*

Premo, is, pressi, pressum, mere: *premere*, *stringere.*

Pretiosus, a, um; *prezioso.*

Pretium, ii; *prezzo*, *salario.*

Primo, *avv. primieramente*, *alla prima.*

Primogenitus, i, *m. primogenito.* Jus. . . *diritto di primogenitura.*

Primus, a, um; *primo*, *il primo.*

Princeps, cipis, *m. f. il principe*, *il capo.*

Prior *m. f.* us, *il primo de' due.*

Pristinus, a, um; *pristino, primiero.*

Prius, *avv. avanti.* Priusquam; *avanti che.*

Pro, *prep. che regge l' abl. per secondo.*

Probrum, ri, *n. ingiuria.*

Procedo, is, cessi, cessum, cedere; *procedere, andar innanzi.*

Processi, *pret. di* procedo.

Procul, *avv. lontano, di lontano.*

Procuratio, onis, *f. amministrazione, cura.*

Prodeo, is, ivi, itum, dire; *uscir fuori, avanzarsi.*

Prodigium, ii, *n. prodigio.* Edere . . *far un prodigio.*

Prodo, is, didi, ditum, dere; *tradire, dare.*

Produco, is, duxi, ductum, cere; *produrre, prolungare, far comparire.*

Profanus, a, um: *profano.*

Profecto, *avv. certamente.*

Profecto, a, um, *part. di* proficiscor: *partito.*

Profero, fers, tuli, latum, ferre: *tirare, metter fuori, pronunziare.* Verba... *pronunziare delle parole.*

Proficiscor, eris, fectus sum, cisci: *partire.*

Profligo, as, avi, atum, are: *sbaragliare, distruggere, gettare a terra.*

Profundo, is, fudi, fusum, dere: *spargere largamente, versare.* Lacrymas: *delle lagrime.* Vitam: *sacrificare la propria vita.*

Progenies, ei, *f. stirpe, razza.*

Progredior, deris, gressus sum, gredi: *inoltrarsi, marciar contro.*

Prohibeo, es, bui, bitum, bere: *proibire.*

Projicio, is, jeci, jectum, jicere: *gettare.*

Proles, is, *f. prole, posterità.*

Promiscuus, ua, uum: *confuso.* Vulgus promiscuum: *il popolaccio.* Caedes promiscua: *strage indistinta.*

Promissum, i, *n. promessa.* Stare promissis: *essere fedele alle sue promesse.*

Promissus, a, um: *part.* Capillo promisso: *d' una lunga capillatura.*

Promitto, is, misi, missum, mittere: *promettere.*

Pronus, a, um: *chinato.*

Propago, as, avi, atum, are: *dilatare, propagare.*

Prope, *prep. che regge l'acc. presso, vicino.*

Propius: *più vicino.*

Propero, as, avi, atum, are: *affrettarsi, correre a...*

Propheta, ae, *m. profeta.*

Propinquus, a, um: *parente.*

Propitius, a, um: *favorevole.*

Propono, is, sui, situm, nere: *proporre.*

Propositus , a , um , *part.* Proposita poena mortis : *avendo ordinata la pena di morte.*

Proposui , *pret. di* propono.

Proprius , a , um : *proprio.*

Propter, *prep. che regge l'acc. a cagione , appresso.*

Propterea , *cong. per questa cagione.*

Prosequor , queris , cutus sum , sequi : *continuare.*

Prosper , pera , perum : *prospero , avventurato.*

Prospere, *avv. prosperamente.*

Prospexi , *pret. di* prospicio.

Prospicio , is , exi, spectum, picere : *riguardare.*

Prosterno , is , stravi, stratum, nere : *gettare in terra , rovesciare.*

Prostravi , *pret. di* prosterno.

Prosum , des, fui, desse: *servire , giovare.*

Protendens , tis , *part. di* protendo : *che stende.*

Protendo , is , di , sum, ere : *stendere , porgere innanzi.*

Protuli , *pret. di* profero.

Providentia , ae , *f. provvidenza.*

Provideo, es , vidi , visum, dere : *provvedere.*

Provincia, iae , *f. provincia.*

Provoco , as , avi , atum , are : *sfidare.*

Proximus, a , um : *prossimo.* Morti ... *vicino a morte.*

Prudens , tis. Feci prudens: *io ho operato con riflessione.*

Prudentia , iae, *f. prudenza.*

Publicus , a , um: *pubblico.*

Pudet , puduit , pudere : *aver vergogna.*

Puella , ae : *fanciulla.*

Puer , ri , *m. fanciullo.* A puero : *dalla fanciullezza.*

Puerilis , *m. f.* le , *n. puerile , che si sente nell' infanzia , fanciullesco.*

Puerulus , i , *m. pargoletto.*

Pugna , ae , *f. combattimento.* Commissa ; *battaglia presentata.*

Pugno , as , avi , atum , are ; *combattere.* Pugnatum est acriter; *si combatte vivamente.*

Pulcher , chra , um : *bello.*

Pulchrè , *avv. bellamente.*

Pulchritudo , dinis , *f. bellezza.*

Polmentum , i , *n. polta, farinata.*

Pulso , as , avi , atum , are. Citharam : *suonar l'arpa.*

Pulsus , a , um , *part. di* pello : *scacciato.*

Purgo , as , avi , atum , are ; *purgare, mondare.* Se purgare ; *giustificarsi.*

Purpureus , a, um ; *di porpora , purpureo.*

Purus , a , um , *puro.* Auro puro ; *d' oro puro.*

Putans , tis ; *che pensa, pensante.*

Puteus , i , *m. pozzo.* Pro-

pter puteum; *vicino al pozzo.*

Putiphar, aris, *m. Putifarre, nome d' uomo.*

Puto, as, avi, atum, are; *pensare, credere,*

Q

Qua, *avv. per qual luogo.*

Quadraginta, *indec. quaranta, numero.*

Quaero, is, sivi, situm, rere; *cercare, domandare.*

Quaeso; *di grazia,*

Quaestio, onis, *f. questione, causa, processo,*

Quam, *cong. che, quanto,*

Quamobrem, *avv. per lo che.*

Quamprimum, *avv. quanto prima.*

Quamdiu, *avv. per quanto tempo,*

Quamquam, *cong. benchè.*

Quantum, *avv. quanto,*

Quantus a, um; *quanto grande,*

Quapropter, *avv. laonde,*

Quare, *avv. perchè, laonde.*

Quartus, a, um; *il quarto,*

Quasi, *avv. come se,*

Quercus, us, *f. quercia,*

Queror, reris, questus sum, queri; *lagnarsi,*

Questus, us, *m. lamento.*

Qui, quae, quod; *che, il quale, la quale.*

Quia, *cong. perchè,*

Quibuscum, *invece di* cum quibus: *co' quali,*

Quidam, quaedam, quoddam: *un certo, alcuno,*

Quidem, *avv. per verità.*

Quidquam: *niente.* Nec... nocuit; *e non gli fece alcun male.*

Quies, etis, *f. riposo, sonno.*

Quiesco, scis, quievi, etum, escere; *riposarsi.*

Quievi, *pret. di* quiesco.

Quin, *cong. che non, anzi.*

Quindecim, *indecl. quindeci, nome di numero.*

Quinque, *indecl. cinque, numero.*

Quintuplum, *cinque volte tanto.*

Quintus, a, um; *il quinto.*

Quis, quae, quid; quisnam, quaenam; *chi, quale.*

Quisquam, quaequam, quodquam. Nec quisquam est; *e non avvi alcuno.*

Quisque, quaeque, quodque; *chiunque.*

Quisquis; *chiunque.*

Quo, *avv. dove.* Quocumque; *in qualunque luogo.*

Quomodo, *avv. come.* Se habent; *come stanno essi.*

Quoniam, *cong. poichè.*

Quoque, *avv. ancora.*

Quorsum, *avv. verso qual parte,* Spectat res; *a che tende una cosa.*

Quotannis, *avv. ogni anno.*

Quotidianus, a, um; *cotidiano, d' ogni giorno.*

Quotidie, *avv. ogni dì.*
Quoties, *avv. quante volte.*
Quum, *cong. conciossiachè, con ciò fossechè, poichè, allorquando.* Quoniam die; *un giorno che.*

R

Rachel, lis, *f. Rachele, nome di donna.*
Radix, icis, *f. radice.*
Rages, is; *Rage, nome di città.*
Raguël, lis, *m. Raguele, nome d' uomo.*
Ramus, i, *m. ramo.*
Rapio, rapis, pui, ptum, pere: *rapire, usurpare.*
Raptum, i, *n. ratto, rapimento.* Vivere ex . . . *vivere di ladronecci.*
Rapui, *pret. di* rapio.
Ratus, a, um, *part. di* reor: *pensando, immaginandosi.*
Rea, reae, *f. colpevole.*
Rebecca, ae, *f. Rebecca, nome di donna.*
Rebello, as, avi, atum, are: *ribellarsi.*
Recedo, is, cessi, cessum, dere: *ritirarsi.*
Recens, tis, *nuovo, recente.* Recens natus: *nato al momento.*
Recepi, *pret. di* recipio. Animum recepit: *riprese coraggio, ritornò in se.*
Receptus, a, um, *part.*
Robur: *forze ricuperate.*
Recessus, us, *m. solitudine.* Vastus: *profonda solitudine.*
Recido, is, cidi, casum, dere: *ricadere.*
Recido, is, cidi, cisum, cidere: *recidere, tagliare.*
Recipio, is, cepi, ceptum, pere: *ricevere.* Se recipere: *ritirarsi.*
Reconcilio, as, avi, atum, are: *riconciliare.*
Recondo, dis, di, ditum, dere: *riporre, chiudere, nascondere.*
Recordor, aris, atus sum, dari: *ricordarsi.*
Recte, *avv. bene.*
Rectus, a, um: *retto, giusto, ritto.*
Recupero, as, avi, atum, are: *ricuperare.*
Reddo, dis, didi, ditum, dere: *rendere.*
Redemptor *da* redimo.
Redeo, dis, didi, vel redii, ditum, dire: *ritornare.* In gratiam; *rientrare in grazia.*
Rediens, redeuntis, *part. ritornando, che ritorna.*
Redimo, is, emi, emtum, ere, *v. n. ricomprare.*
Reduco, is, duxi, ductum, cere: *ricondurre.*
Refeci, *pret. di* reficio.
Refero, fers, tuli, latum, ferre: *portare, riferire, riportare.* Gratiam: *ricompensare.* V. gratia.

Reficio, is, feci, fectum, ficere: *rifare.*

Refluo, is, xi, xum, luere: *rimontare.*

Regia, ae, *f. palazzo regale, reggia.*

Regina, ae, *f. regina.*

Regio, onis, *f. paese, regione.*

Regius, gia, ium: *regio, reale.* Maiestas: *la maestà regia.*

Regno, gnas, gnavi, atum, are: *regnare.*

Regnum, i, *n. regno, reame.*

Rego, gis, rexi, rectum, regere: *governare.*

Regredior, deris, gressus sum, gredi: *ritornare.*

Regressus, a, um: *ritornato.*

Rejeci, *pret. di* rejicio.

Rejicio, is, jeci, jectum, jicere; *rigettare.*

Reipsa, *avv. effettivamente, in effetto.*

Religio, onis, *f. religione.*

Religiosus, a, um: *religioso, che ha religione.*

Relinquo, quis, liqui, lictum, linquere; *abbandonare, lasciare.*

Reliquus, qua, um; *rimanente, residuo.* Vitae; *il resto della vita.*

Reluctans, tis, *part. di* reluctor; *chi ripugna.*

Remaneo, nes, nsi, sum, nere: *rimanere, restare.* Domi; *restare in casa.*

Remigro, as, avi, atum, are: *ritornare alla primiera abitazione.*

Remitto, is, misi, missum, mittere; *rimandare.*

Remunero, as, avi, atum, are, *o* remuneror, aris, atus sum, ari: *ricompensare.*

Renui, *pret. di* renuo.

Renuncio, as, avi, atum, are: *riportare, rinunziare, riferire.*

Renuo, nuis, nui, nuere: *ricusare.*

Reor, reris, ratus sum, reri, *dep. credere, pensare.*

Rependo, is, pendi, pensum, dere: *ricompensare.*

Reperio, ris, reperi, pertum, perire: *trovare.*

Repertus, ta, tum, *part. trovato.*

Repetitus, ta, tum: *ripreso, replicato.* Ictibus: *a colpi raddoppiati.*

Repono, nis, posui, positum, ponere: *riporre.*

Reperto, as, avi, atum, are: *riportare, acquistare.*

Reposui, *pret. di* repono.

Reprehendo, is, di, sum, dere: *biasimare, riprendere.*

Repto, as, avi, atum, are; *rampicarsi, andar carpone.*

Res, ei, *f. cosa, bene.* Augere: *aumentare il negozio, la roba.*

Rescio, is, ivi, itum, ire: *risapere, scoprire.*

Reservo, as, avi, atum, are; *riserbare, salvare.*

Resideo, es, sedi, sidere; *risedere, soggiornare.* Culpa in me residebit; *la colpa sarà mia, io ne risponderò.*

Resisto, is, stiti, stitum, stere; *resistere, opporsi.*

Respicio, cis, spexi, spectum, spicere; *guardar indietro, risguardare.*

Respondeo, es, di, sum, dere; *rispondere.*

Respuo, is, ui, ere; *rigettare.*

Restituo, is, tui, tutum, tuere; *restituire, ristabilire.*

Retentus, a, um; *part. da* retineo.

Retineo, es, nui, tentum, nere; *ritenere.*

Retinui, *pret. di* retineo.

Retuli, *pret. di* refero. Victoriam; *io ho riportata una vittoria.*

Revera, *avv. in effetto.*

Reversus, a, um, *part. di* revertor; *ritornato.*

Revertor, teris, sus sum, ti; *ritornare.*

Revoco, as, avi, atum, are: *richiamare.* Ad vitam: *in vita.*

Rex, regis, *m. re.*

Rexi, *pret. di* rego.

Rideo, es, risi, risum, ridere, *ridere.*

Ripa, ae, *f. riva, riviera.*

Risi, *pret. di* rideo.

Ritus, us, *m. rito, cerimonia.* Gentilium ritu; *alla maniera de' Pagani.*

Roboamus, i, *m. Roboamo, nome d' uomo.*

Robur, oris, *n. forza.*

Robustus, a, um: *robusto.*

Rogo, as, avi, atum, are: *pregare.*

Romanus, a, um: *romano.* Imperium: *il romano impero.*

Ruben, benis, *m. Ruben, nome d' uomo.*

Ruber, bra, brum: *rosso.* Mare: *il mar rosso.*

Ruens, tis: *cadente.*

Ruina, ae, *f. rovina.*

Rumor, ris, *m. rumore, fama.*

Rumpo, is, rupi, ruptum, rumpere: *rompere, fracassare.*

Ruo, is, rui, rutum, e ruitum, ruere; *cadere, rovinare.*

Rupes, is, *f. rupe, pendice.*

Rupi, *pret. di* rumpo.

Rursum, rursus, *avv. di nuovo, una seconda volta.*

Rus, ruris, *n. villa, campagna.* Rure: *alla campagna.*

S

Saba, *indecl. Saba, città d' Arabia.*

Sabbatum, i, *n. sabbato, giorno di riposo.*

Saccus, i, *m. sacco.* Sacculus: *sacchetto, taschetto.*

Sacer, cra, crum: *sacro.*

Sacerdos, tis, *m. Sacerdote, Prete.*

Sacrificium, ii, *n. sacrifizio.*

Saepe, *avv. spesse fiate.*

Sagitta, ae, *f. saetta.*

Saltus, us, *m. bosco, foresta.*

Salus, utis, *f. salute.* Consulere Saluti · *provvedere alla salute.*

Salutaris, *m. f.* re, *n. salutare.* Praecepta . . . *istruzioni salutevoli.*

Saluto, tas, tavi, tatum, are; *salutare.*

Salvus, a, um; *sano.*

Samaria, iae, *f. Samaria, nome di città.*

Samson, onis, *m. Sansone, nome d' uomo.*

Samuel, elis, *m. Samuele, nome d' uomo.*

Sanatus, a, um, *part. di* sano; *guarito.*

Sanctus, a, um; *santo.*

Sane, *avv. certamente.*

Sanguis, inis, *m. sangue.*

Sano, as, avi, atum, ase; *sanare.*

Sanus, a, um; *sano.* Ad sanam mentem redire; *riprendere migliori sentimenti.*

Sapiens, tis, *m. saggio.*

Sapienter, *avv. saggiamente.*

Sapientia, iae, *f. sapienza.*

Sara, ae, *f. Sara, nome di donna.*

Satelles, itis, *m. satellite, sgherro.*

Satis, *avv. assai, bastantemente.* Satius; *meglio.* Est. . . . *val meglio, è più utile.*

Satisfacio, is, feci, factum, cere; *contentare.*

Sauciatus, a, um, *part. ferito.*

Saul, ulis, *m. Saulle, nome d' uomo.*

Scala, ae, *f. scala.*

Scateo, es, tui, tere: *esser pieno.* Vermibus: *di vermini.*

Scelestus, a, um: *scellerato.*

Scelus, eris, *n. delitto, scelleratezza.*

Scientia, iae, *f. scienza.*

Scilicet, *avv. cioè, vale a dire.*

Scindo, is, scidi, scissum, scindere: *fendere, scindere.* Vestem: *lacerare la veste.*

Scio, is, ivi, itum, scire: *sapere.*

Scirpeus, a, um: *di giunco.* Fiscella: *sportella di giunchi.*

Sciscitor, aris, atus sum, tari: *interrogare, dimandare.*

Scrutor, aris, atus sum, ari: *investigare, ricercare.*

Scyphus, i, *m. bicchiere, tazza.*

Secedo, is, cessi, cessum, cedere: *ritirarsi.*

Seco, as, ui, ctum, are: *dividere, segare.*

Secum, *invece di* cum se: *con sè, seco.*

Secundo, *avv. secondariamente, per la seconda volta.*

Secundus, a, um: *secondo.*

Securis, is, *f. scure, mannaja.* Percutere ... *troncare il capo.*

Secuturus, a, um: *che deve, o dovea seguire.*

Secutus, a, um, *part. di* sequor: *che ha seguito.*

Sed, *cong. ma.*

Sedatus, a, um, *part. calmato.*

Sedecias, iae, *m. Sedecia, nome d' uomo.*

Sedeo, es, sedi, sessum, sedere: *sedere; esser seduto.*

Sedes, is, *f. sede, soggiorno.*

Seditio, onis, *f. tumulto, sedizione.*

Sedulo, *avv. accuratamente.*

Seges, etis, *f. biada, messe.*

Sella, ae, *f. seggia, seggiola.*

Semei, *indecl. Semei, nome d' uomo.*

Semel, *avv. una volta.*

Semper, *avv. sempre.*

Sempiternus, a, um: *sempiterno, eterno.*

Semus, i, *m. Sem, nome d' uomo.*

Senectus, tutis, *f. vecchiaja.* Summa ... *vecchiezza estrema.*

Senesco, is, nui, nescere: *invecchiare.*

Senex, is, *m. vecchio.*

Sensi, *pret. di* sentio.

Sensim, *avv. appoco appoco.*

Sententia, iae, *f. parere, opinione.*

Sentio, tis, si, sum, tire: *sentire, avvedersi.*

Senui, *pret. di* senesco.

Sepelio, is, ivi, pultum, pelire: *seppellire.*

Sepono, is, posui, positum, ponere: *mettere a parte.*

Septem, *indecl. sette, nome di numero.*

Septies, *avv. sette volte.*

Septimus, a, um: *il settimo.*

Septuaginta, *indecl. settanta, numero.*

Sepulcrum, i, *n. sepolcro, tomba.*

Sepultura, ae, *f. sepoltura.*

Sequens, tis: *seguente, che segue.*

Sequor, eris, cutus sum, qui; *seguire.*

Sera, ae, *f. serratura.*

Sermo, onis, *m. discorso.*

Serpens, tis, *m. serpente.*

Serra, ae, *f. sega.* Lignea; *sega di legno.*

Servitus, utis, *f. servitù.*

Servo, as, avi, atum, are: *servare, salvare, mantenere.*

Servus, i, *m. schiavo, servo.*

Sex, *indecl. sei, nome di numero.*

Sexaginta, *indecl. sessanta.*

Sexcenti, ae, a: *seicento.*

Sextus, a, um: *il sesto.*

Si, *cong. se.* Sin autem: *se poi.* Si quando: *se qualche volta, in vece di* si aliquando.

Sic, *avv. così.*

Siccus, a, um: *secco.* Mare . . . *mare asciutto.*

Sicera, ae, *f. birra, bevanda.*

Significo, as, avi, atum, are: *significare.*

Signum, i, *n. segno, insegna.*

Sileo, es, lui, lere: *tacere, star zitto.*

Silva, ae, *f. selva, foresta.* Silvestris, *m. f.* tre, *n. silvestre.* Mel . . . *mele salvatico.*

Simeon, onis, *m. Simeone, nome d' uomo.*

Simila, ae, *f. fior di farina.*

Similis, *m. f.* le, *n. simile, simigliante.*

Similiter, *avv. medesimamente.*

Similitudo, inis, *f. similitudine, simiglianza.*

Simplex, icis, *semplice, puro.* Moribus . . . *di carattere ingenuo.*

Simul, *avv. insieme, in una, unitamente, tantosto.*

Simulatio, onis, *f. simulazione, doppiezza.*

Simulo, as, avi, atum, are: *simulare, fingere.*

Sina, ae, *f. Sina, monte.*

Sincerus, a, um: *sincero, puro.*

Sine, *prep. che regge l' abl. senza.*

Singularis, *m. f.* re, *n. singolare.* Certamen: *duello.*

Singuli, ae, a: *ciascuno, ciascuna.*

Sinistra, ae, *f. la mano sinistra.*

Sino, is, sivi, situm, sinere: *concedere, lasciar fare, permettere.*

Siquando, *avv. se qualche volta.*

Situs, a, um: *situato, posto.*

Socer, ceri, *m. suocero.*

Socia, iae, *f. compagna.*

Societas, tatis, *f. società.*

Socius, ii, *m. compagno.*

Sol, solis, *m. Sole.*

Solatium, ii, *n. conforto, sollazzo.*

Solemnis, *m. f.* ne, *n. solenne.*

Soleo, es, litus sum, solere; *esser solito.*

Solitudo, dinis, *f. solitudine, deserto.*

Solitus, a, um: *solito, costumato.* Tristior solito: *più malinconico dell' ordinario.*

Solium, ii, *n. soglio, trono.* Conscendere . . . *salir sul trono.*

Sollicitus, a, um: *inquieto, sollecito.*

Solvi, *pret. di* solvo.
Solvo, vis, vi, solutum, vere: *sciorre, sciogliere.* Vincula: *sciorre le catene.* Obsidionem: *levar l' assedio.*
Solum, i, *n. suolo, terreno.* Solo aequare: *spianare, demolire.*
Solus, a, um: *solo.*
Somniator, oris, *m. sognatore.*
Somnio, as, avi, atum, are: *sognar, far sogni.*
Somnium, ii, *n. sogno.*
Somnus, i, *m. sonno.* Arctior: *più profondo.* In somnis: *sognando.*
Sonitus, us, *m. suono.*
Sopor, poris, *m. sopore, grave sonno.*
Soror, oris, *f. sorella.*
Spatium, ii, *n. spazio.*
Species, ei, *f. apparenza.* Ad speciem justi exercitus: *in sembianza di bene ordinato esercito.*
Specimen, minis, *n. mostra, prova.* Edere: *dar prova.*
Spectaculum, i, *n. spettacolo.*
Specto, as, avi, atum, are: *guardare*: Quorsum spectat: *che vuol dir ciò.*
Spelunca, ae, *spelonca, caverna.*
Sperno, nis, sprevi, spretum, rnere: *sprezzare.*
Spero, ras, ravi, ratum, are: *sperare.*
Spes, ei, *f. speranza.*
Spica, ae, *f. spiga.*
Spina, ae, *f. spina.*
Spiritus, us, *m. spirito.*
Splendide, *avv. illustramente, nobilmente.*
Splendidus, a, um: *risplendente, magnifico.*
Spolio, lias, liavi, atum, are: *spogliare.*
Spolium, ii, *n. spoglio.*
Spondeo, des, spopondi, sponsum, dere: *promettere.*
Sponte, *avv. spontaneamente.*
Spopondi, *part. di* spondeo.
Sprevi, *pret. di* sperno.
Squamatus, a, um: *squamoso.*
Statim, *avv. subitamente.*
Statim ac: *tosto che.*
Statua, uae, *f. statua.*
Statuo, tuis, tui, tutum, tuere: *determinare, situare.*
Statura, ae, *f. statura, taglio di vita.*
Stella, ae, *f. stella.*
Stercus, oris, *n. sterco.*
Sterilis, *m. f.* le, *n. sterile.*
Stimulo, as, avi, atum, are: *pugnere, stimulare.*
Stipendiarius, a, um: *tributario.*
Stirps, pis, *f. stirpe, razza.*
Sto, stas, steti, statum, stare: *star in piedi.*
Stultitia, iae, *f. pazzia, imprudenza.*

Strenue, *avv. coraggiosamente.*

Strenuus, a, um: *coraggioso, strenuo.*

Stridor, oris, *m. stridore, grido.*

Strues, is, *f. catasta, ammasso.*

Stupendus, a, um: *sorprendente.*

Suadeo, es, suasi, suasum, dere: *esortare, persuadere.*

Suasi, *pret. di* suadeo.

Suavis, *m. f.* ve *n. dolce, amabile.*

Subeo, is, bii, itum, ire: *subire.* Mortem: *la morte: sottentrare, scorrere.*

Subeundus, a, um, *part. di* poena: *pena da incorrersi.*

Subii, *pret. di* subeo.

Subjicio, is, jeci, jectum, cere: *sottomettere.*

Subitus, a, um: *subito, repentino.*

Sublatus, a, um, *pret. di* tollo, *o di* soffero: *preso, tolto.*

Sublevatus, a, um: *sollevato.*

Submissus, a, um: *umile, sommesso.* Voce submissa: *a voce bassa.*

Subnixus, a, um: *appoggiato.*

Subripio, is, ripui, reptum, ripere: *rubare, togliere nascostamente.*

Subsidium, ii, *n. sussidio, soccorso* In ... famis: *soccorso in tempo di carestia.*

Subter, *prep. che regge l'accus. e l' abl. sotto.*

Subverto, is, ti, sum, tere; *sovvertire, voltar sopra quel che è sotto.*

Succedo, is, cessi, cessum, cedere; *succedere, avvenire.*

Succendo, is, di, sum, dere; *dar fuoco, bruciare, riscaldare.*

Succenseo, es, sui, sere; *adirarsi.*

Successi, *part. di* succedo.

Successor, oris, *m. successore.*

Succresco, is, crevi, cretum, crescere; *crescere, andar crescendo.*

Suffectus, a, um; *sostituito.*

Sufficio, is, feci, fectum, ficere; *sostituire.*

Sui, sibi, se, *pron. di se, a se, se, da se.*

Suilluis, a, um; *porcino.* Caro ... *carne porcina.*

Sum, es, fui, esse: *essere, stare*, col dativo *avere, apportare.*

Summa, ae, *f.* Rerum: *il sovrano potere.*

Summus, a, um: *sommo.* Summas manus praecidere; *tagliare l'estremità delle mani.*

Sumo, is, sumpsi, sumptum, mere; *pigliare, prendere.*

Sumptus, us, *m. spesa.* Magnis sumptibus ; *con gran dispendio.*
Suppellex , ctilis , *f. suppellettile , mobile.*
Super , *prep. che regge l' accus. e l' abl. sopra.*
Superbia , iae , *f. superbia.*
Superbio , is , ivi , itum , ire ; *insuperbirsi.*
Superbus , a , um ; *superbo, orgoglioso.*
Superne , *avv. di sopra, dall' alto.*
Supero , as , avi , atum , are ; *superare , vincere.*
Superstes , stitis ; *sopravvivente.*
Superstitio , onis , *f. superstizione , falso culto.*
Supersum , es , est , fui, esse ; *restare, sopravvivere.* Alius non superest ; *l' altro non vive più.*
Suppedito , as , avi , atum, are ; *somministrare.*
Suppeto , is , tere ; *essere bastante.*
Supplex , plicis ; *supplice , supplichevole.*
Suppliciter , *avv. supplichevolmente.*
Supplicium, ii, *n. supplicio.*
Suppono , is , sui , situm , nere ; *sottomettere , sottoporre.* Capiti . . . *sotto il suo capo.*
Supporto , as , avi , atum , are ; *trasportare.*
Supremus , a , um ; *ultimo.*
Diem obire; *morire, finire la sua vita.*
Surgo , is , rexi , rectum , gere ; *sorgere , alzarsi.*
Susceptus , a , um , *part. di* suscipio ; *intrapreso.*
Suscipio , is , cepi , ceptum, cipere ; *intraprendere.*
Suspendo , is , di , sum , dere ; *sospendere , appiccare.* Ad palum : *ad un palo.*
Suspensus, a, um , *part. di* supendo : *sospeso, appiccato.*
Sustineo , es, nui , tentum, nere : *sostenere.* Impetum: *l' assalto.* Poenam : *il gastigo.*
Sustuli , *pret. di* tollo, o *di* suffero.
Suus , a , um , *suo , sua.*
Syria , iae , *f. Siria, regno.*

T

Tabernaculum , i , *n. padiglione , alloggiamento.*
Tabulae , arum , *f. tavole.*
Taceo, ces , cui , citum, cere : *tacere.*
Tacitus , a , um : *tacito , senza dir parola.*
Tacui , *pret. di* taceo.
Talentum , ti , *n. talento , somma di danaro.*
Tam , *avv. tanto , così.*
Tam cito : *sì tosto.*
Tamdiu : *avv. tanto tempo.*

Tamen, *cong. nulladimeno.*
Tandem, *avv. finalmente.*
Tango, is, tetigi, tactum, tangere: *toccare.*
Tantopere, *avv. sì grandemente.*
Tamquam, *cong. come.*
Tantum, *avv.* Tantummodo: *solamente.* Tantum abest: *tanto è lungi.*
Tantus, a, um: *così grande*
Tardus, da,dum: *tardo,lento.*
Tardius: *troppo lentamente.*
Tecum,*invece di* cum te:*teco.*
Tego, gis, texi, tectum, tegere: *coprire, nascondere.*
Tela, ae, *f. tela.*
Telum, *n. dardo, arma.*
Temere, *avv. temerariamente, inconsideratamente.*
Templum, i, *n. tempio.*
Tempus, oris, *n. tempo.*
Teneo, es, nui, tentum, tenere: *tenere, conservare.*
Tento, as, avi, atum, are; *tentare, provare.*
Tenui, *pret. di* teneo.
Tergum, gi, *n. dorso, tergo.* Vertere... *voltare le spalle.*
Terra, ae, *f. terra.*
Terrestris, *m. f.* restre, *n. terrestre.*
Terrificus, ca, cum: *spaventevole.*
Terror, oris, *m. terrore.*
Tertio,*avv. per la terza volta.*
Tertius, ia, ium: *il terzo.*
Testaceus, ea, eum: *di terra cotta.*
Testimonium, ii, *n. testimonio, testimonianza.*
Testis, is; *m. testimonio.*
Tetigi, *pret. di* tango.
Texo, is, xui, textum, xere: *tessere.* Telam: *far la tela.*
Textus, a, um, *part. di* texo: *tessuto.*
Tigris, gris, *m. il Tigri, nome di fiume.*
Timeo, mes, mui, mere: *temere.*
Timor oris, *m. timore.*
Tingo, gis, tinxi, ctum, gere: *tingere, bagnare.*
Tinnio, nis, nii, itum, ire: *sonare, squillare.*
Tobias, iae, *m. Tobia, nome d' uomo.*
Toga, ae, *f. toga.*
Tolero, as, avi, atum, are; *tollerare, sostenere.*
Tollo,is, sustuli, sublatum, tollere: *levare, togliere.*
Tondeo, es, totondi, tonsum, tondere: *tosare.*
Tonitru, *indecl. tuono, plur.* tonitrua.
Tormentum, i, *n. tormento.*
Torqueo, es, rsi, tum, quere: *tormentare.*
Torques, quis, *m. collana.*
Torreo, res rui, stum, rere: *abbrustolire.*
Tot, *avv. tanti, altrettanti.*
Totidem, *avv. altrettanti.*
Totus, a, um: *tutto, intero.*
Traditus, a, um, *part. di* trado: *dato, consegnato.*
Trado, dis,didi, ditum, dere: *dare, cedere, consegnare.*
Traho, is, xi, ctum, here: *trarre.*

Trajectus, a, um, *part. di* trajicio: *trasportato, tragittato.*
Traijcio, is, jeci, jectum, jicere; *trasportare, trapassare.*
Tranquillitas, tis, *f. tranquillità, quiete.*
Tranquillus, a, um: *tranquillo.*
Transfero, fers, tuli, latum, ferre: *trasportare.*
Transfodio, is, fodi, fossum, dere: *trapassare.*
Transtuli, *pret. di* transfero.
Trecenti, ae, a; *trecento, numero.*
Trepidus, a, um; *timido, pauroso.*
Tres, *m. f.* tria, *n. tre, numero.*
Tribulus, i, *m. cardo.*
Tribuo, is, bui, butum, buere: *dare, concedere.*
Tribus, us, *f. tribù, parte di popolo.*
Tributum, ti, *n. tributo, imposta.*
Triginta, *indecl. trenta, numero.*
Tristis, *m. f.* te, *n. malinconico.*
Triticum, i, *n. formento.*
Trucido, as, avi, atum, are: *trucidare.*
Tu, tui, tibi, te, *pron. tu, di te, a te, te, da te.*
Tuba, ae, *tromba.*
Tueor, tueris, tuitus sum, tueri, *dep. difendere, sostentare.*
Tuli, *pret. di* fero. Populus non tulit: *il popolo ricusò di...*
Tum, *avv. allora, indi.*
Tunc, *avv. allora.*
Tunica, ae, *f. tunica, veste.*
Turba, ae, *f. turba, moltitudine.*
Turbatus, a, um, *part. di* turbo: *turbato, confuso.*
Turbo, as, avi, atum, are; *turbare, confondere.*
Turpis, *m. f.* pe, *n. laido, deforme.*
Turpitudo, dinis, *f. turpitudine, laidezza.*
Turris, is, *f. torre.*
Tute-ipse: *tu medesimo.*
Tutus, ta, tum: *sicuro, fortificato.*
Tuus, a, um: *tuo.*
Tympanum, i, *n. tamburo.*
Tyrannus, i, *m. tiranno.*

V

Vacca, accae, *f. vacca, giovenca.*
Vadum, i, *n. guado.* Praebere... *offrire un guado, essere guadoso.*
Vagio, is, ii, itum, ire:
Vagus, a, um: *vagabondo, ramingo.*
Valde, *avv. molto, grandemente.*
Valedico, is, dixi, ctum, cere: *salutare.*
Valens, tis: *sano.* Valentior: *più sano.* Valentissimus; *sanissimo.*
Valeo, es, lui, itum, ere; *esser sano.*
Valetudo, dinis, *f. sanità.*
Validus, a, um; *gagliardo, robusto.*

Varius, a, um; *vario*. Coloris varii : *di differenti colori.*
Vas, sis, *n. vaso.*
Vas, adis, *m. mallevadore.*
Vasto, as, avi, atum, are: *guastare, saccheggiare.*
Vastus, a, um : *vasto, immenso.* Vasti corporis mole: *d'una grossezza enorme.*
Vates, is, *m. profeta, indovino.*
Ubertas, tis, *f. ubertà, abbondanza.*
Ubi, *avv. dove.* Ubi *est? dove è egli?*
Ubi, ubi primum, *cong. subito che.*
Ubinam, *avv. dove mai?*
Vectigal, alis, *n. gabella, tributo.*
Vehemens, tis : *veemente, violento.*
Vehementer, *avv. fortemente, sommamente.*
Veho, is, xi, ctum, here: *portare, vettureggiare.*
Venatio, onis, *f. caccia.*
Venator, oris, *m. cacciatore.*
Vendo, is, didi, ditum, dere : *vendere.*
Veneror, aris, atus, sum, ari: *venerare, riverire, onorare.*
Venia, iae, *f. perdono.* Cum bona venia : *con vostra licenza.*
Venio, is, veni, ventum, nire : *venire.*
Venor, aris, atus sum, ari : *cacciare, andare a caccia.* Venatum profectus: *partito per la caccia.*
Venter, tris, *m. ventre.* Sub belluae...subiit : *s'insinuò sotto la pancia della bestia.*
Venturus, a, um, *part. di* venio, *che deve venire.*
Ventus, i, *m. vento.*
Vepres, rium, *m. spine, cespuglio, pruno.*
Verbera, um, *n. sferzate.*
Verbum, i, *n. parola.* His verbis : *in questi termini.* Jurare in . . . *giurare sull' asserzione di...*
Vere, *avv. veramente.*
Vereor, reris, ritus sum, reri : *temere, rispettare.*
Veritas, atis, *f. verità.*
Veritus, a, um, *part. di* vereor : *temendo.*
Vermis, mis, *m. verme.*
Vero, *cong. poi, ma, in verità.*
Versus, a, um, *part. di verto.*
Vertex, icis, *m. cima, sommità.*
Verto, is, ti, sum, tere: *volgere.* In fugam . . . . *mettere in fuga.*
Verum, i, *n. vero, verità.*
Verus, a, um : *vero, sincero, verace.*
Vescor, ceris, vesci, *dep. mangiare, pascere.*
Vesper, i, *m, vespero, sera.* Ad... *sulla sera.*
Vestis, is, *f. veste, abito.*
Vestitus, a, um : *part. di* vestio : *vestito.*
Vetitus, a, um : *vietato, proibito.*
Veto, as, tui, titum, tare : *vietare.*
Vexatus, a, um *part. ves-*

sato, *tormentato.*
Vexo, as, avi, atum, are: *tormentare.*
Via, ae, *f. strada*, *cammino.* Se dare in ... *mettersi in viaggio.*
Vibro, as, avi, atum, are: *vibrare*, *agitare.*
Vici, *pret. di* vinco.
Vicinus, a, um: *vicino.*
Victor, oris, *m. vincitore*, *vittorioso.*
Victoria, iae, *f. vittoria.* Reportare...*riportare vittoria.*
Victus, a, um, *part. di* vinco: *vinto.* Dolore . . . *non potendo più reggere al dolore.*
Victus, us, *m. vitto.*
Video, es, vidi, visum, dere: *vedere.*
Videor, eris, visus sum, deri, *dep. parere*, *sembrare.*
Viginti, *indecl. venti*, *nome di numero.*
Vilis, *m. f.* le, *n. vile.*
Vincio, is, xi, vinctum, cire: *legare*, *attaccare.*
Vinco, is, ci, ctum, cere: *vincere.*
Vinctus, a, um, *part. di* vincio: *legato.*
Vinculum, i, *n. vincolo*, *legame.*
Vindico, as, avi, atum, are: *vendicare.* In libertatem... *porre in libertà.*
Vinea, eae, *f. vigna.*
Vinum, i, *n. vino.*
Violatus, a, um: *violato*, *oltraggiato.*
Violentus, a, um, *violento.*
Manus inferre: *assalire a mano armata*, *uccidere.*
Violo, as, avi, atum, are: *violare*, *profanare.*
Vir, ri, *m. uomo marito.*
Vireo, es, rui, rere: *verdeggiare*, *essere verde.*
Vires, rium, *f. forze.*
Virga, ae, *f. bacchetta.* Caesus virgis: *battuto colle verghe.*
Virgo, inis, *f. vergine.*
Virgultum, i, *m. virgulto.*
Virtus, tutis, *f. virtù*, *coraggio*, *valore.*
Vis, vis, *f. forza*, *violenza.*
Viscera, rum, *n. viscere.*
Viso, is, visi, sum, visere: *andare*, *o venire a vedere.*
Visus, us, *m. vista.*
Vita, ae, *f. vita.*
Vitis, is, *f. vite.*
Vitium, ii, *n. vizio.*
Vito, as, avi, atum, are: *schivare.*
Vitulus, i, *m. vitello.*
Vivens, tis: *vivente.*
Vivo, is, xi, ctum, vivere: *vivere*, *esser vivente.*
Vivus, a, um: *vivo*, *viva.*
Vix, *avv. appena.*
Vixi, *pret. di* vivo.
Ulciscor, ceris, ultus sum, ulcisci: *vendicarsi.*
Ullus, a, um: *alcuno*, *veruno gen.* ullius.
Ultio, onis, *f. vendetta.*
Ultus, a, um, *part. di* ulciscor; *che s'è vendicato.*
Ulturus, a, um, *part. di* ulciscor, *che deve vendicarsi.*

Ultor, oris, *m. vendicatore, che vendica.*

Ultra, *prep. che regge l' accusat. oltre, di là.* Ultra biennium: *più di due anni.*

Umbra, ae, *f. ombra.*

Una, *avv. insieme.*

Unctus, a, um, *part. di ungo: unto.*

Unde, *avv. onde.* Unde factum est: *per lo che avvenne, che.*

Undecim, *indecl. undici, numero.*

Undecimus,a, um: *undecimo.*

Ungo, is, xi, ctum, gere: *ungere, spalmare.*

Unice, *avv.* Diligit unice: *ama teneramente.*

Unicus, a, um: *unico.*

Unicus,a,um: *universo, tutto.*

Unquam, *avv. giammai.*

Unus, a, um: *uno, un solo.*

Unusquisque,unaquaeque,unumquodque: *ciascheduno.*

Vobiscum, *invece di* cum vobis: *con voi.*

Voco, as, avi, atum, are: *chiamare. . .*

Volito, as, avi, atum, are: *svolazzare.*

Volo,vis, volui, velle: *volere.*

Voluntas, atis, *f. volontà.* Ita fert Dei . . . *è volontà Divina.*

Voluptas, atis, *f. voluttà.*

Vox, vocis, *f. voce, parola.*

Urbs, urbis, *f. città.*

Urias, iae, *m. Uria, nome d' uomo.*

Urna, ae, *f. boccale, secchia.*

Ursus, i, *m. orso, animale.*

Usque, *prep. infin. a . . .*

Usura, ae *f. usura.*

Usurpo, as, avi, atum, are: *usurpare, far uso.*

Usus, us, *m. uso, costume.*

Usus, a, um, *part. di utor: avendo usato.*

Ut, uti, *cong. per, acciocchè, tostocchè, siccome.*

Uterque, traque, trumque: *l' uno e l'altro, tutti e due.*

Uterus, i, *m. utero, ventre.*

Utilis, *m. f.* le, *n. utile.*

Utinam, *avv. piacesse a Dio che...*

Utor, eris, usus sum, uti: *servirsi, usare.*

Utpote, *cong. come, perchè.*

Utrinque, *avv. da ogni parte, ad ogni intorno.*

Uva, ae, *f. uva.*

Vulgus, i, *m. n. volgo, plebe.*

Vulnus, eris, *n. ferita.*

Vulpes, is, *f. volpe.*

Vultus, us, *m. volto, faccia.* Quo vultu meliores essent; *affinchè avessero miglior aspetto.*

Uxor, oris, *f. moglie, sposa.* Ducere uxorem; *ammogliarsi, sposare una donna.*

FINE DEL DIZIONARIO.